

67750

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

T.C. YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**BEYOĞLU'NDA İLK SİNEMA GÖSTERİLERİNİN YAPILDIĞI
MEKANLARIN VE DAHA SONRA SİNEMA İÇİN
TASARLANAN YAPILARIN MEKANSAL GELİŞİMİ**

Mimar Berna KARADOĞAN

F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında
hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Prof. Altan AKI

İSTANBUL , 1997

Prof. İbrahim Aydemir

Doç. Dr. İlgit Akar

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
EK LİSTESİ.....	IV
ÖZET.....	XII
ABSTRACT.....	XIII
1.0. GİRİŞ.....	1
1.1. Sinemanın İstanbul'a Gelişi.....	1
1.2. İlk Sinema Mekanlarının Oluşturulma İlkeleri.....	8
2.0. BEYOĞLU'NDA TARİH SIRASINA GÖRE SİNEMA SALONLARI.....	9
2.1. Paté Sineması.....	9
2.2. Oryanto Sineması.....	12
2.3. Santral Sineması.....	12
2.4. İdeal Sineması.....	16
2.5. Gomon Sineması	26
2.6. Amerikan Sineması	33
2.7. Parlan Sineması.....	33
2.8. Ekler Sineması.....	33
2.9. Majestik Sineması.....	39
2.10. Skating Palace.....	39
2.11. Modern Sineması	43
2.12. Ünyon Sineması	43
2.13. Majik Sineması	49
2.14. Etval Sineması	56

2.15. Alkazar Sineması	56
2.16. İspandit Sineması	60
2.17. Taksim Bahçesi.....	60
2.18. Elektra Sineması.....	60
2.19. Elhamra Sineması.....	62
2.20. Melek Sineması.....	73
2.21. Opera Sineması.....	80
2.22. Artistik Sineması.....	90
2.23. Lale Sineması.....	90
2.24. Galatasaray Bahçe Sineması.....	96
2.25. Ar Sineması.....	101
2.26. Atlas Sineması.....	101
2.27. Fitaş Sineması.....	104
2.28. Dünya Sineması.....	107
2.29. Beyoğlu Sineması.....	107
3.0. İLK AÇILAN SİNEMA SALONUNDAN 1997 YILINA KADAR	
SİNEMALARIN AÇILDIKLARI BÖLGELER.....	110
3.1. 1900'lü Yıllara Kadar Beyoğlu'ndaki Sinema Salonları.....	110
3.2. 1900'lü Yılların Başından 1940'a Kadar Beyoğlu'nda Açılan Sinema Salonları.....	113
3.3. 1940 Yılından 1997 yılına kadar Beyoğlu'nda açılan Sinema Salonları.....	116

4.0. KRONOLOJİK SIRA İLE TESPİT EDİLEN SİNEMA YAPILARININ YERLERİNİN 1997 YILINDAKİ DURUMLARININ FOTOĞRAFLAR İLE TESPİTİ.....	119
5.0. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SİNEMA SALONLARININ KARŞILIŞTIRILMASI.....	158
5.1. Sinema Salonlarının Tasarımlarında Sabit Kalanlar.....	158
5.2. Sinema Salonlarının Tasarımlarında Değişenler.....	160
6.0. SONUÇ.....	162
6.1. Beyoğlu'ndaki Cep Sinemaları.....	162
6.2. Cep Sinemalarının Genel Analizi.....	163
KAYNAKÇA.....	165
ÖZGEÇMİŞ	

EK LİSTESİ

- Ek 1- Burçak Evren'in 17.06.1992 tarihli haberinin k p r 
Cumhuriyet Gazetesinin Arşivinden
- Ek 2- Sigmund Weinberg'in ilk sinema gösterisine ait
İstanbul Kitaplığı
- Ek 3- Sponek birahanesinin vaziyet planındaki yeri
E.Goad-Plan d'Assurance de Constantinople - yıl 1905 Pafta 38
İstanbul Kitaplığı
- Ek 4- Pate ve Modern Sinemalarının vaziyet planındaki yeri
Suat Nirven - yıl 1950 Pafta 53/54
İstanbul Kitaplığı
- Ek 5- Pate Sinemasının ilanı
Annuaire Oriental - yıl 1913 sayfa 202
İstanbul Kitaplığı
- Ek 6- Oryanto Sinemasının vaziyet planındaki yeri
E.Goad-Plan d'Assurance de Constantinople - yıl 1905 Pafta 38
İstanbul Kitaplığı
- Ek 7- Suriye Pasajının görünüşü
Mustafa Cezar - 19.y.y. Beyoğlu'su
Akbank yayınları-İstanbul 1991-sayfa 396
- Ek 8- Suriye Pasajının girişı
Mustafa Cezar - 19.y.y. Beyoğlu'su
Akbank yayınları-İstanbul 1991- sayfa 397
- Ek 9- Santral sinemasının günümüzdeki hali
- Ek 10- Santral Sinemasının Vaziyet planındaki yeri
E.Goad-Plan d'Assurance de Constantinople - yıl 1905 Pafta 37
İstanbul Kitaplığı

- Ek 11- Halep Hanının genel bir fotoğrafı
Mustafa Cezar - 19.y.y. Beyoğlu'su
Akbank yayınları-İstanbul 1991- sayfa 265
- Ek 12- Halep Hanının detay fotoğrafları
Mustafa Cezar - 19.y.y. Beyoğlu'su
Akbank yayınları-İstanbul 1991- sayfa 267
- Ek 13- Tiyatro Salonunun fotoğrafı
Gökhan Akçura Koleksiyonundan
- Ek 14- İdeal Sinemasının iç planı
Annuaire Oriental - yıl 1913 sayfa 210
İstanbul Kitaplığı
- Ek 15- İdeal Sinemasının açılış afişi
Le Tanin 5.3.1925
Behzat Üsdiken Arşivinden
- Ek 16- Saray Sinemasının Vaziyet planındaki yeri
Beyoğlu-yıl 1950 Pafta 57
İstanbul Kitaplığı
- Ek 17- Lüksemburg Sinemasının ilanı
Annuaire Oriental - yıl 1914 sayfa 1998
İstanbul Üniversitesi Kitaplığı
- Ek 18- Sine Glorya (Saray Sineması) film davetiyesi
İstanbul Kitaplığı
- Ek 19- Saray Sinemasının eski cephe fotoğrafı
Bir Levantenin Beyoğlu Anıları- GiovanniScognomillo
Metis yayınları-İstanbul 1990-sayfa 106/107
- Ek 20- Saray Sinemasının Bir konser anındaki ve kapandığı
zamanki fotoğrafları
Hayat Dergisi-yıl 1954-Sayı 114-sayfa 56-60
- Ek 21- Amerikan Sinemasının vaziyet planındaki yeri
E.Goad-Plan d'Assurance de Constantmople

yıl 1914- Pafta 40
İstanbul Kitaplığı

Ek 22- Odeon Tiyatrosunun kesit-görünüşü
Annuaire Oriental - yıl 1913 sayfa 210
İstanbul Kitaplığı

Ek 23- Geçmişteki popüler İstanbul Sinemalarının listesi
Hayat Dergisi-yıl 1942-Sayı 52-sayfa 26

Ek 24- Şark Sinemasının vaziyet planındaki yeri
Suat Nirven - yıl 1950 Pafta 57
İstanbul Kitaplığı

Ek 25- Şark Sinemasının programı
İstanbul Kitaplığı

Ek 26- Majestik Sinemasının vaziyet planındaki yeri
E.Goad-Plan d'Assurance de Constantinople -
yıl 1914-Pafta 35
İstanbul Kitaplığı

Ek 27- Majestik Sinemasının bir başka vaziyet planındaki yeri
Suat Nirven - yıl 1949 Pafta 44/49
İstanbul Kitaplığı

Ek 28- Majestik Sinemasının ilanı
Taksim Atatürk Kitaplığı

Ek 29- Modern sinemasının kesit-görünüşü
Annuaire Oriental - yıl 1913 sayfa 208
İstanbul Kitaplığı

Ek 30- Modern Sinemasının vaziyet planındaki yeri
Suat Nirven - yıl 1950-Pafta 53/54
İstanbul Kitaplığı

Ek 31- Modern Sineması ilanı
Annuaire Oriental - yıl 1915 sayfa 172
İstanbul Üniversitesi Kitaplığı

- Ek 32- Ünyon Sinemasının vaziyet planındaki yeri
E.Goad-Plan d'Assurance de Constantinople
yıl 1914-Pafta 25
İstanbul Kitaplığı
- Ek 33- Ünyon Sinemasının ilanı
Annuaire Oriental - yıl 1915 sayfa 172
İstanbul Üniversitesi Kitaplığı
- Ek 34- 1930 yıllarına ait bir Taksim Sineması fotoğrafı
Hürriyet Sineması arşivi
Yıl 1988
- Ek 35- Başka bir Taksim Sineması fotoğrafı
Bir Levantenin Beyoğlu Anıları- Giovanni Scognomillo
Metis yayımları-İstanbul 1990-sayfa 90/91
- Ek 36- Taksim Sinemasının vaziyet planındaki yeri
Suat Nirven - yıl 1951-Pafta 28/35
İstanbul Kitaplığı
- Ek 37- Majik Sinemasına ait bir afiş
Annuaire Commercial Turc-yıl 1924 Sayfa 233
Boğaziçi Üniversitesi Kitaplığı
- Ek 38- Majik Sinemasının ilanı
Sinema Postası-yıl 1926-sayı 8
Taksim Atatürk Kitaplığı
- Ek 39- Taksim Sineması programı
İstanbul Kitaplığı
- Ek 40- Yıldız (Etval) Sinemasının vaziyet planındaki yeri
Suat Nirven - yıl 1951-Pafta 28/35
İstanbul Kitaplığı
- Ek 41- Etval Sinemasının ilanı
Taksim Atatürk Kitaplığı

- Ek 42- Yıldız Sinemasının programı
Mehmet Reşit-Guide to Constantinople-yıl 1925
Taksim Atatürk Kitaplığı
- Ek 43- Alkazar Sinemasının vaziyet planındaki yeri
Beyoğlu ciheti J-11/3
Taksim Atatürk Kitaplığı
- Ek 44- Alkazar Sinemasının cephe fotoğrafı
19.y.y. Beyoğlu'su-Mustafa Cezar
Akbank yayımları-İstanbul 1991- sayfa 392
- Ek 45- Elhamra Sinemasının Vaziyet planındaki yeri
Beyoğlu ciheti -H 11/4
Taksim Atatürk Kitaplığı
- Ek 46- Elhamra İş Hanının cephe fotoğrafı
19.y.y. Beyoğlu'su-Mustafa Cezar
Akbank yayımları-İstanbul 1991- sayfa 390
- Ek 47- Elhamra Sinemasının ilanı
Resimli Ay-yıl 1924 sayı 2
Taksim Atatürk Kitaplığı
- Ek 48- Elhamra Sinemasının ilanı
Mehmet Reşit-Guide to Constantinople-yıl 1925
Taksim Atatürk Kitaplığı
- Ek 49- Elhamra Sinemasının ilanı
Le Tanin 5.3.1925
Sayın Behzat Üsdiken'in arşivinden
- Ek 50- Elhamra Sinemasının ilanı
Le Tanin 5.3.1925
Sayın Behzat Üsdiken'in arşivinden
- Ek 51- Elhamra Sinemasının ilanı
Resimli Ay-yıl 1927 sayı 45
Taksim Atatürk Kitaplığı

Ek 52- Elhamra Sinemasının programı
İstanbul Kitaplığı

Ek 53- Emek (Melek) Sinemasının vaziyet planındaki yeri
Suat Nirven - yıl 1950-Pafta 57
İstanbul Kitaplığı

Ek 54- Melek Sineması ilanı
İstanbul Kitaplığı

Ek 55- Melek Sinemasının programı
İstanbul Kitaplığı

Ek 56- Emek Sinemasının ilanı
Benim Beyoğlum-Atilla Dorsay
Varlık Yayınları-İstanbul 1993-sayfa 49

Ek 57- Emek Sinemasının ilanı
Benim Beyoğlum-Atilla Dorsay
Varlık Yayınları-İstanbul 1993-sayfa 49

Ek 58- Emek Sinemasına ait bir arşiv fotoğrafı
Benim Beyoğlum-Atilla Dorsay
Varlık Yayınları-İstanbul 1993-sayfa 53

Ek 59- Emek Sineması 1970 yılında
Benim Beyoğlum-Atilla Dorsay
Varlık Yayınları-İstanbul 1993-sayfa 51

Ek 60- Emek Sinemasının ilanı
Benim Beyoğlum-Atilla Dorsay
Varlık Yayınları-İstanbul 1993-sayfa 49

Ek 61- Emek Sineması ile ilgili bir haber k p r 
Hürriyet Arşivi

Ek 62- Opera (İpek) Sinemasının vaziyet planındaki yeri
Suat Nirven - yıl 1950-Pafta 57
İstanbul Kitaplığı

- Ek 63- İpek Sinemasının programı
İstanbul Kitaplığı
- Ek 64- Opera Sinemasının ilanı
Mehmet Reşit-Guide to Constantinople-yıl 1925
Taksim Atatürk Kitaplığı
- Ek 65- Opera Sinemasının ilanı
Le Tanin 5.3.1925
İstanbul Üniversitesi Kitaplığı
- Ek 66- İpek Sinemasının İlanları
Benim Beyoğlum-Atilla Dorsay
Varlık Yayınları-İstanbul 1993-sayfa 57
- Ek 67- Artistik Sinemasının vaziyet planındaki yeri
Suat Nirven - yıl 1950-Pafta 57
İstanbul Kitaplığı
- Ek 68- Sümer Sinemasına ait bir belge
Eski İstanbul Sinemaları-Mustafa Gökmen
İstanbul Kitaplığı Yayınları-İstanbul 1991-sayfa 188
- Ek 69- Sümer Sineması ilanı
İstanbul Üniversitesi Kitaplığı
- Ek 70- Lale Sinemasının vaziyet planındaki yeri
Suat Nirven - yıl 1951-Pafta 28/35
İstanbul Kitaplığı
- Ek 71- Lale Sineması mukavelenamesi
Beyazıt Devlet Kütüphanesi
- Ek 72- Lale Sineması programı
İstanbul Kitaplığı
- Ek 73- Lale Sinemaları Açılış ilanı
Benim Beyoğlum-Atilla Dorsay

Varlık Yayınları-İstanbul 1993-sayfa 59

Ek 74- Lale Sineması ilanı

Cadde-i Kebir'de Sinema - Giovanni Scognamillo
Metis Yayınları-İstanbul 1991-sayfa 42

Ek 75- Lale Sineması ilanı

Cadde-i Kebir'de Sinema - Giovanni Scognamillo
Metis Yayınları-İstanbul 1991-sayfa 44

Ek 76- Ar Sinemasının vaziyet planındaki yeri

Suat Nirven - yıl 1951-Pafta 28/35
İstanbul Kitaplığı

Ek 77- Ar Sineması Programı

İstanbul Kitaplığı

Ek 78- Atlas Sinemasının vaziyet planındaki yeri

Beyoğlu ciheti j-11/3
Taksim Atatürk Kitaplığı

Ek 79- Atlas Sinemasının ilanı

Benim Beyoğlum-Atilla Dorsay
Varlık Yayınları-İstanbul 1993-sayfa 42

Ek 80- Atlas pasajının 1980'li yıllarda girişi

Mustafa Cezar - 19.y.y. Beyoğlu'su
Akbank yayınları-İstanbul 1991-sayfa 258

Ek 81- Halep İşhanı Girişi 1980'li yıllar

Mustafa Cezar - 19.y.y. Beyoğlu'su
Akbank yayınları-İstanbul 1991-sayfa 306

ÖZET

Araştırma Konusu: İstanbul'daki ilk sinema gösterilerinin yapıldığı mekanların ve daha sonra sinema için tasarlanan yapıların mekansal gelişimidir. Araştırılacak bölge olarak Tünel ve Taksim Meydanının sınırladığı İstiklal Caddesi seçilmiştir.

Yöntem: Bu tezin hazırlanmasındaki araştırma yöntemi öncelikle o dönemi birebir yaşamış insanların hala yaşıyor olması nedeniyle, bu kişilerle konuşulup onların kişisel arşivlerinin araştırılması ve onların kişisel gözlemlerinin öğrenilmesidir. İkinci yöntem ise o dönemle ilgili kitapların araştırılmasıdır. Üçüncü yöntem ise mevcut, fonksiyon değiştiren ve yıkılan sinema yapılarının yer tespitidir. Tezde yer alan sinemalar açılış tarihlerine göre ele alınmıştır. Aynı yerde isim değişiklikleri ile tekrar açılan sinemalar ilk açılan sinemanın adı altında incelenmiştir.

Amaç: Bu konudaki ilk gelişme İstanbul'a 19. yy.' da fotoğraf sanatının gelişidir. Bunu sinemanın gelişi izler. İlk gösterilerde mekan olarak bir bira salonu kullanılmıştır. Teknik olarak fotoğrafçılık devamında gelişen sinemanın geniş kitlelere hitab özelliği nedeniyle tiyatro gibi özel mekanlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu sebepten dolayı bir süre tiyatro binaları bu amaç için seçilmiştir. Fakat zaman içerisinde artarak devam eden gösteriler, tiyatro gösterilerinden çalınan zamanlar ve sinemanın geniş kitlelere hitab etmeye başlaması üzerine yeni mekanlara ihtiyaç duyulmuştur. İstanbul'da tiyatrolar yoğun olarak Beyoğlu'nda bulunmaktaydı. Doğal olarak sinema yapıları da bu bölgede yoğunlaşmaya başladığından dolayı araştırılacak bölge olarak Tünel ve Taksim meydanının sınırladığı İstiklal Caddesi seçilmiştir. Sinemanın bir batı icadı olmasından dolayı ilk sinema gösterileri bu yüzden bir parça propaganda, bir parça eğlence özelliği taşımıştır. Burada kendi milletinden olan insanlara ulaşmak isteyen ülkelerin (İtalyanlar, Fransız, Beyaz Rus, Almanlar, İngilizler, vb.) en yoğun kullandıkları yöntemlerin başında, geniş kitlelere ulaşabilme özelliğine sahip olan sinemalar gelmiştir. Tabii sonuç olarak bazı mekanlar belli etnik grupların yerleri olarak kullanılmaya başlamıştır. Kısacası Türk seyirciler ilk önce tamamen, sonra da önemli ölçüde yabancı filmlerin seyircisi olmuştur. Bu tezin amacı bütün bunların tarihi olarak tespiti ve mekana etkilerinin saptanmasıdır.

Sonuç: “Amaç”ta belirtilen kriterlerin tespitinin sonucunda tezin en son ulaştığı konu ise cep sinemalarının mekansal olarak oluşumudur.

ABSTRACT

Research Topic: The topic of this research is the first spaces that were used as movie theatres and the development of buildings that were designed as movie theatres. The research area is Istiklal Caddesi which is bordered by Tünel and Taksim Square.

Method: The method of the research was meeting the people, who were lived during that age and taking notes of their observations. The second method was a research of the books that was addressed to that specific date and places. And the third one was the survey of the buildings that were built as theatres and later have changed their functions. The theatres in this paper were listed according to their first opening dates. And also, the theatres that have changed their names were listed under their first names.

Purpose: The first development about this subject was first started at the 19th century in Istanbul with the photography art. A pub was used as the first places for this art. After the following development of photography, first movies have appeared. As the movie industry grew, there was a need for larger spaces because it opened their doors to much larger audience. Therefore the old theatre buildings were used as movie theatres. The graduate demand for the movie theatres made the industry to look for new spaces. Naturally, while the main theatre buildings were located in Istiklal Street, movie theatres were built at the same areas, too since the movies were invented by the west, first movies was consisted of little propaganda and little entertainment. The countries (Italians, French, Germans, English, etc.) that wanted to reach their own people, used this method of entertainment. As a result, some movie theatres have become the places of some specific ethnic groups. In the beginning, Turkish audience had to watch only foreign movies.

Result: After this research, the result became the development of Pocket Movie Theatres.

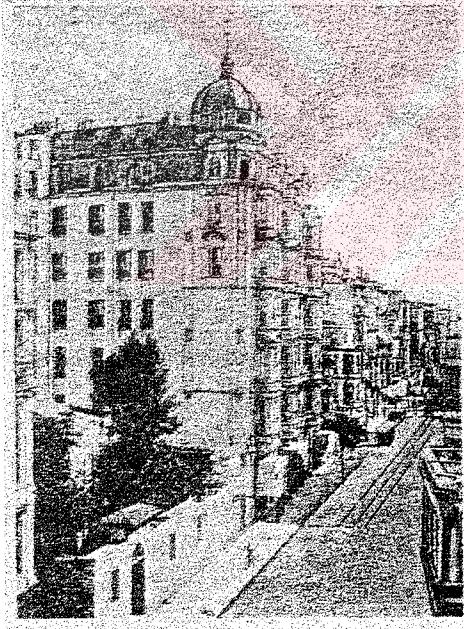
Stamboul - Péra
La Grand Rue à Galata - Séray

BEYOĞLU SİNEMALARI

1 GİRİŞ

1.1. SİNEMANIN İSTANBUL'A GELİŞİ:

1843'de Galatasaray'da yerleşmiş olan bir sirkte İstanbul halkının ilk defa tanık olacağı 'Microscope Solaire' (Güneş Mikroskobu) ve Le Grand Drama isimli bir çeşit fotoğraf gösterisi sunulur. Ünlü Naum Tiyatrosu'nda 1855'de bir cosmorama gösterisi yapılmıştır. 1882'de ise Fransız Doumlier, bir 'Lanterne Magique'(Büyülü fener) kullanarak, yarı belgesel yarı fantastik konuları içeren bir gösteri düzenliyor. 1885'te Verdi Tiyatrosu'nda ışıklı tablolar gösteriliyor. {1} Aynı yıl Louis Thierry isimli Fransız Tiyatrosu'nda yer alan 20 tabloluk bir Dia Panorama gösterisinde Türkiye çeşmelerini gösteren 9 tablo sunuluyor. 1897'de ise Ağa Camii'deki Apartment Luxembourg hanının bir odasında Yahudi Matalon gösteriler düzenlemeye başlıyor. {2} {a}

{a} Ağa Camii ve Cadde-i Kebir(Özdemir Kaptan (Arkan) Beyoğlu Kısa geçmişi, argosu, İletişim yayımları, Ekim 1994 İstanbul, 4. basım syf 311)

{1} **Scognamillo Giovanni**, Cadde-i Kebir'de Sinema, Metis Yayınları,

Temmuz1991, Birinci basım İstanbul, syf. 10

{2} **Gökmen Mustafa**, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları,

Ekim 1991, syf. 22

İleriki bir tarihte de o hanın altında Luxembourg Sineması açılacaktır. {1}(Gomon sineması olarakta adı değişmiştir. Sonra da Gloria Sineması ve Saray Sineması gibi isim değişiklikleri yaşamıştır. Ortaklarında biri ve işletmecisi Niko Çangopulos 'dur. Halen kapalıdır.){2}

İstanbul'un ilk ve en ünlü fotoğrafçılarından biri de Sigmund Weinberg'dir. {b} Weinberg hem fotoğrafçı, hem de Pathé Frères'in temsilcisidir. {3}.

{b} Sigmund Weinberg (Mimar Sinan Üniversitesi Sinema TV. merkezinden)

{1} Scognamillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de Sinema, Metis Yayınları,
Temmuz 1991, Birinci basım İstanbul, syf. 10

{2} Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları,
Ekim 1991, syf. 22

{3} Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları,
Ekim 1991, Birinci basım İstanbul, syf. 11

23.09.1993'te Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan 'Bizde ilk sinema gösterisini Weinberg'mi yaptı' isimli Burçak Evren'in yazısında Sigmund Weinberg'in ilk sinema gösterisini yapıp yapmadığı konusu araştırılmıştır. {ek-1}

Weinberg 'den önce bir de Rum Vafiadis var. Rum Vafiadis belki de Cinématographe ile ilgilendiği bilinen ilk kişidir. {1}

Weinberg'in olduğu sanılan ilk sinema gösterisinin afişinin{ek-2}Türkçe tercümesi şu şekildedir:

SPONECK SALONU
GALATASARAY KARŞISI
BİRİNCİ KAT
YAŞAYAN RESİM
CANLI PROJEKSİYONLAR
DOĞAL BÜYÜKLÜKTE
TÜM PARİS'İ AYAĞA KALDIRAN
GÖRKEMLİ VE ŞAŞIRTICI GÖSTERİ
İLK KEZ İSTANBUL'DA
GÖSTERİLER HER GÜN
5,30 ; 6,30 ; 8,30 ; VE 9,30
PAZAR VE CUMA MATİNE

Weinberg'in ilk gösteriyi yaptığı iddia edilen Sponeck Birahanesi'nin yeri Galatasaray Lisesi karşısındaki Aynalı Pasajın Bulunduğu Hamalbaşı Caddesi No:15'dir. Şimdiki ismi Pandeli Birahanesidir. {ek-3}

{1}Scognamillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de Sinema, Metis Yayınları,
Temmuz 1991, Birinci basım, İstanbul, syf.11

SIGMOND WEINBERG

28,—Rue Yuksekdarim,—28,
CALATA.

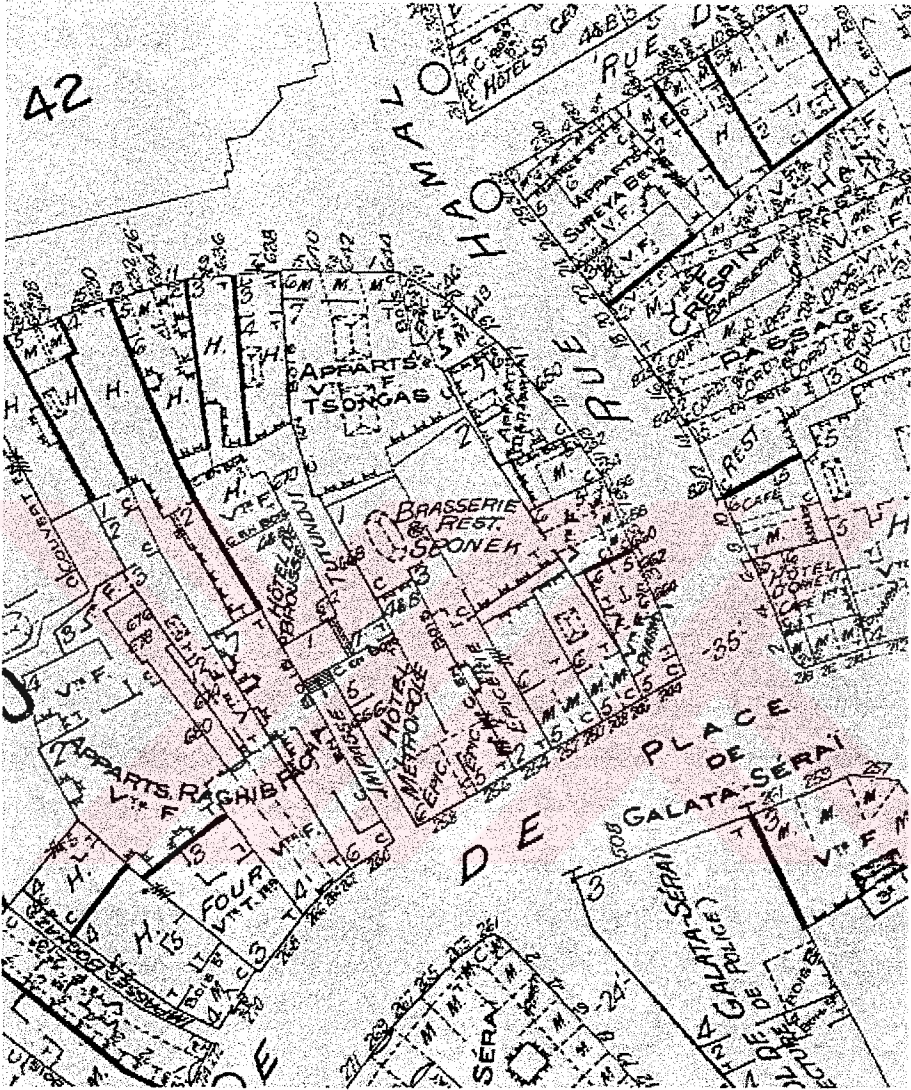
FABRICATION
d'Appareils et Accessoires.
POUR LA
PHOTOGRAPHIE.

Représentant des meilleures fabriques
D'AUTRICHE ET D'ALLEMAGNE.

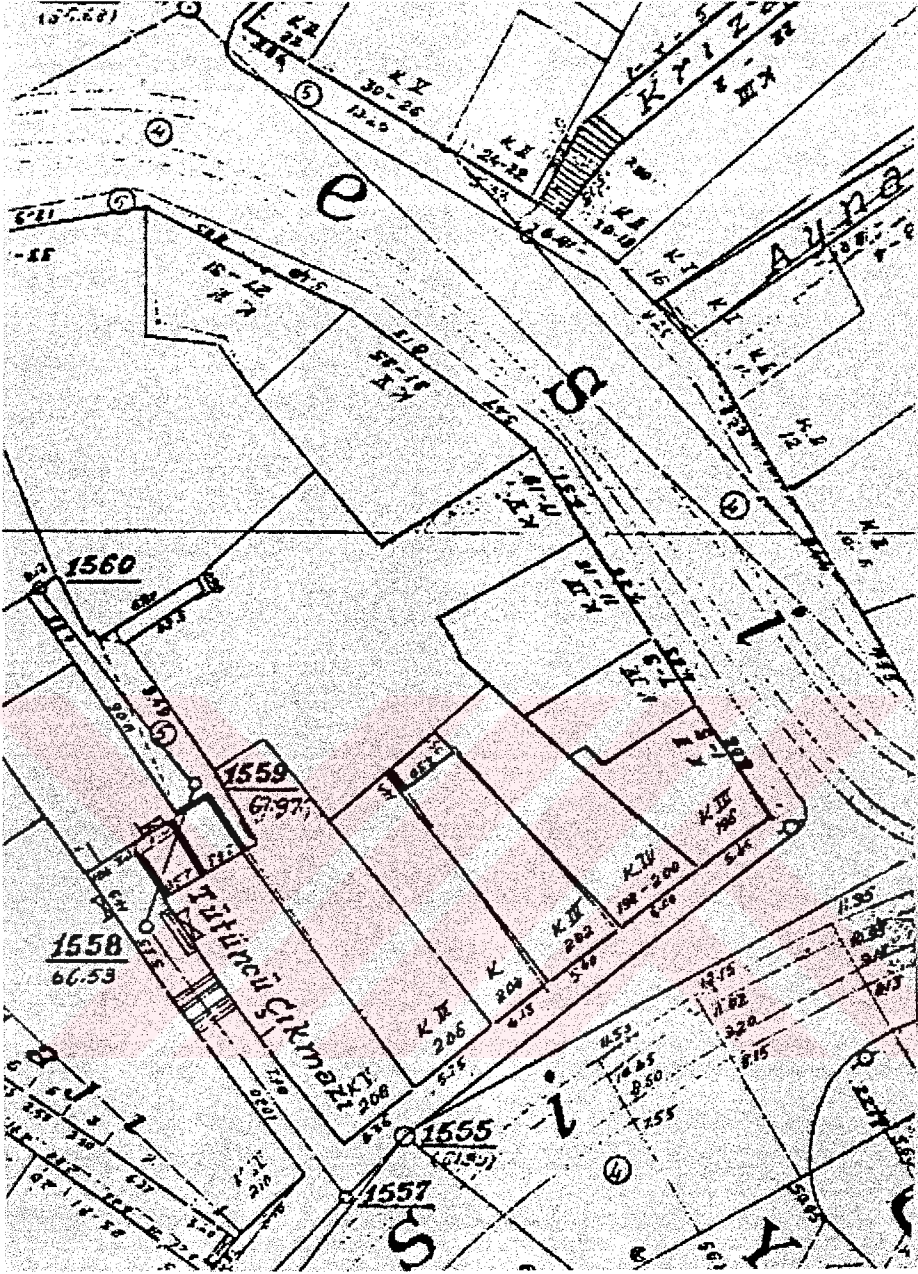
DÉPOT
DE PRODUITS CHIMIQUES.

Plaques au Gélatino-Bromure d'argent
extra rapides. Papiers albuminés. Cartons
avec ou sans impression. Objectifs de
tous genres et Obturateurs instantanés.
Fonds décors, peints à l'huile. Réparations
promptes et à bon marché des Appareils
Photographiques.

CONSTANTINOPLE.

Ek-3 Sponeck Birahanesinin vaziyet planındaki yeri

Ek-3' Sponeck Birahanesinin bir başka vaziyetplanından yeri

1.2. İLK SİNEMA MEKANLARININ OLUŞTURULMA İLKELERİ

Bu tarihten sonra Beyoğlu'nda yapılan Sinema gösterileri Tiyatro salonlarında yapılmaya başlandı. 1897'de Tepebaşı Tiyatrosu'nda (Théâtre des Petits Champs veya Anphi){1} Yeni Sinematograf ve Sinevitograf gösterileri yapılmıştır. 1898'de ise yine Tepebaşı Tiyatrosu'nda Grand Diorama gösteriliyor. Bir diğer bu amaçlı kullanılan mekan ise Odeon Tiyatrosu'dur.{2} 1900 yılında ise Beyoğlu Sirkisi'nde Royal Cinematograph gösterisi yapılıyor. İlk sesli sinema gösterisi de 1907'de Odeon Tiyatrosunda yapılıyor.

Bütün bu mekan kullanımları giderek kullanıcının ihtiyaçlarına cevap vermemeye başlamıştır. Anlaşıldığı üzere zaten bu tarz halkın zaten gitmeye alışık olduğu mekanlar bilinçli olarak yeni bir etkinliğin tanıtımı için kullanılmıştır. Tamamen ticari bir karardır. Halk bu yeni etkinliği kabul ettikten sonra bu ihtiyaca yönelik mekanların tasarımlarına başlanmıştır. Sinemanın mekansal tasarımında ilk olarak ele alınan ilkeler şunlardır :

- * Gelir düzeyi yüksek ve belli kültür seviyesine sahip bir topluluğa hitab edebilmek;
- * Bütün hızıyla ilerleyen sinema sanatının teknolojik gerekliliklerine cevap verebilmek;
- * Aynı teknolojiyi seyircinin ergonomik rahatlığı için kullanmak ;
- * Gerek maddi güç, gerekse bir takım bürokratik sebeplerden dolayı mekanlarda bütün seyircilere eşit nitelikli oturma imkanının dışında bir anlayışla koltuk, balkon, loca gibi bölümler oluşturmak;
- * Sessiz sinema döneminde, oynayan filmin vazgeçilmez bir parçası olan müziğin, mekan içinde canlı olarak icraatı için orkestra için bölüm tasarlamak ;

{1} Scognamillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de Sinema, Metis Yayınları,

Temmuz 1991, Birinci basım İstanbul, syf. 14

{2} Scognamillo Giovanni, Bir Levantenin Beyoğlu Anıları, Metis Yayınları, Ağustos

1993, Beşinci basım, İstanbul syf. 86

2. BEYOĞLU'NDA TARİH SIRASINA GÖRE SİNEMA SALONLARI

2.1. PATE SİNEMASI :(PATHE)

Tepebaşı Cumhuriyet Caddesi 17, Eski Tiyatro. Sonra Belediye, Anfi, Asri ve Ses Sinemaları isimleri altında çalışmıştır. Daha sonra Şehir Tiyatroları komedi kısmı olmuştur. {1}

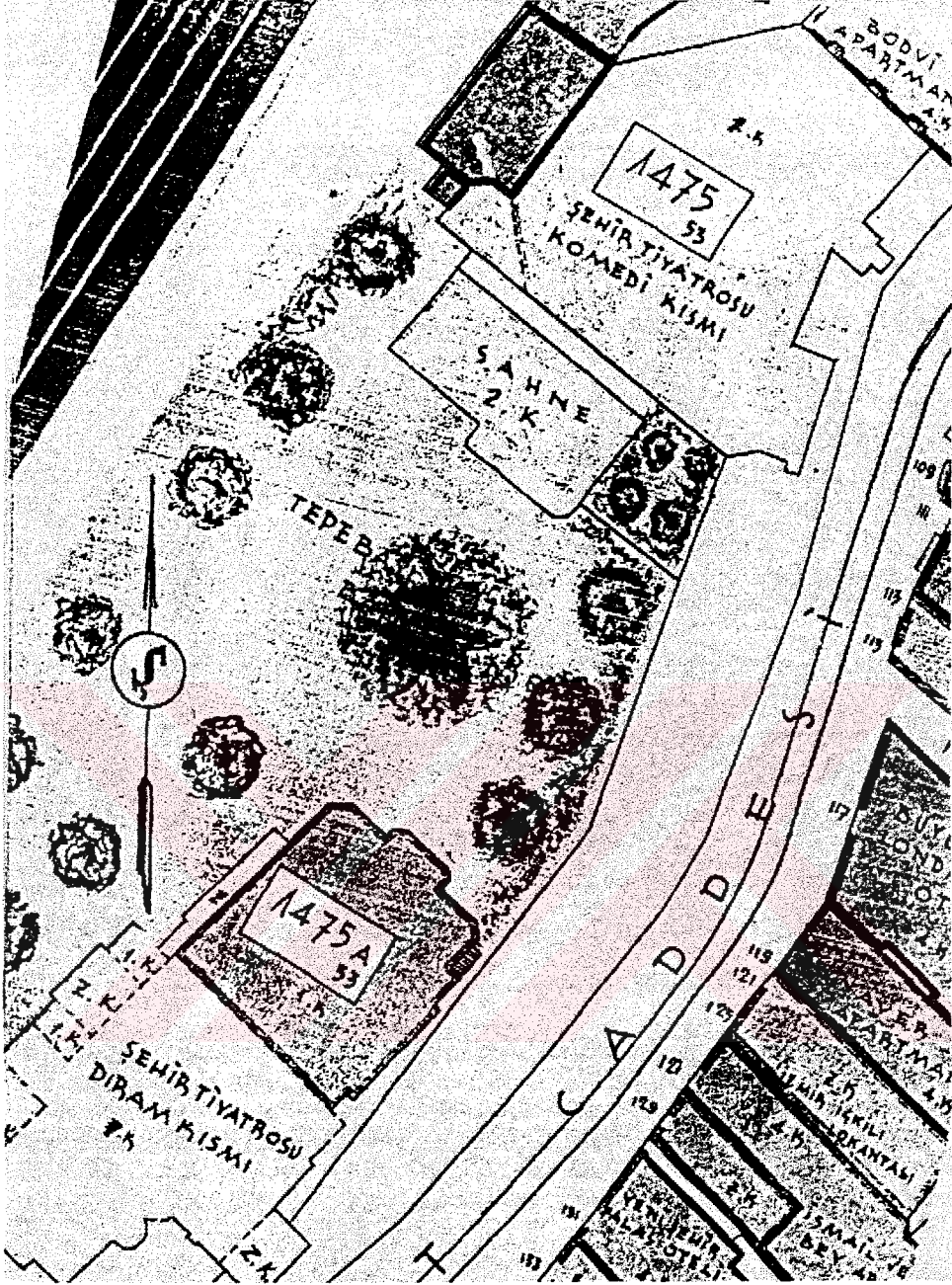
Sahibi: İstanbul Şehremaneti (sonraki adıyla İstanbul Belediyesi)

İşletmecisi: Pathe Film şirketi,

Bina 1889 yılında açık hava tiyatrosu olarak yapılmıştır. Ertesi yıl yandığı için 1892'de yeniden inşa edilmiştir. 1905'de Mimar Campanaki tarafından üstü bir tadilatla kapatılmıştır. Aynı tarihte alt sokakta olan kapısı son yeri olan üst tarafa alınmıştır. 1908-1942 yılları arasında (bazı dönemler hariç) sinema olarak kullanılmıştır. Tekrar Tiyatro olarak kullanılmaya başlandı. {ek-4}1958 yılında tamir edilemeyecek kadar eskidiği gerekçesiyle İstanbul Belediyesince yıktırıldı. Halen yerinde İstanbul Sergi Sarayı bulunmaktadır. Pera lehçesi ile adı 'Théatro des Petits-Champs' dir. {ek-5} 1958 de tamir edilemeyecek kadar eskidiği gerekçesiyle yıktırıldı. Halen yerinde İstanbul Sergi sarayı bulunmaktadır. Bu salon sadece sinema için kullanılmamış, çeşitli konserlerde sahne olmuştur. Giovanni Scognamillo 'Bir Levantenin Beyoğlu anıları' adlı kitabında bu kullanımı şu şekilde belgelemektedir ;'Tepebaşı'nda, Şehir Tiyatrosu'nun eski Komedi bölümünde, yaz aylarında ve 1940'larda zaman zaman ilm de gösterilirdi. Buradaki ilk anım bir konsere aittir. Fransız şarkıcı Odette Florelle'in bir konseri. ' {2}

{1} **Gökmen Mustafa**, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, Birinci basım, İstanbul, syf. 20

{2} **Scognamillo Giovanni**, Bir Levantenin Beyoğlu Anıları, Metis Yayınları, Ağustos 1993, Beşinci basım, İstanbul, syf. 86

Ek-4 Pate Sinemasının vaziyet planındaki yeri

CINEMATOGRAFES

AMÉRICAIN

Grande Rue de Péra, N° 89, Parmak Capou,

Films provenant directement de la célèbre fabrique des Etats-Unis **The Vitagraph Co.** spectaculaires interprétés par les plus grands artistes américains.

Changement de programme les lundis et vendredis.

PAIX DES PLACES: Réservée P^{ts} 10 — Première P^{ts} 5 — Seconde P^{ts} 3.

CENTRAL

Grande Rue de Péra — Cité de Syrie.

Films **Pathé Frères de Paris**. Séances consécutives de 2 h. p. m. à 8 h. et demi du soir. Grande soirée de 9 h. à 12 h. du soir, avec Films supplémentaires et prix réduits. Changement de programme les mardis et samedis.

PAIX DES PLACES: Loge Medj. 1 — Réservée P^{ts} 7 — Première P^{ts} 5 — Seconde P^{ts} 3.

CINEMA PARLANT

GAUMONT DE PARIS

Rue Hamal Bachi N° 4, Péra.

Invention admirable inédite pour Constantinople.

Films en première vue, des meilleures marques d'Europe et d'Amérique.

Changement de programme les samedis.

PAIX DES PLACES: Réservée P^{ts} 7 — Seconde P^{ts} 5 — Troisième P^{ts} 3.

ORIENTAUX

Grande Rue de Péra, 164 bis.

LES CINEMAS ORIENTAUX, 19, Rue des Champs Elysées.

Société Anonyme fondée en 1910

Films fournis par la Maison **Gaumont de Paris** en première vue à Constantinople avec droit de priorité sur tout autre Etablissement de cette ville.

Changement de programme les mardis et samedis.

PAIX DES PLACES: Réservée P^{ts} 7 et demi — Première P^{ts} 5 — Entrée P^{ts} 3.

PATHÉ FRÈRES

Dans le local de l'Amphithéâtre Municipal.

2.2. ORYANTO SİNEMASI: (ORIENTAUX)

Beyoğlu İstiklal Caddesi 150 numarada bulunmakta idi. {1} Sonra Kısmet sineması adını aldı. Ardından aynı yerde Japon Mağazası açıldı.

İşletmecileri: Sırası ile F.Pascalidis, Jean Leitmair, Georges Champsoor, J. Ananof'dur.

{ek-5} Bulunduğu yerde halen Hatemoğlu Mağazası bulunmaktadır. {ek-6}

Açılış tarihi 1911'dir. {2}

2.3. SANTRAL SİNEMASI:(CENTRAL)

Beyoğlu İstiklal Caddesi 348 Suriye Hanı içinde bulunmakta idi. {ek-7} {ek-5} Açılış yılı 1912'dir. {3} Sonra Şafak, Cumhuriyet ve Zafer Sinemaları isimleri altında açıldı. En sonunda Ses Film stüdyoları ismini aldı. {ek-8}

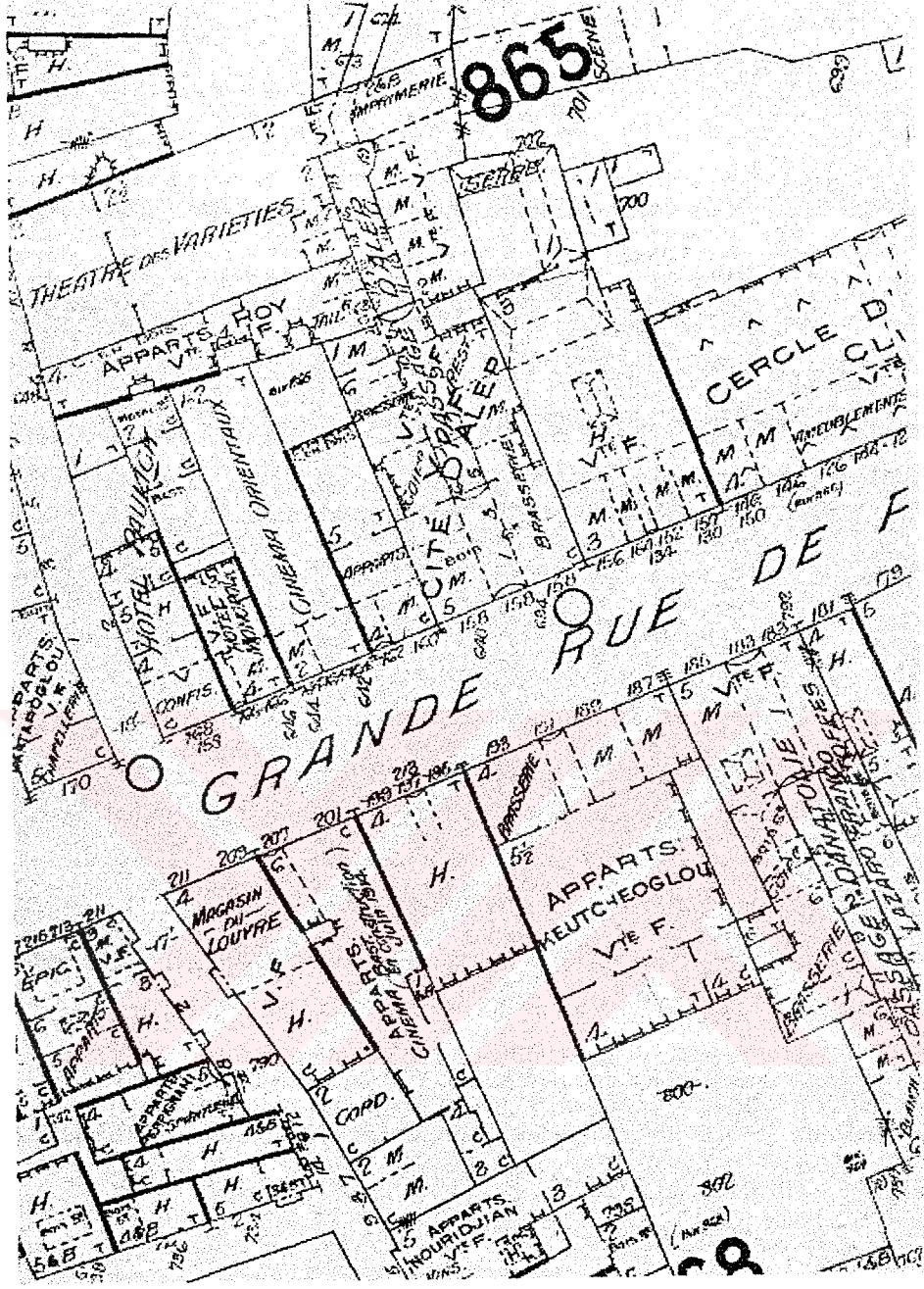

{a} Ahmet Abud Efendi (Torunu Sayın Sevim Korzay'ın izni ile)

{1} **Gökmen Mustafa**, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, Birinci basım, İstanbul, syf. 20

{2} **Gökmen Mustafa**, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, Birinci basım, İstanbul, syf. 20

{3} **Cezar Mustafa**, XIX. Yüzyıl Beyoğlu'su, Akbank Ak Yayınları, Eylül 1991 Birinci basım, İstanbul, syf. 390

Ek-6 Oryanto Sinemasının vaziyet planındaki yeri

Ek-7 Suriye Pasajı'nın görünüşü

Ek-8 Suriye Pasajı'nın giriş kapısı

Sahibi:Ahmet Abud Efendi{a} (İstanbul Ticaret Odası Kurucusu)

İşletmecileri:Sırası ile Emanuel Kıryakopulos, Yorgi.

Şu anda konfeksiyon atölyesi olarak kullanılıyor. {ek-9}{ek-10}

2.4. İDEAL SİNEMASI:

Beyoğlu İstiklal Caddesi, 140 numara, Halep Hanı içinde bulunmaktadır. Eski belgeler incelendiğinde aynı yerde Varyete Tiyatrosu'nun bulunduğu tespit edilmiştir. Sonradan aynı yerde Royal ve Fransız sinemaları açılmıştır. Daha sonra, Şehir Tiyatrosu komedi kısmı ve Ses sineması olan yer. {1}

Halep Hanı 1885 yılında inşa edilmiştir. Tiyatro salonunun inşa tarihi ise 1904'dür. Mimarı Campanaki'dir. {2} {ek-11} {ek-12} {ek-13} Halen Ortaoyuncular bünyesinde tiyatro maksatlı kullanılmaktadır. Alt katında halen Beyoğlu Sineması bulunmaktadır.

Halep Hanı 1885 tarihinde hemen arkasındaki boşluğa yapı ustası Roman tarafından ahşap bir bina olarak yapılır. Çarşının içinden geçilerek yapılan bu yapı bir dönem sirk olarak kullanılır. 1899 tarihinde binada tiyatro ve opera sahnelenebilmesi için bir takım değişiklikler yapılır. Tavan yükseltip pencereler açılır. Ancak bu pencereler ne kokunun giderilmesi için yeterlidir, ne de yeterli aydınlık düzeyi için yeterli olmuştur. Yine de zaman zaman, mevcut yerlerin yetersizliğinden burada çeşitli gösteriler yapılır. Bina o dönemde 'Cirque de Pera' adı ile anılır. {3}

{1} **Gökmen Mustafa**, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, Birinci basım, İstanbul, syf. 20

{2} **And Metin**, Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1973, Birinci basım, İstanbul, syf. 212

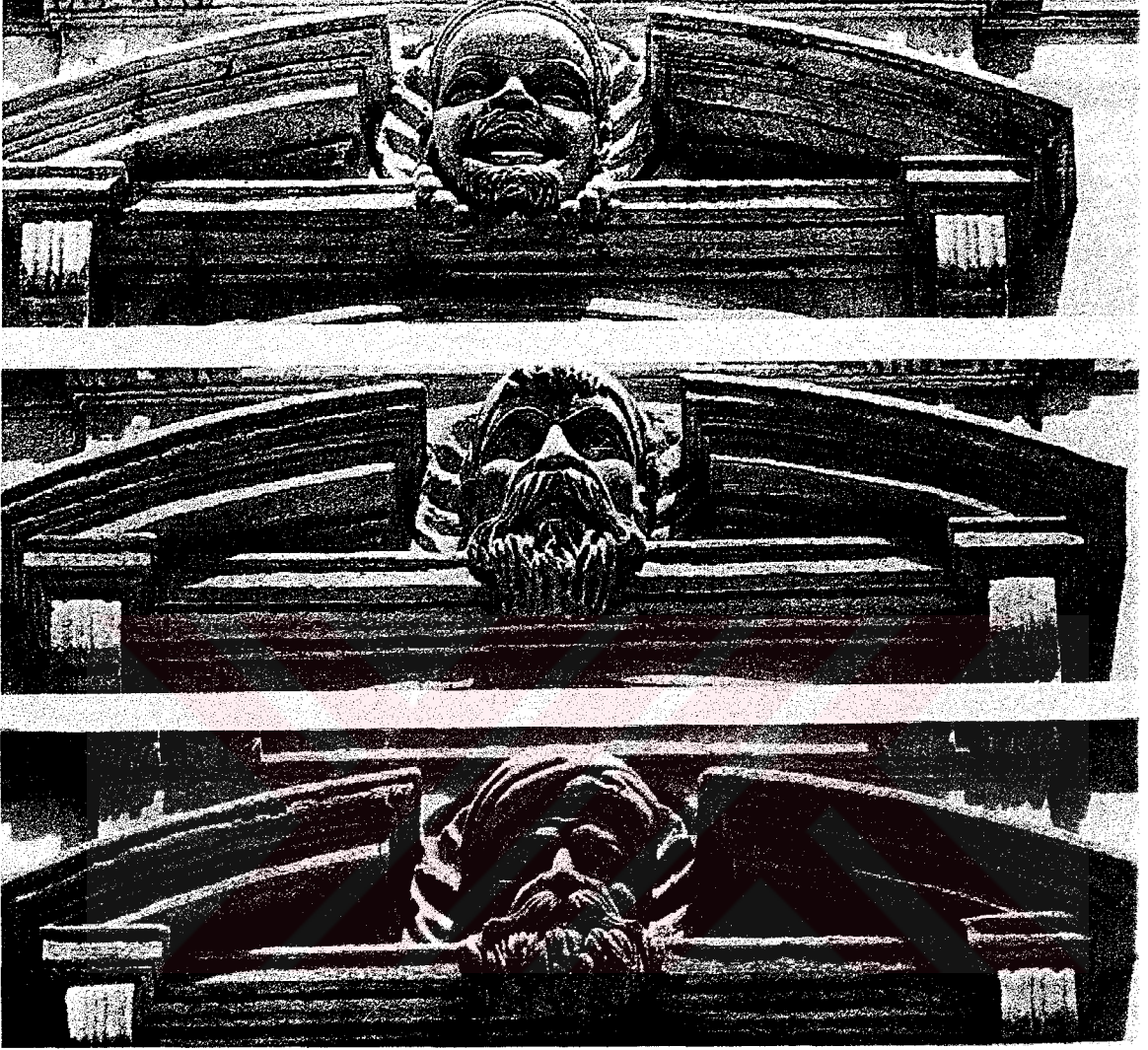
{3} **Akçura Gökhan**, İstanbul Ansiklopedisi, Tarih ve Kültür Vakfı Yayınları, 1994, İstanbul, 7. Fasikül, syf. 539

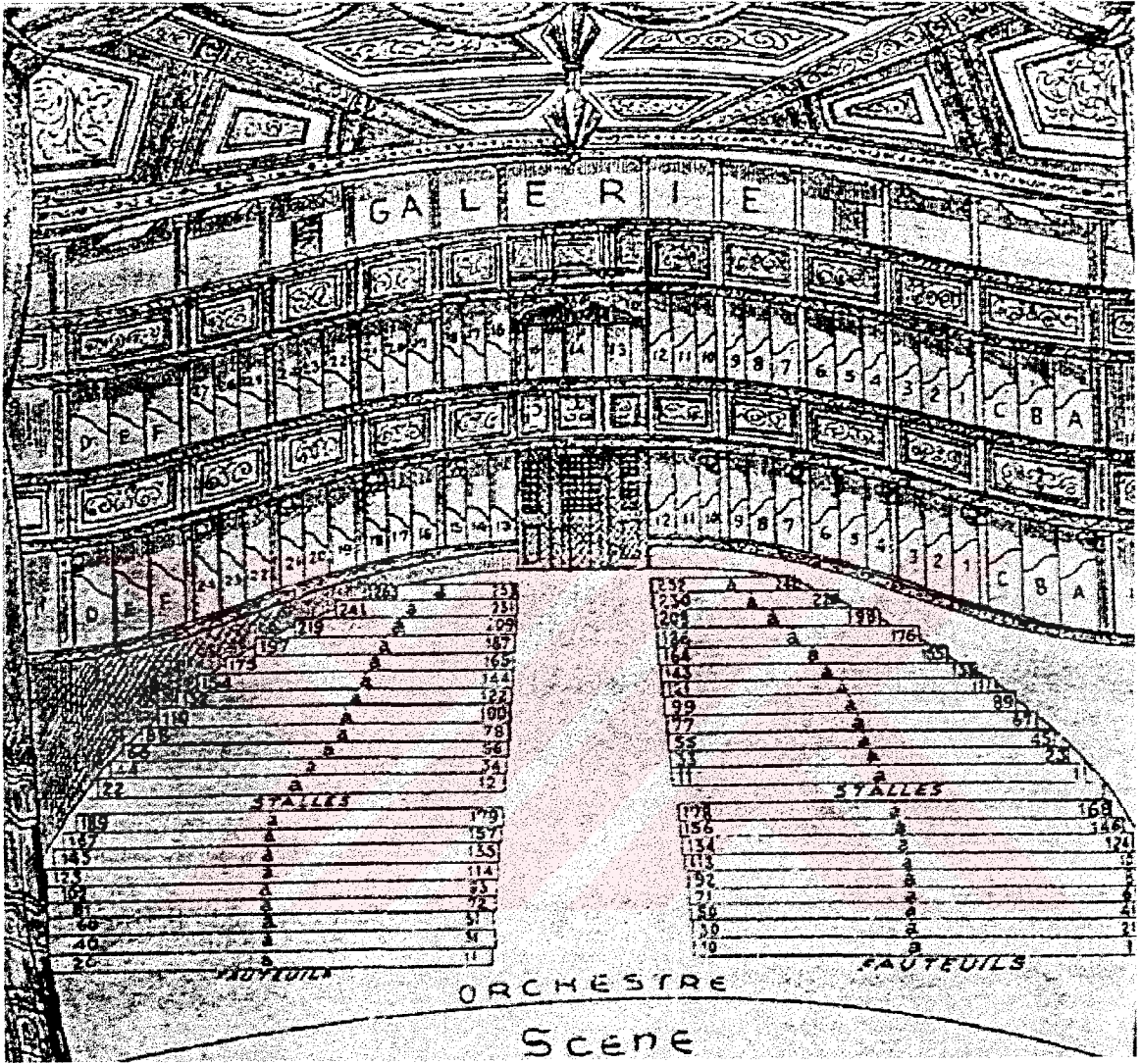
Ek-9 Santral sinemasının gntmzdeki hali

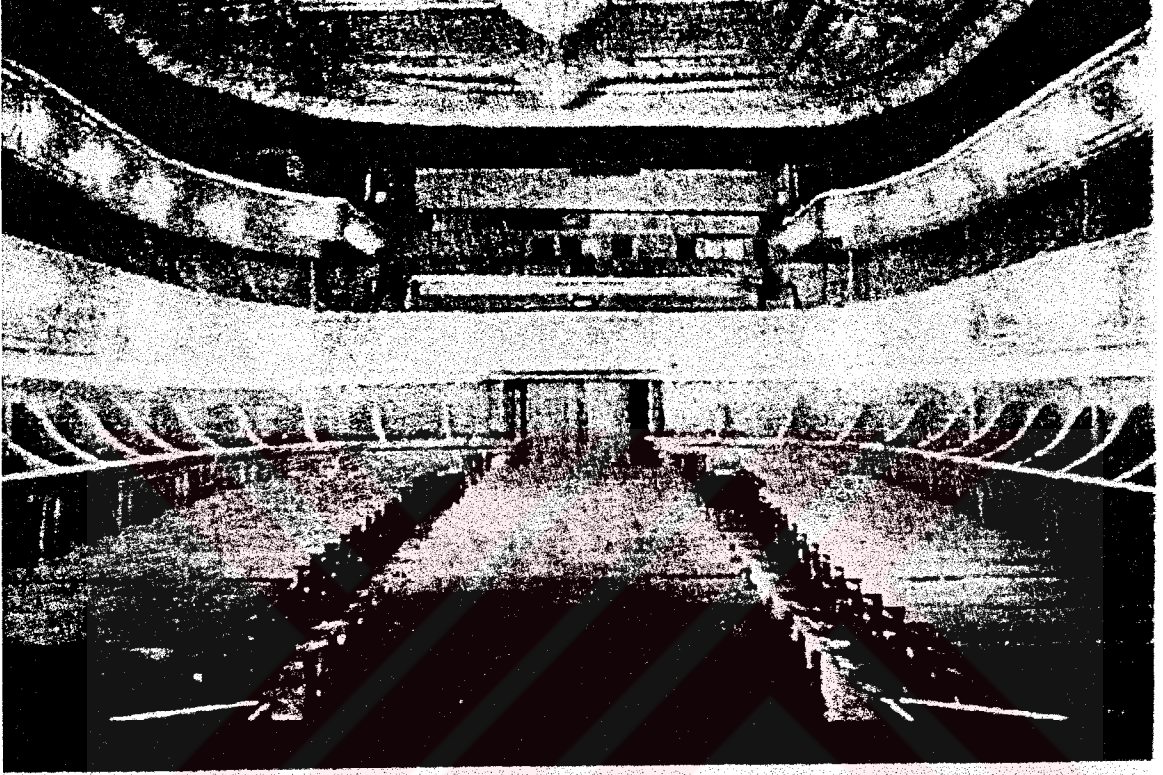
EK-11 Halep İş Hanı girişı ve sinema salonlarının giriş ilanları

EK-12 Halep İş Hanın cephe detay fotoğrafları

EK-13 Eski Ses Tiyatrosunun kesit-görünüü

1940'larda Ses Tiyatrosu'nun içinden bir görünüm.

Gökhan Akçura koleksiyonu

EK-13' Eski Ses Tiyatrosunun 1940 yılında iç görünüşü

Salonun sinemaya yönelmesi, Nurullah Tilgen ve Sigmund Weinberg'in Sponeck Birahanesi'nde yaptığı gösterinin 1 sene sonrasına rastlar. 1896'dan itibaren burada film gösterildiği belirtilmiştir. 1904 tarihinde bir yangın ile bina harap olur. Mimar Campanaki bu günkü tiyatro binasının ilk biçimini yapar. 17 localı, 500 kişilik bir salon yapılır. Bu mekan esas olarak bir turne mekanı olarak kullanılır. Özellikle Fransız ve Yunan başta olmak üzere bir çok tiyatro topluluğunun gösterilerini kendi tabalarına ulaştırdıkları bir mekan olmuştur. {ek-14}{ek-15}

Salonun serüveni 1962'de Dormen Tiyatrosunun buraya geçişi ile değişir. Bu dönemde bina çok kötü durumdadır. Alt katta localar yıktırılıp iç fuayade salona eklendiğinden akustik kaybolmuştur. Süslü tavan ve altın yıldız olması gereken kabartmalar boya ile kapatılmıştır. Yapılan tadilatlar sonucu salon toparlanır. {1}

Dormen Tiyatrosu, Kent Oyuncuları, Dost Tiyatrosu, Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu değişik zamanlarda bu salonda gösterilerini halka ulaştırırlar. 1972'de itibaren salon Ses Sineması olarak kullanılır. Unutulma süreci başlar.

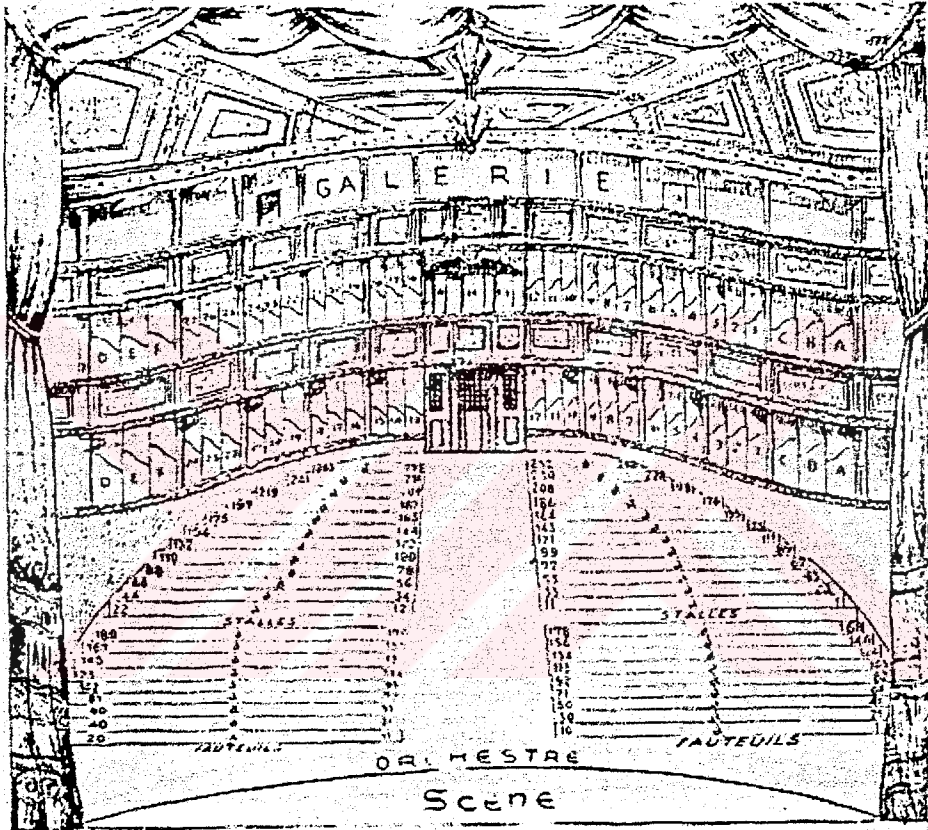
Salon tekrar tiyatroya 1989 tarihinde Ferhan Şensoy'un kiralaması ile döner. Gerçeğine ve kullanıma uygun bir restorasyon yapılır. Tiyatroya yeniden pasaj içinden girilebilmesi için iki tane dükkan kiralanır. Buradaki eski kapı yeniden açılır. Yıkılma raddesindeki çatı yeniden onarılır. Tüm koltuk ve localar aslına uygun olarak kadife ile kaplanır.

Salon 'Ses Tiyatrosu 1885-Ortaoyuncular' adıyla 24 Kasım 1989'da yeniden açılır. Halen aynı topluluğun tiyatro salonu olarak kullanılmaktadır.

THEATRE DES VARIETES

Grande Rue de Péra. 194 Cité d'Alep.

Directeurs, Jean Lohmann et Cie.

PRIX DES PLACES

Places numérotées	Plastres	15
Secondes	"	10
Galerie	"	5
Baignoires et Bel-Etage A & F	"	30
Les autres Loges de 1 ^{er} et 2 ^{es} rang	"	60

EK-14 İdeal Sinemasının kesit-görünüşü

Pour l'ouverture du
Ciné Idéal

RAQUEL MELLER

dans la

TERRE PROMISE

En voyant Raquel Meller, déclare Maeterlinck, j'ai reconnu le don souverain, le rayonnement, l'adoration, le fluide ; la puissance inconnue qui s'épanche et monte jusqu'aux sommets de l'âme.

C'est cette admirable artiste qu'il sera donné de voir à partir de ce soir dans la **Terre Promise**. Ce film est projeté à l'occasion de l'inauguration solennelle de ce joyau qu'est le **Ciné Idéal** et qui s'érige en plein centre de Péra.

2.5. GOMON SİNEMASI:(GAUMONT)

Beyoğlu İstiklal Caddesi 112 Lüksemburg Apartmanı'nda bulunmakta idi. İlk kullanım şekli kahvehanedir. Sırası ile Lüksemburg, Glorya ve Saray Sinemaları adları ile tekrar tekrar açılmıştır. 1875 tarihinde açılmıştır. Mimarı Jean Barborini'dir. Halen kullanılmamaktadır. {1}

Sahibi:Sırası ile Mösyö Deveaux, Saint Seine Markizi

İşletmecisi:Gaumont film şirketi.

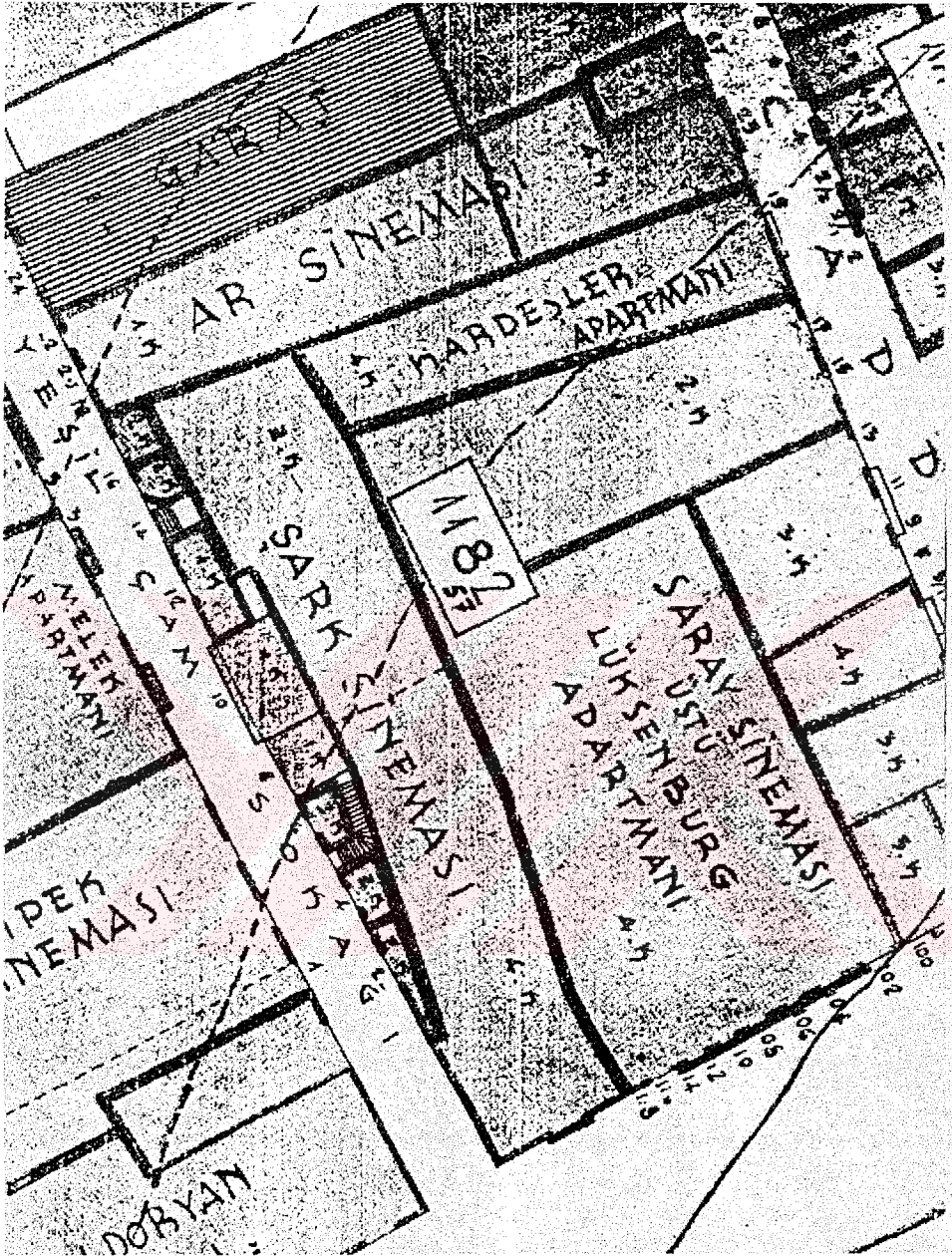
Tarihi, Beyoğlu'nun ilk sinema salonlarından biri olan 1913'te açılmış, Gaumont ve 1914'te Gaumont'un devamı olarak görülen Luxembourg Sinema salonlarına kadar uzanır. Bina 1875 tarihinde mimar Giovanni Battista Barborini tarafından inşaa edilmiştir. {ek-16} Binanın 1913'ten itibaren itibaren sinema salonu olarak kullanılmış bölümü 19. yy 'ın sonlarında 'Café Luxembourg'du{ek-17}. Osmanlı Bankası müdürlerinden Deuaux'un sahip olduğu bina, ölümünden sonra kızı Saint Seine Markizi'ne geçmiştir.{ek-18}{2} Bir yıl sonra Luxembourg Sineması adını almıştır.{ek-19}1930'ta aynı yerde sinema salonunun ismi Glorya Sineması olmuştur. 1933'te ise daha sonra da bilindiği adıyla Saray Sineması olmuştur. Sadece sinema salonu olarak kullanılmayıp konsersalonu olarakta kullanılmıştır. Dönem dönem açılıp kapanan salonun girişi pasaja dönüştürülmüştür. Pasajın, Saray Muhallebici'sinin ve sinemanın da bulunduğu bina Erdoğan Demirören tarafından satın alındıktan sonra 1986'da sinema kapanmıştır. {3}{ek-20}

{1}Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları,

Ekim 1991, İstanbul, syf. 21

{2}Dorsay Atilla, Benim Beyoğlum, Varlık Yayınları, 1993, İstanbul, syf. 33

{3}Scognomillo Giovanni, İstanbul Ansiklopedisi, Tarih ve Kültür Vakfı Yayınları, 1994, İstanbul, 7. Fasikül, syf. 460

EK-16 Saray Sinemasının vaziyet planındaki yeri

The Franco Eastern Cynemas

LIMITED

Capital Lstg. 10.000 (250.000 Francs)

Si vous voulez vous amuser
et vous instruire
allez régulièrement au

CINEMA DU LUXEMBOURG

Grande Rue de Péra, 130

Les plus beaux films
les plus sensationnels
les plus artistiques
y sont projetés chaque semaine.

PRIX DES PLACES:

Entrées P^{tes} 5, Fauteuils 8, Réservées 10, Loges 60

Annuaire Oriental, Edition 1914.

SİNE GLORYA

Salonunda

— — — — —

27 MAYIS 1932 CUMA GÜNÜ
Sabah saat tam 10.15 de

PROF. PAPELYAN
Talebelerinin

YIRMINCI

PIYANO RESİTALİNİN

PROGRAMI

— — — — —

Duhul davetiye ile

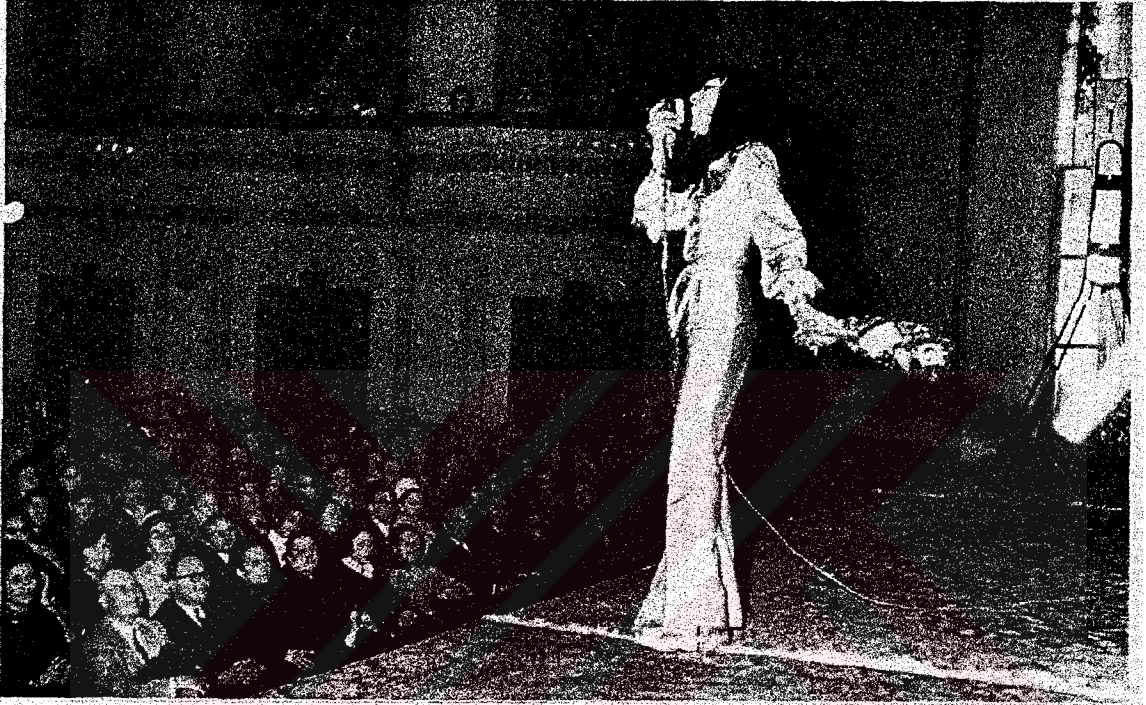
— — — — —

F. Caryan matbaası

EK-18 Sine Glorya (Saray Sineması) davetiyesi

EK-19 Sine Glorya'nın (Saray Sineması) eski görünüşü

Saray Sineması'nın ünlü konserlerinden birinde Safiye Aylâ sahnede (Şubat 1971).

Ek-20 Saray Sinemasının iç mekan fotoğrafı

2.6. AMERİKAN SİNEMASI: (AMERİCAN)

Beyoğlu İstiklal Caddesi 101 numarada açılmıştır. {ek-5} Sonra havagazı tahsil şubesi olmuştur. {ek-21}

Sahibi: Sırası ile P. Chrissos, J. Miletich.

Şu anda aynı yerde Sümerbank bulunmaktadır. {1}

2.7. PARLAN SİNEMASI:

Beyoğlu Hammalbaşı Caddesi 4 numarada açılmıştır. Sonra Nea Agora bakkaliyesi olmuştur.

İşletmecisi: Gaumont film şirketi.

Halen işyeri olarak kullanılmaktadır. {1}

2.8. EKLER SİNEMASI: (ECLAIR)

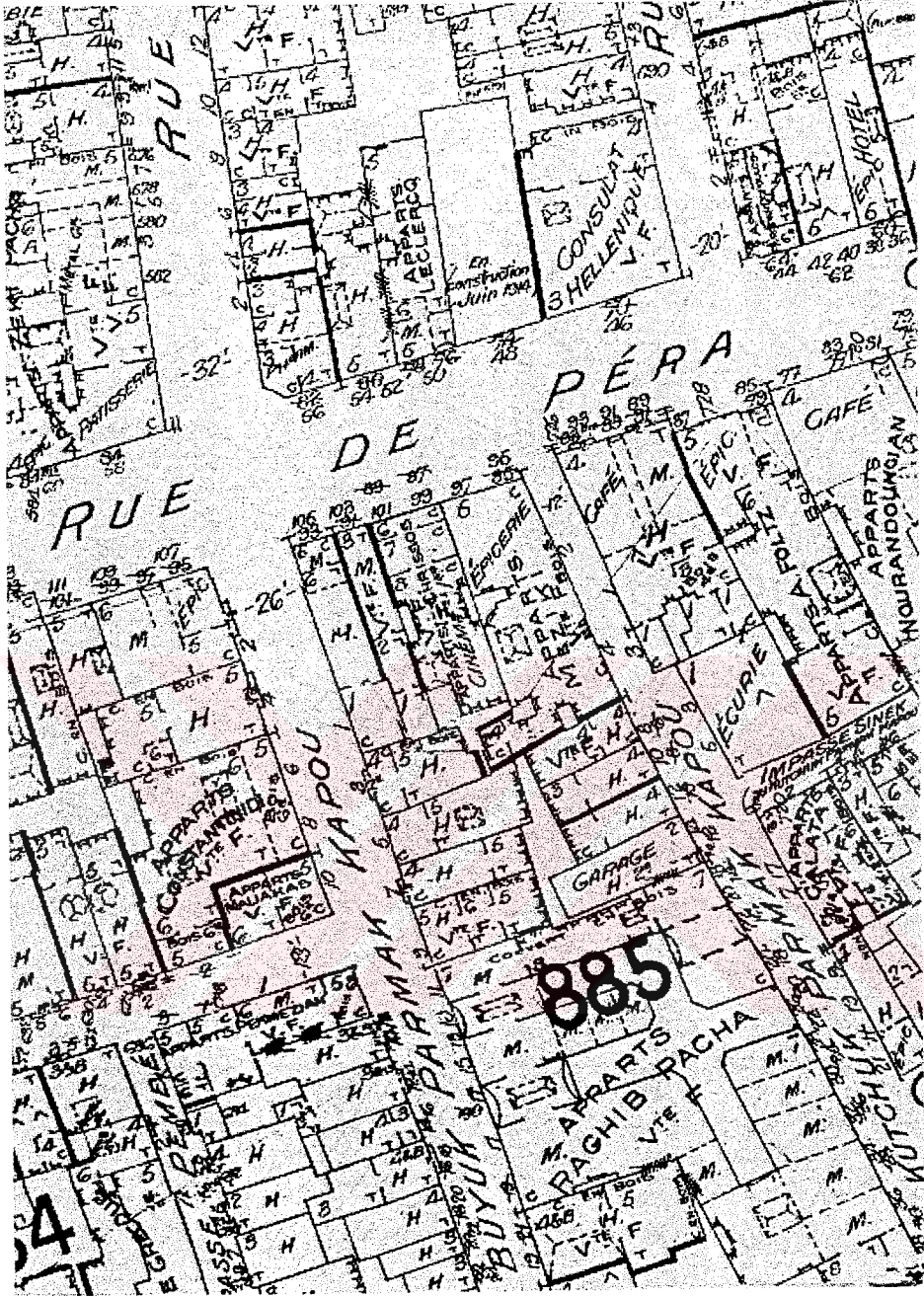
Beyoğlu İstiklal Caddesi 116 numaralı Lüksemburg Apartmanında bulunuyordu. {ek-22} Eski Odeon Tiyatrosu' dur.

Sonradan Şark Sineması {1} ve Lüks Sineması olmuştur. {ek-23} Bir ara Mekan Darülbedayie de kiralanmıştır. Binanın inşaat tarihi 1875'dir. {ek-24} {ek-25} Mimarı ise Jean Barborini'dir. Şu anda hala kapalıdır. {2}

{1} Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları,

Ekim 1991, İstanbul, syf. 21

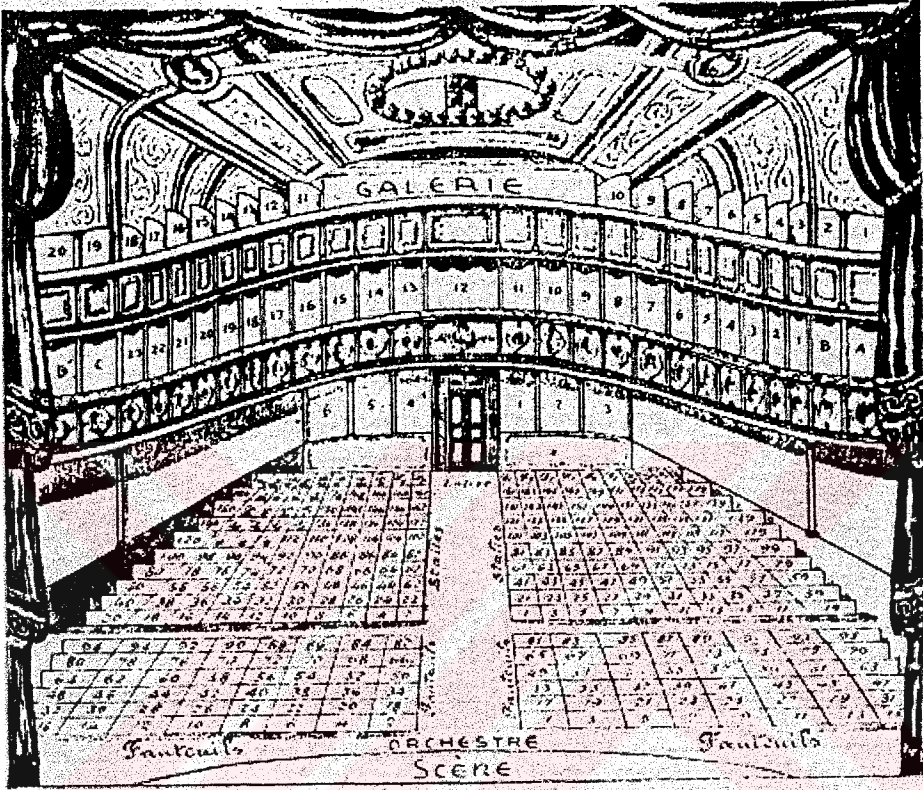
{2} Scognomillo Giovanni, Bir Levantenin Beyoğlu Anıları, Metis Yayınları, Ağustos 1993, Beşinci Basım, İstanbul, syf. 95

Ek-21 Amerikan Sinemasının vaziyet planındaki yeri

THEATRE ODEON
 Grande Rue de Péra, 134.

Directeur

PRIN DES PLACES

Fauteuils	Pistres	20
Stalles	"	10
Galerie	"	5
Baignoires A, B, C, D, et Loge N° 12	"	100
" avec 4 entrées	"	80
Bel-Étage " "	"	60
Loges de 2 ^{me} rang	"	50

Ek-22 Odeon Sinemasının kesit-görünüşü

İstanbulda Başlıca Sinemalar

Beyoğlunda : Tan (Pangaltı), Taksim, Lâle, Halk, Yıldız, Saray, Şark, Melek, İpek, Sumer, Elhamra, Alkazar, Şik, Ses.

İstanbulda : Marmara, Çenberlitaş, Turan, Azak, Milli, Hilâl, Alemdar, Kemal Bey, Azeri.

Kadıköyde : Sürreyya, Opera, Hale.

Üsküdarıda : Hale, bizim sinema.

Beşiktaşta : Suadpark, Haşim Bey, Şen.

Bunlardan başka İstanbulun muhtelif semtlerinde yazlık ve kışlık bir çok sinemalar vardır ve cümlesi iyi filimler gösteren şayanı tavsiye, temiz ainemalardır.

Ek-23 1930'lu yılların İstanbul'unda popüler Sinema salonları

Ek-25 Şark Sineması programı

Binanın sahipleri: Sırası ile Mösyö Deveaux, Saint Seine Markizi.

Sinemanın sahipleri: Sırası ile Emanuel Kiryakopulos, Niko Çangopulos.

İşletmecileri: Sırası ile Vassilaki Papayonopulos, sonra Niko Çangopulos.

Bu binanın sinema tarihi açısından en büyük önemi: 1907 tarihinde ilk sesli sinema gösterisi burada yapılmıştır. {1}

2.9. MAJESTİK SİNEMASI:(MAJESTİK)

Yüksek Kaldırım Caddesi 498 numarada açılmıştır.{ek-26}{ek-27} Sırası ile Astorya, daha sonra Sancak sineması olan yerdir. Halen kereste mağazası olarak kullanılmaktadır.{ek-28}{2} Majestik Sineması Beyoğlu'nda en ücra yerde olanıdır. Kuruluş tarihi 1914'dür.

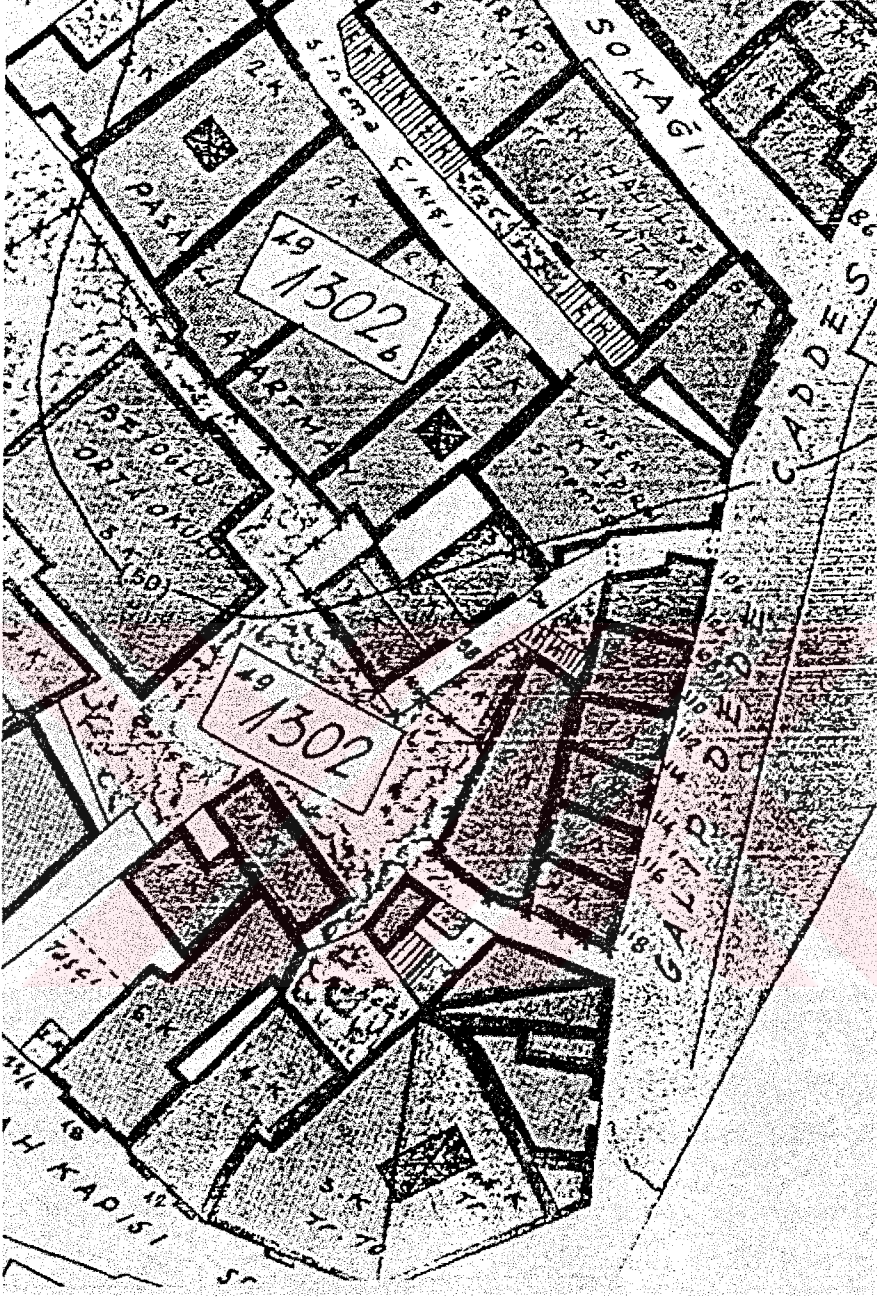
2.10. SKETİNG PALAS:(SKATING PALACE)

Beyoğlu Yeşilçam Sokağı 5 numarada bulunuyordu. Sonradan aynı yere Melek Sineması yapıldı. Esas inceleme Melek Sineması adı altında yapılacaktır. {3}

{1} Scognomillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de sinema, Metis Yayınları, Temmuz 1991, İstanbul, syf. 13

{2} Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, İstanbul, syf. 22

{3} Nijat Özön, Türk Sinema Tarihi, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Kasım 1985, syf. 46

Ek-27 Majestik Sinemasının vaziyet planındaki yeri (başka bir harita)

CINEMATOGRAPHES

AMERICAIN

Grande Rue de Péra, N° 89, Parmak Caspou.

Films provenant directement de la célèbre fabrique des Etats-Unis The Vitagraph Co.,
spectacles interprétés par les plus grands artistes américains.

Changement de programme les lundis et vendredis.

PAIX DES PLACES: Réservée P^{as} 10 — Première P^{as} 5 — Seconde P^{as} 3.

CENTRAL

Grande Rue de Péra — Cité de Syrie.

Films Pathé Frères de Paris et de meilleurs marques. Séances consécutives de
2 h. p. m. à 7 h. du soir. Grande soirée de 9 h. à 12 h. du soir.

Changement de programme les mardis et samedis.

PAIX DES PLACES: Loge Médj: 1 — Réservée P^{as} 7 — Première P^{as} 5 — Seconde P^{as} 3.

CINEMA du LUXEMBOURG

Grande Rue de Péra, 130.

Films en première vue, des meilleures marques d'Europe et d'Amérique.

Changement de programme les lundis.

PAIX DES PLACES: Entrée: P^{as} 5 — Fauteuils P^{as} 8 — Réservée P^{as} 10.

ORIENTAUX

Grande Rue de Péra, 164 bis.

LES CINEMAS ORIENTAUX, 19, Rue des Champs Elysées.

Société Anonyme fondée en 1910

Films fournis par la Maison Gaumont de Paris en première vue à Constantinople
avec droit de priorité sur tout autre Etablissement de cette ville.

Changement de programme les mardis.

PAIX DES PLACES: Réservée P^{as} 7 et demie — Première P^{as} 5 — Entrée P^{as} 3.

PATHE FRERES

Dans le local de l'Amphithéâtre Municipal.

MAJESTIC KINEMA

Téké Djaddessi, près la « Teutonia »

Cinéma le plus gai, le plus attrayant. — Belle salle et amphithéâtre.

Programme varié. — Tous les jours Séances de 1 1/2 h. p. m. à 8 1/2.

Soirée de 9 1/2 à 12. — Vendredis et Dimanches de 10 1/2 à midi.

Changement du Programme les Mardis et Samedis.

Annuaire Oriental, Edition 1914

2.11. MODERN SİNEMASI:(MODERNE)

Tepebaşı Meşrutiyet Caddesi 15 numarada bulunan sinema salonunun adıdır. Bu sinemanın bir başka adı ise Petit Champs'dır. Sonradan Şehir Tiyatrosu Dram Kısmı olmuştur. {ek-29} İnşaat tarihi 1890'dır. Mimarı Campanaki'dir. {ek-30} Kuruluş tarihi 1915'dir. 1970'de kısmen, 1971'de ise tamamen yanmıştır.

Sahibi: İstanbul Şehremaneti (sonraki adı ile İstanbul Belediyesi){1}

İşletmecisi:Ch. Varian

Halen yerinde İstanbul Sergi Sarayı bulunmaktadır. {ek-31}

2.12. UNYON SİNEMASI:(UNION)

Kuledibi Büyükhendek Caddesi 87 numarada bulunmaktadır. {ek-32} Kuruluş tarihi 1915'dir. {ek-33} Sonradan Apollon ve Millet Sinemaları olarak tekrar açılmıştır. Mekan kullanım değişikliği en ilginç olarak burada incelenebilir. Çünkü mekan daha sonra Keneset Sinagoğu olmuştur. Girişi ön taraftaki Apollon apartmanından, çıkışı arka sokaktan, yani Okçu Musa tarafından yapılmıştır. 1923 de sinema işlevi bitmiştir. {2}

İşletmecisi:S. De Toledo.

Halen apartman Musevi cemaatinin sosyal işleri için kullanılmaktadır. Çıkış noktasında şu anda Merkez Bankası'nın şubesi vardır. {3}

{1} **Gökmen Mustafa**, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, İstanbul, syf. 26

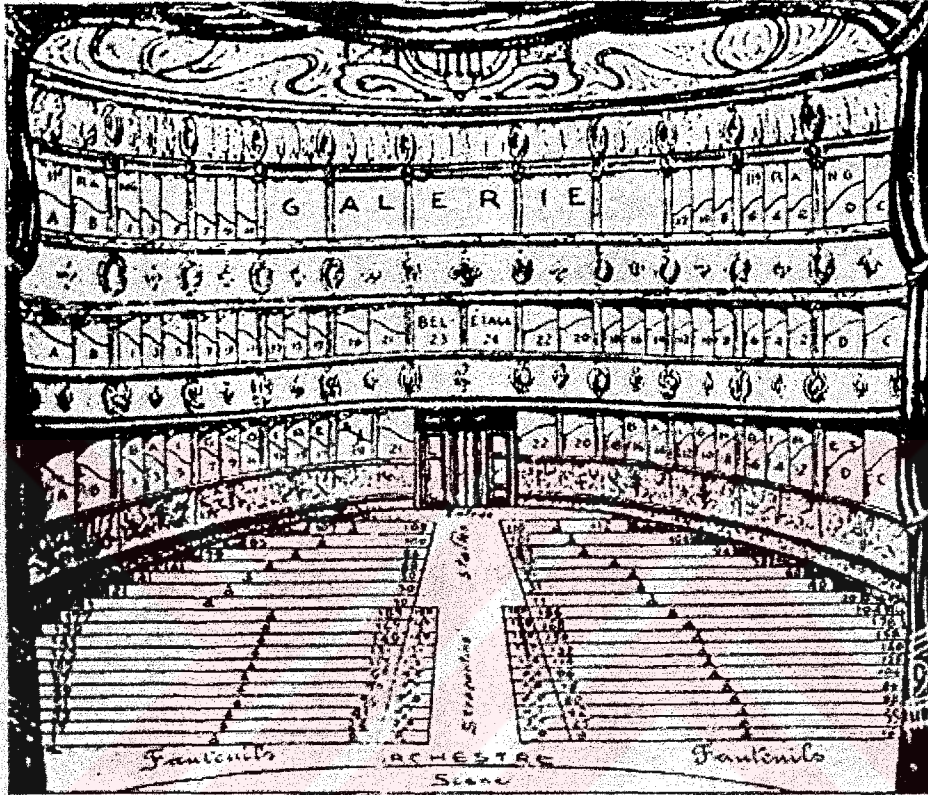
{2} **Gökmen Mustafa**, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, İstanbul, syf. 27

{3} **Dorsay Atilla**, Benim Beyoğlum, Varlık Yayınları, 1993, İstanbul, syf. 46

THEATRE D'HIVER des PETITS CHAMPS

Dans le Jardin Municipal des Petits-Champs, PÉRA.

Directeur, J. Nissoum.

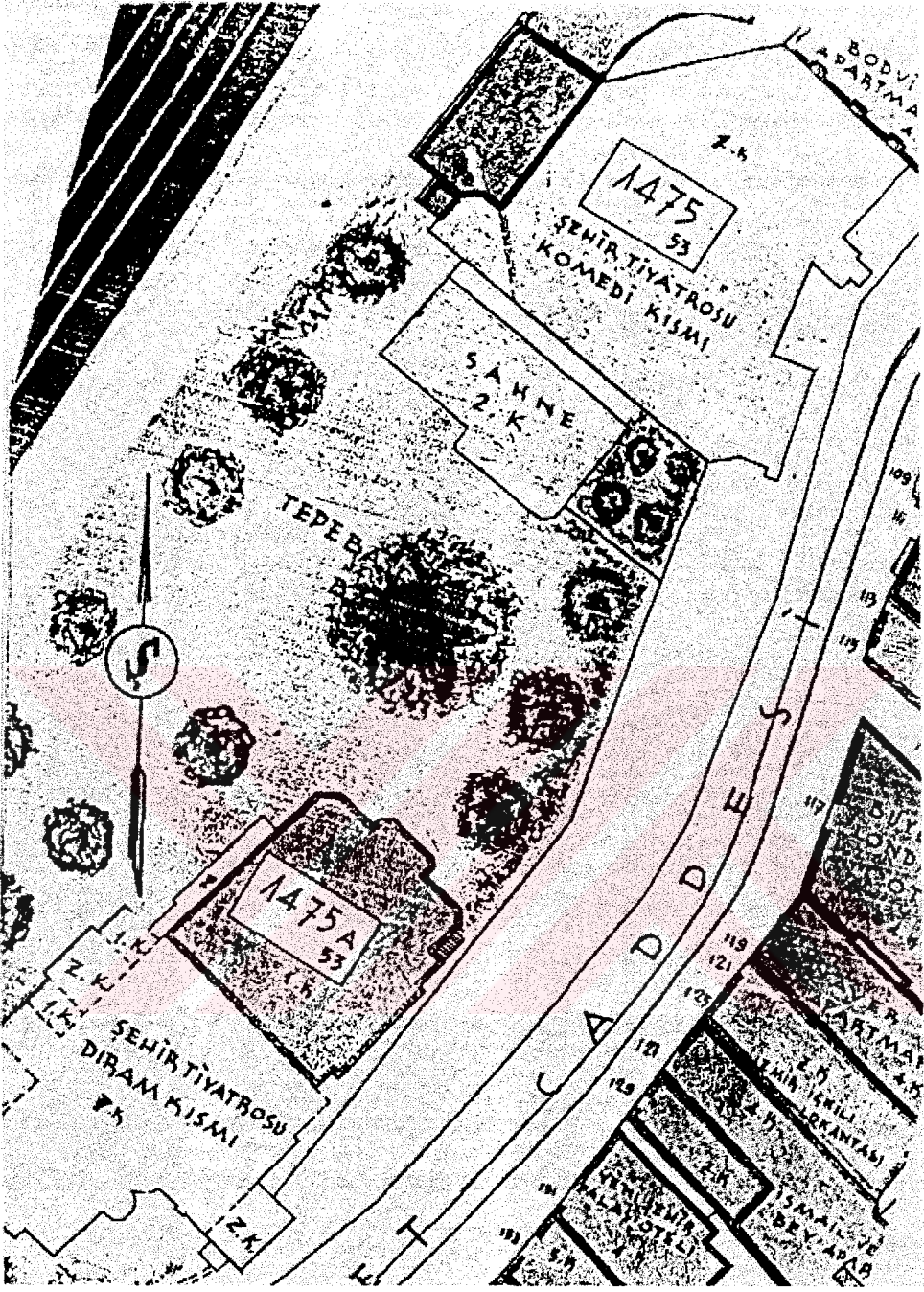

PRIX DES PLACES

Fautouils	Piastres	25
Stalles	"	10
Galerie	"	5
Balcons A. B. C. D. avec 4 entrées	"	216
" les autres	"	162
Bel-Étage A. B. C. D. avec 4 entrées	"	162
" les autres	"	108
Loges de 2 ^m rang	"	30

N. B. Les Prix varient pour les Tournées extraordinaires.

Ek-29 Modern Sinemasının kesit-görünüşü

Ek-30 Modern Sinemasının vaziyet planı

CINEMA du LUXEMBOURG

Grande Rue de Péra, 130.

Films en première vue, des meilleures marques d'Europe et d'Amérique.

Changement de programme les lundis.

Prix des Places: Entrée P^{as} 3 1/2 — Fauteuils P^{as} 8 3/4 — Réservée P^{as} 11.**MAJESTIC KINEMA**

Téké Djaldessi, près la « Teutonia »

Cinéma le plus gai, le plus attrayant. — Belle salle et amphithéâtre.

Programme varié. — Tous les jours Séances de 1 1/2 h. p. m. à 8 1/2.

Soirée de 9 1/2 à 12. — Vendredis et Dimanches de 10 1/2 à midi.

Changement du Programme les Mardis et Samedis.

M O D E R N

Boulevard des Petits-Champs, Péra.

Des productions choisies. — Films de toutes les Marques. — Séances consécutives de 2 h. p. m. à 7 h. du soir. Grande soirée de 9 h. à 12 h. du soir.

Changement de programme les mardis et samedis.

Prix des Places: Loge P^{as} 22 — Réservée P^{as} 7 1/2 — Première P^{as} 5 1/2 — Seconde P^{as} 3 1/4**KINEMA „OMNIA” Ex-Orientaux**

Grande Rue de Péra, 161 bis.

Cinéma le plus gai, le plus attrayant. — Belle salle et amphithéâtre.

Programme varié. — Tous les jours séances de 1 1/2 h. p. m. à 8 1/2. Soirée de 9 1/2 à 12.

Vendredis et Dimanches de 10 1/2 à midi.

Prix des Places: Réservée Piastres 7. — Première Piastres 5. — Entrée Piastres 3.

Changement de programme les samedis.

CINEMA OTTOMAN

(Dans le Skating Palace), Grande Rue de Péra.

Films en première vue à Constantinople des meilleurs marques d'Europe.

Changement de programme deux fois par semaine.

Le Cinéma Ottoman possède la plus coquette salle de Péra.

Prix des Places: Réservées P^{as} 8 3/4 — Premières P^{as} 5 1/2 — Deuxièmes P^{as} 3 1/2.**PATHE FRÈRES**

Dans le local de l'Amphithéâtre Municipal.

CINEMA „UNION”

Entre les Rues Bouyouk Hendék et Yeni-Yol.

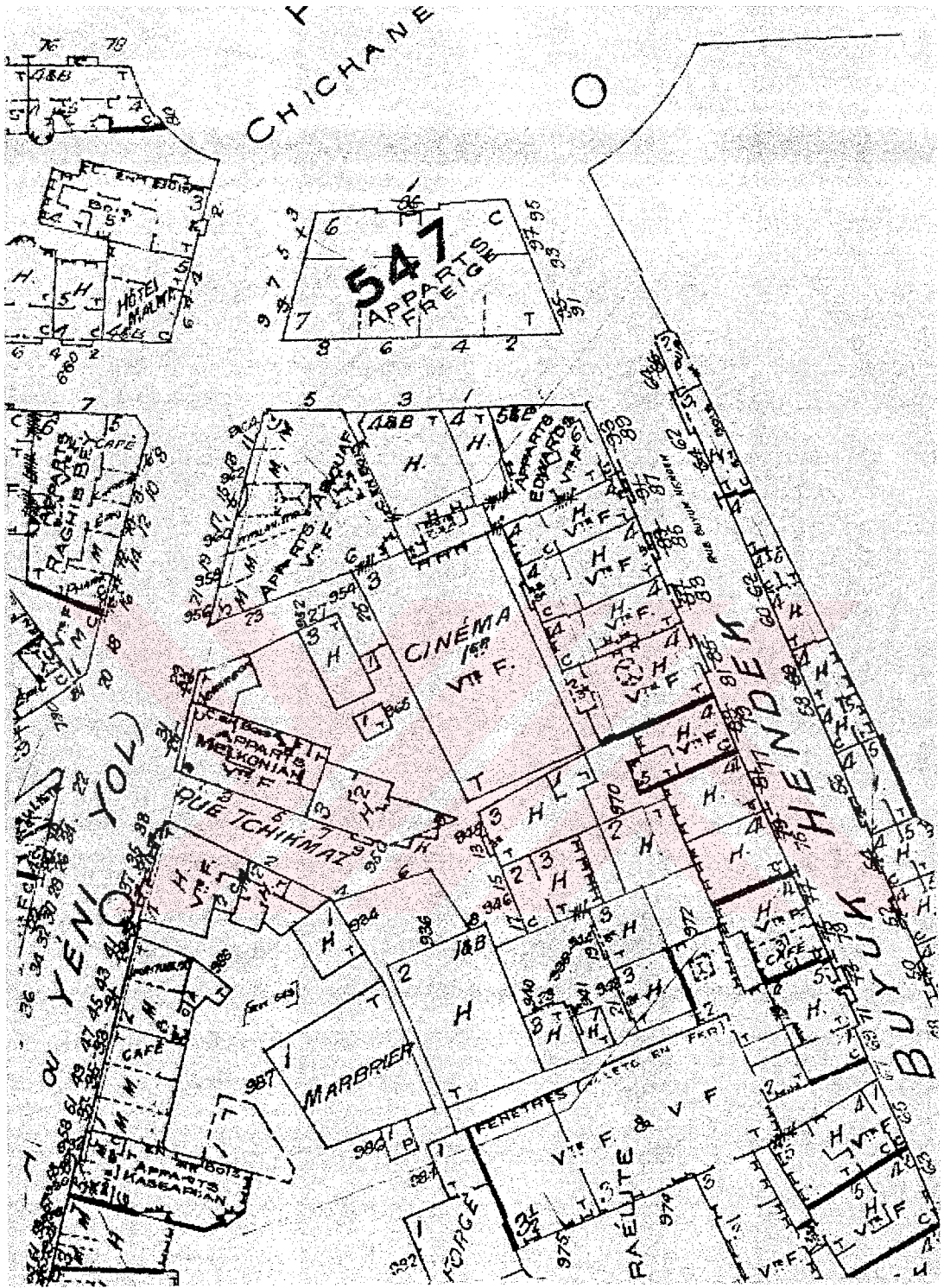
Films provenant des plus grands établissements cinématographiques d'Europe et d'Amérique.

La plus vaste salle cinématographique de la ville de Cons/ple, éclairée luxueusement.

Prix des Places: Loges 25 et 20 P^{as} — Places Réservées au Balcon 5 P^{as} — Premières 3 P^{as}Deuxièmes 2 P^{as} — Enfants 1 1/4.

Changement de programme 3 fois par semaine.

Ek-31 Modern Sinemasının ilanı

Ek-32 Ünyon Sinemasının vaziyet planı

CINEMA du LUXEMBOURG

Grande Rue de Péra, 130.

Films en première vue, des meilleures marques d'Europe et d'Amérique.
Changement de programme les lundis.

Prix des Places: Entrée P^{ts} 5 1/2 — Fauteuils P^{ts} 8 3/4 — Réservée P^{ts} 11.

MAJESTIC KINÉMA

Téké Djaddessi, près la « Teutonia »

Cinéma le plus gai, le plus attrayant. — Belle salle et amphithéâtre.

Programme varié. — Tous les jours Séances de 1 1/2 h. p. m. à 8 1/2.

Soirée de 9 1/2 à 12. — Vendredis et Dimanches de 10 1/2 à midi.

Changement de Programme les Mardis et Samedis.

MODERN

Boulevard des Petits-Champs, Péra.

Des productions choisies. — Films de toutes les Marques. — Séances consécutives de 2 h. p. m. à 7 h. du soir. Grande soirée de 9 h. à 12 h. du soir.

Changement de programme les mardis et samedis.

Prix des Places: Loge P^{ts} 22 — Réservée P^{ts} 7 1/2 — Première P^{ts} 5 1/2 — Seconde P^{ts} 3 1/4

KINÉMA „OMNIA” Ex-Orientaux

Grande Rue de Péra, 164 bis.

Cinéma le plus gai, le plus attrayant. — Belle salle et amphithéâtre.

Programme varié. — Tous les jours séances de 1 1/2 h. p. m. à 8 1/2. Soirée de 9 1/2 à 12. Vendredis et Dimanches de 10 1/2 à midi.

Prix des Places: Réservée Piastres 7. — Première Piastres 5. — Entrée Piastres 3.

Changement de programme les samedis.

CINÉMA OTTOMAN

(Dans le Skating Palace), Grande Rue de Péra.

Films en première vue à Constantinople des meilleurs ouvrages d'Europe.

Changement de programme deux fois par semaine.

Le Cinéma Ottoman possède la plus coquette salle de Péra.

Prix des Places: Réservées P^{ts} 8 3/4 — Premières P^{ts} 5 1/2 — Deuxièmes P^{ts} 3 1/2.

PATHÉ FRÈRES

Dans le local de l'Amphithéâtre Municipal.

CINÉMA „UNION”

Entre les Rues Bouyouk Hençik et Yeni-Yol.

Films provenant des plus grands établissements cinématographiques d'Europe et d'Amérique.

La plus vaste salle cinématographique de la ville de Constatle, éclairée luxueusement.

Prix des Places: Loges 25 et 20 P^{ts} — Places Réservées au Balcon 5 P^{ts} — Premières 3 P^{ts}

Deuxièmes 2 P^{ts} — Enfants 1 1/4.

Changement de programme 2 fois par semaine.

2.13. MAJİK SİNEMASI:(MAGIC)

Beyoğlu Sıraselviler Caddesi 39-47 numarada bulunan sinemadır. İstanbul'da Sinema binası olarak inşa edilen ilk binadır. Sonra sırası ile Türk, Taksim ve Venüs Sinemaları adlarını almıştır. Mimarı Givlio Mongeri'dir. {1}1920 yılında açılmıştır. Halen Devlet Tiyatrosu olarak çalışıyor.

Sahibi:Ragıp Paşa'dır.

İşletmecisi:Halil Kamil'dir. {ek-34}{ek-35}{ek-36}{ek-37}

1923 tarihli Sinema Postası ya da Fransızca başlığı ile Le Courier du Cinema dergisinde çıkan ilanda mekan özellikleri aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

-Doğunun en büyük ve en lüks salonu, 2.000 kişilik, parterde 600 koltuk ve 200 yer, balkonda 400 koltuk ve 200 yer artı 35 loca,

-Konfor, havalandırma, merkezi ısıtma, büfe,

-Rus ve Alman profesörlerinden oluşan senfonik orkestra,

-En iyi filmler, Menichelli, Bertini, Jacobini, Manzini, Makowska gibi en ünlü İtalyan yıldızlarının yapıtları,

-Dizi film Le couer magnifique'in (Muhteşem Gönül)ikinci ve son bölümü (Marie Louise)gösteimde, ilk bölümü Isabelle olan dizide France Dhelia ve Severin Mars oynamaktalar.

-Gelecek programlarda:Soava Gallone'nin en büyük filmi diye tanıtılan Le manteau de pourpre(Kızıl Manto) ve Edmond de Rostand'nın ölümsüz baş yapıtı Cyrano de Bergerac,

-Seanslar: saat 16 ve 18, Pazar, Cuma ve Bayram günleri saat 15 ve 17'de, suare saat 22'de. {2}{ek-38}{ek-39}

{1}Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları,

Ekim 1991, İstanbul, syf. 28

{2} Scognomillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de sinema, Metis Yayınları, Temmuz 1991,

İstanbul, syf .32

Ek-34 Taksim Sinemasının 1930'lardaki cephesi ve reklam panoları

Ek-35 Taksim Sinemasının cephesi ve reklam panoları

"MAGIC"

SOCIÉTÉ DE FILMS & CINÉMAS

Achat, vente
et location de films.

Entreprises Cinématographiques.

Péra, Rue Sira-Selvi, 36-38

CONSTANTINOPLE

Adresse Télégraphique: "MAGIC" Cons'ple

Téléphone: Péra 2945.

Cette semaine

au **MAGIC**

LE PLUS BEAU FILM DE LA SAISON

Mam'zelle Modiste

AVEC

CORINNE GRIFFITH

C'est une suite de scènes charmantes, qui réalisées comptueusement
émerveillent la vue

Direction Franco **NISTO-FILM**

au **Ciné-Kismet**

La Tragédie des Habsbourg

avec Maria Korda, Koloman Zatory et Ferdinand Von Alten

ATTIRE LES FOULES

FILM A GRAND SPECTACLE

Mise en scène merveilleuse

ALLEZ LE VOIR

Ek-39 Taksim Sinemasına ait program

2.14. ETVAl:(ETOILE)

Beyoğlu İstiklal Caddesi 91 numarada bulunmakta idi. 1920 yılında açıldı. 1933'ten itibaren Yıldız Sineması olarak çalışmıştır. Sonra Kadir han olmuştur. Şu anda 1954'te yıkılan binanın yerinde Etibank'ın binası vardır. {1}

{ek-40}{ek-41}{ek-42}

Yıldız Sinemasını anlatanlar arasında Çelik Gülersoy da var:

'Yüzüne dönemin siviliyeye tık tıklı çimento sıva çekilmiş, dıştan üç kat görünümlü sağır bir yapıydı. Hiçbir özelliği yoktu. Ama başını kaldırıp binayı seyreden kim?Köşe ucunda yer alan girişinin ampullü saçağı, yola ve içerlek antresine asılan camlı kutular vaat ettiği bütün yabancı ve egzotik güzellikler yeter derecede çekici değil mi?{2}'

2.15. ALKAZAR:

İlk Alkazar Sineması Taksim'de, meydan açılmadan önceki salaş binalardan birinde idi.

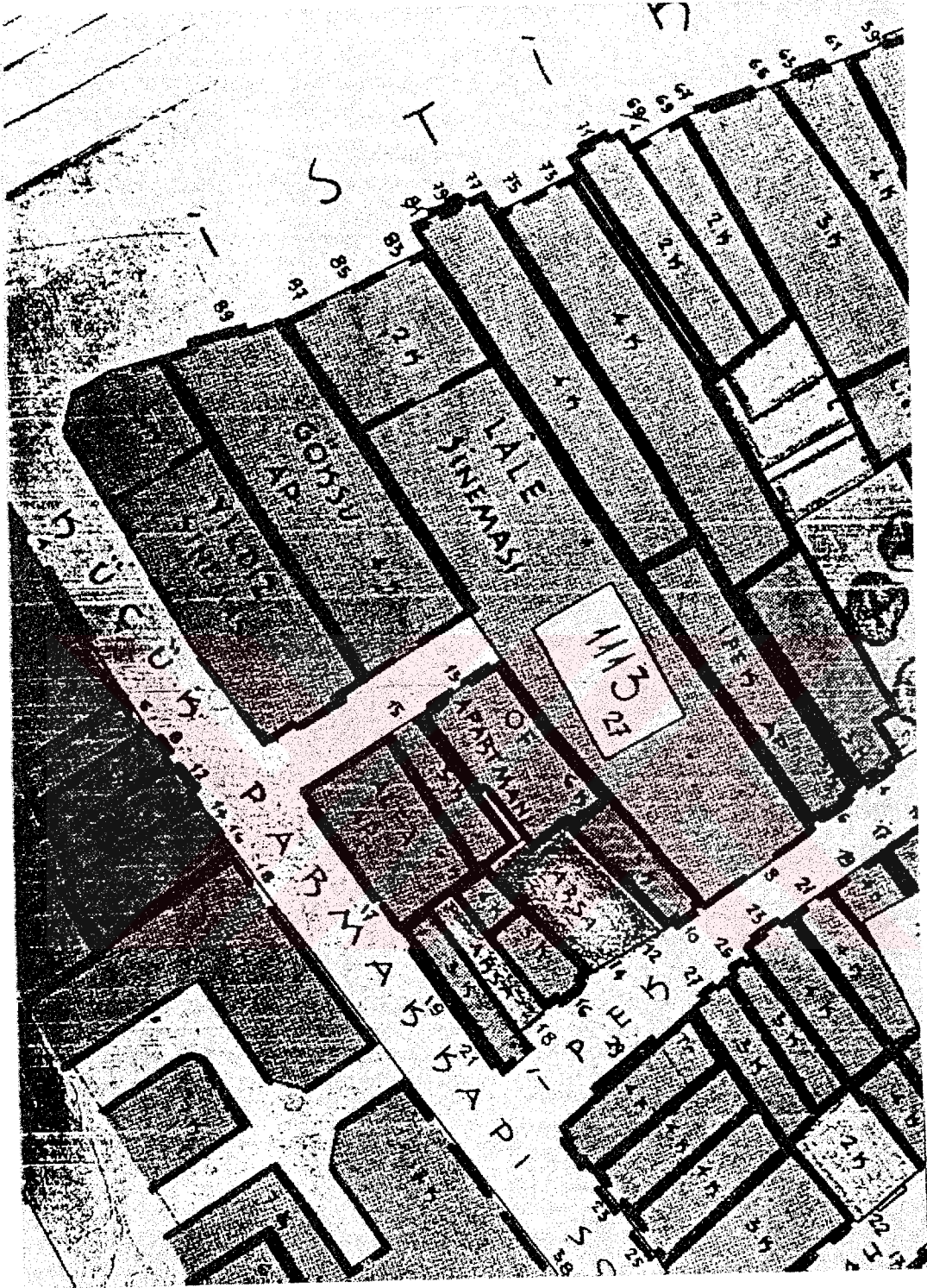
İşletmecisi:Ben Habib.

Halen yeşil saha olan yerin Atatürk heykeli tarafında idi. Diğer adıda Taksim Sineması idi. 1920 tarihinde açıldı. {3}

{1} Scognomillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de sinema, Metis Yayınları, Temmuz 1991, İstanbul, syf. 34

{2} Scognomillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de sinema, Metis Yayınları, Temmuz 1991, İstanbul, syf. 34

{3} Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, İstanbul, syf. 30

Ek-40 Yıldız(Etval) Sinemasının vaziyet planındaki yeri

Cinema "ETOILE"

83 Grand' Rue de Pera

The favourite and most frequented Cinema in Pera

Patronised by the elite of the City

Exclusive projection of the best films of the season

Superior Orchestra

TEL. PERA 2847

Ek-42 Yıldız (Etil) Sinemasının program

2.16. İSPLANDİT:

Taksim de bulunuyordu. Meydan açılmadan önceki salaş binalardan diğeridir. Halen yeşil alan olan yerin Atatürk Kültür Merkezi tarafıdır. 1920 tarihinde açıldı. {1}

2.17. TAKSİM BAHÇESİ:

Taksim de bulunup zaman zaman gazino, tiyatro ve sinema olarak kullanılan yer. Halen yerinde Ceylan Intercontinental Hotel bulunmaktadır. {2}

Sahibi:İstanbul Şehremaneti (sonraki adı ile İstanbul Belediyesi)

İşletmecisi:Jean Lehman.

2.18. ELEKTRA: (ELECTRA)

Beyoğlu İstiklal Caddesi 179 numarada bulunuyordu. Halen Alkazar Sineması olan yerdir. 1923 yılında açılmıştır.

Sahipleri:Safvet ve Naci beylerdir. {3}

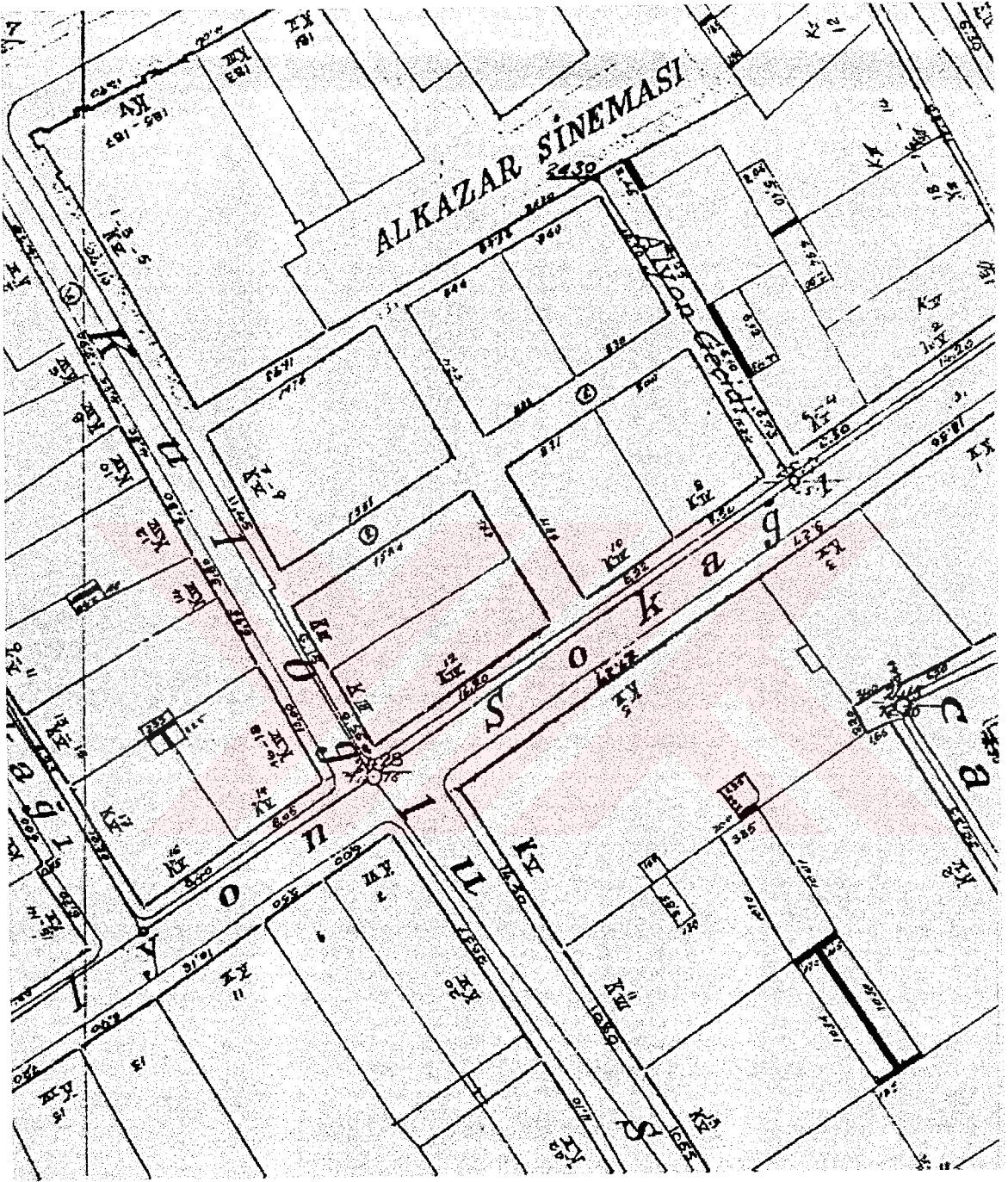
Binanın yapımına 1918 tarihinde başlanmıştır. {4} İlk ismi Cine Salon Electra'dır. 1925 tarihinde Alkazar ismini almıştır. Sinemanın bulunduğu binanın mülkiyeti 1955-1956 tarihlerinde Doğubank'a geçmiştir. Alkazar Sinemasının yeri İstiklal Caddesi'ne açılan Ahududu ve Kuloğlu sokakları arasındaki yapı adasında, 179 no'da İstiklal Caddesine bakan dar cepheli arsada kurulmuştur. {ek-43}

{1}Sinema Postası, yıl 1962 sayı 15, İstanbul

{2}Cumhuriyet Gazetesi Arşivi, 17.12.1933 sayılı gazete

{3} Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, İstanbul, syf. 33

{4} Scognomillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de Sinema, Metis Yayınları, Temmuz 1991, İstanbul, syf. 35

Ek-43 Alkazar Sinemasının vaziyet planındaki yeri

Yığma ve dört katlı olan binanın, geçirdiği onarımlar dolayısıyla, yapım sistemi hakkında detaylı gözlem yapma olanağı yoktur. İki yanında karyaditler bulunan ve iki kat boyunca yükselen yarım daire kemerli giriş kapısının açıldığı koridorun tonoz örtüsü, alçı kasetler ile bezemelidir. Üst katlara çıkan merdiven ise, bu holün bitiminde, solda yer almaktadır ve giriş koridorundaki alçı kaset bezemeler basamak altlarında da kullanılmıştır. Parsel üzerinde, giriş koridorunun bitiminde yer alan sinema salonuna giriş, fuayeninde bulunduğu birinci kattan sağlanmaktadır. İkinci katta da diğer bir salon girişi bulunan binanın son katında merdiven holünü aydınlatan tepe ışıklığı çevresindeki alçı tavan, dolama dal motifleri ile bezemelidir. Binanın yapıldığı dönemin seçmeci anlayışını yansıtan cephesinde, giriş kapısı kemerinin sırtı ile kat silmesi arasındaki alanda bulunan antik dönem kaynaklı mitolojik hayvan figürleri ve kilittaşı yerindeki barok kartuş ile üçüncü katın geriye çekilmiş, taş parmaklıklı ve kolonlu küçük balkonu üzerinde yer alan barok bezeme öğeleri cepheyi zenginleştirmektedir. {1} {ek-44}

2.19. ELHAMRA:

Beyoğlu İstiklal Caddesi 258 no'lu Elhamra Hanı'nda bulunmaktadır. {ek-45} İnşa tarihi 1922'dir. {1} Elhamra hanının altındaki pasajda ve eski Cristal Café Chantant'ın bulunduğu yerde açılmıştır. Mimarları Ekrem Hakkı Ayverdi ve Kıryadis'dir.

Sahipleri:Sırası ile Arapzade Sait Bey, Cevat Adapazarlı'dır.

İşletmecileri:Sırası ile İpekçiler, Hamil Kamil, Necip Erses ve Cemil Filmer'dir. {3}

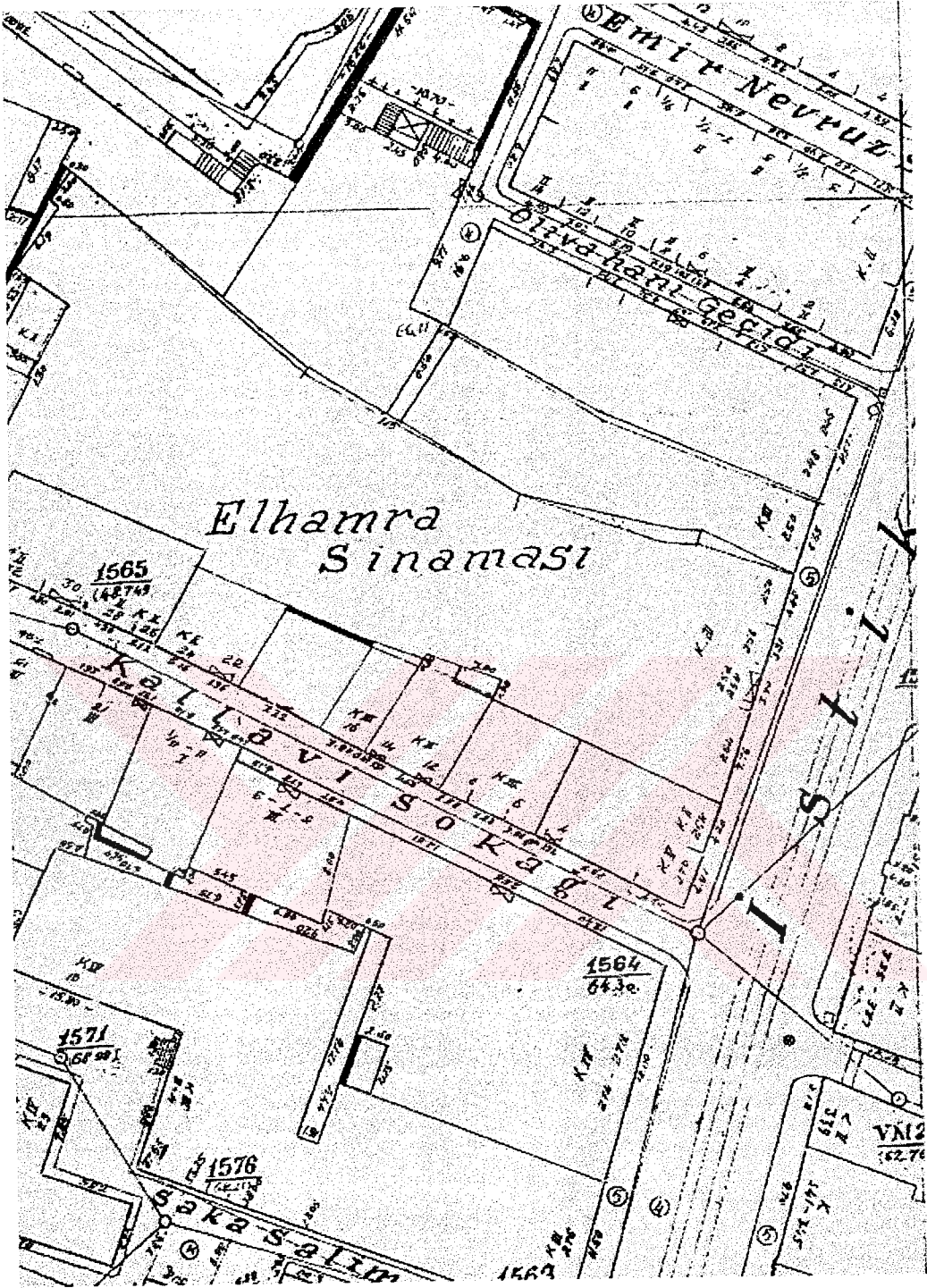
{1} **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1992, İstanbul, 1. Fasikül, syf. 205

{2} **Sinema Postası**, Yıl 1923, sayı 2.

{3} **Gökmen Mustafa**, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, İstanbul, syf. 33

Ek-44 Alkazar Sinemasının 1980'lerin sonundaki cephe fotoğrafı

Ek-45 Elhamra Sinemasının vaziyet planındaki yeri

Tiyatro ve sinema olarak kullanılanlar içinde yeni yapımlar en çok 1920'li 1930'lu yıllar arasında gerçekleşmiştir. Elhamra'da bu dönemlere aittir. Elhamra hanı mukarnaslı konsollar, sivri kemerler, geometrik düzenlemeli balkon korkulukları, üst katlardan birinde çıkıntılı saçaklı revak düzeni, ufak kabaralar, kavsaralı mihrabiyeleri andıran cephe nişleri, özellikle de alt taraflarında Mağrip mimarisini anımsatan, yukarı taraflarındaki başlıklarda ise istelaktitli Osmanlı sütun başlığı ile yaklaşım içinde olan sütunları ile, İslam - Türk öğeler ağır basan eklektik bir yapıdır. Birinci Milli Mimari Akımı'nı temsil eden binalardan pek sayılmaz. Elhamra hanında belirli bir üslubu dile getiren bütünlük yerine daha çok, Osmanlı klasiğinin bir kısım öğelerinin eklektisist bir davranışla algılanışı göze çarpar. {ek-46}

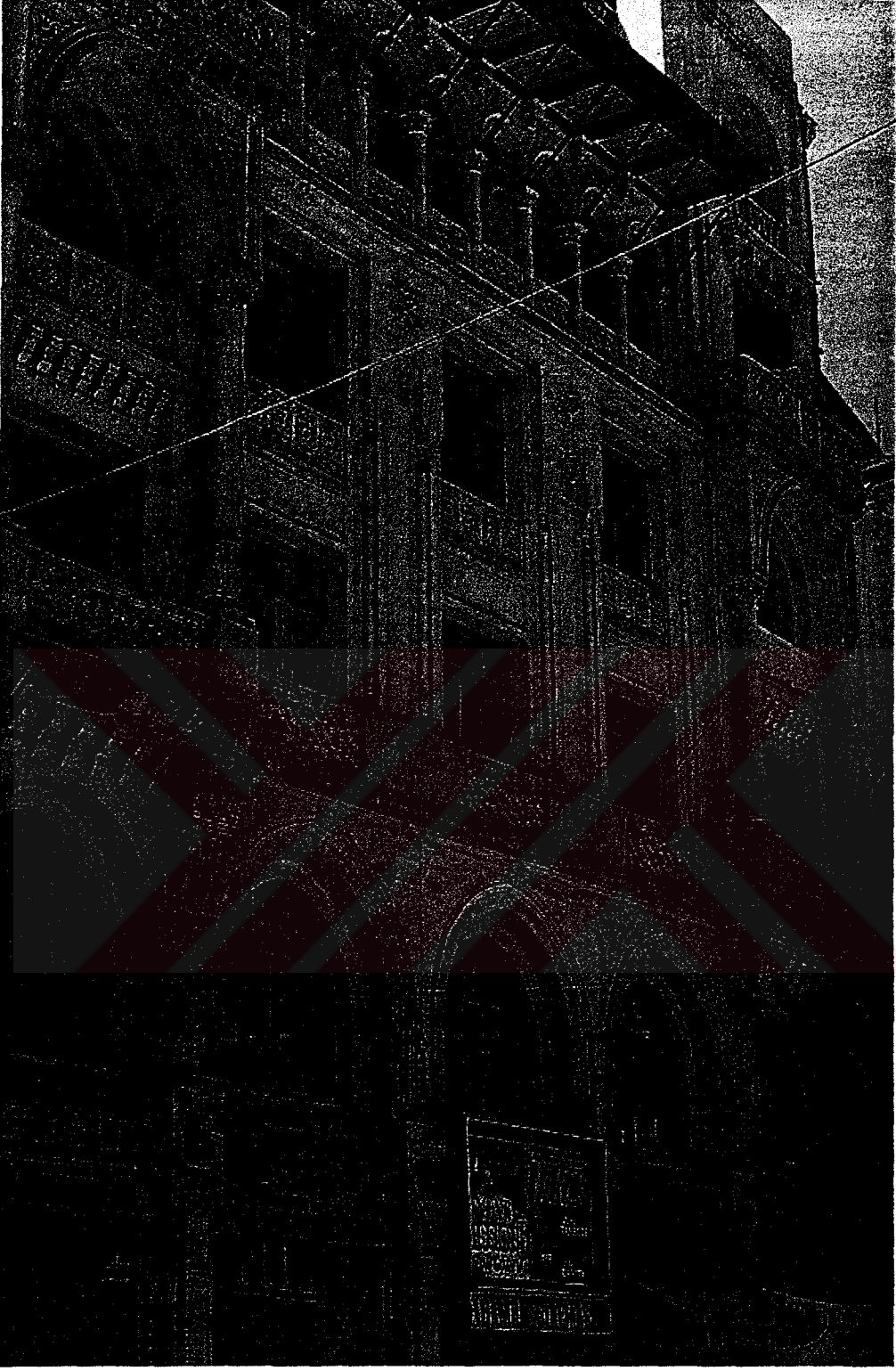
1920'lerde Elhamra Sineması, dönemin sinema dergilerine Peralılar'ın zevkine uygun ilanlar veriyor ve 'güzel bir şarkvari salon' olduğunu vurguluyor. Sinemanın 21 locası, 100 meşin koltuğu(geniş, rahat, yumuşak), 200 balkon koltuğu, 300 birinci ve 100 ikinci sınıf koltuğu, orkestrası vardır. {1} {ek-47} {ek-48} {ek-49} {ek-50} {ek-51} {ek-52}

Mustafa Kemal Atatürk 15 Mart 1930 günü ilk sesli film olarak bilinen Caz Şarkıcısı (The Jazz Singer, 1927) filmini, 3 aralık 1930 günü ise Serseri Kral (The Vagabond King, 1930) filmi ile Fox şirketinin çektiği Ankara Belgeseni seyrettiğini çeşitli kaynaklardan öğrenmekteyiz. Bu da Elhamra sinemasının o dönemin en popüler sineması olması için yeterli olmuştur. {2}

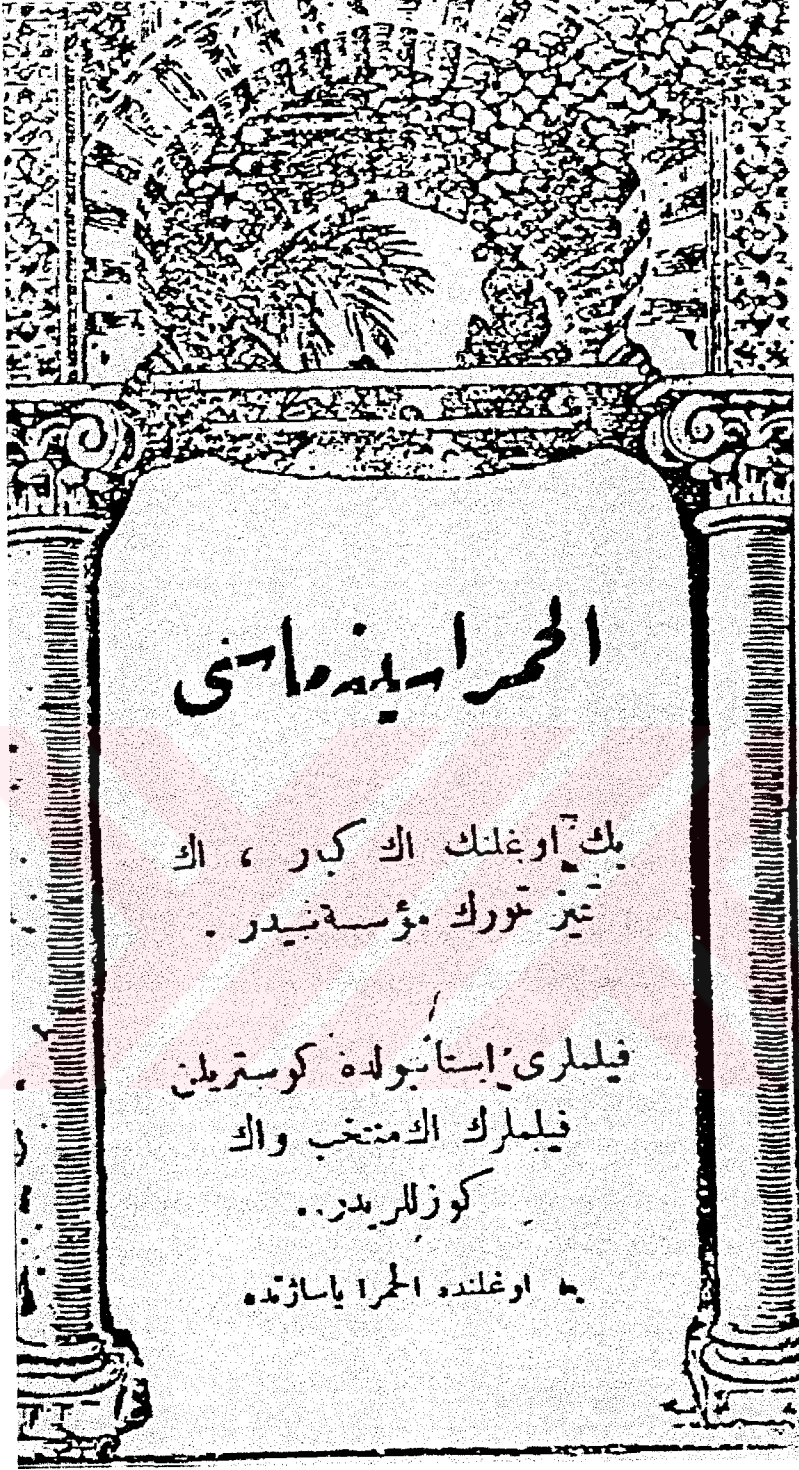
İki yıl sonra, 23 Şubat 1932'de Atatürk yeniden Elhamra'da film izliyor. Seçtiği film o yıl büyük ilgi gören bi Alman Opereti'dir. Erich Charell'in yönettiği Kongre eğleniyor. (Der Kongress Tanz, 1931).{2}

{1} Scognomillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de Sinema, Metis Yayınları, Temmuz 1991, İstanbul, syf. 37

{2} Scognomillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de Sinema, Metis Yayınları, Temmuz 1991, İstanbul, syf. 36

Ek-46 Elhamra İş Hanı'nın cephe fotoğrafı

Ek-47 Elhamra Sinemâsına ait bir ilan

ALHAMBRA

Modern Turkish Cinema

Projection of the finest and most recent
European and Oriental films

GRAND' RUE DE PERA No. 320

Tel. Pera 118

L'OPINION PUBLIQUE
 était unanime hier soir à l'ALHAMBRA que
Les Ombres qui passent
 est la meilleure création de **IVAN MOSJOUKINE**

**L'EPERVIER
 DE LA MER
 SEA-HAWK**

est le film **UNIQUE**
 PAR SON SUJET CAPTIVANT
 ET SA MISE EN SCENE GRANDIOSE

Ce samedi 7 Mars au
CINÉ OPÉRA

ROSE NOIRE

Ce soir **GRAND CABARET**

Danses arabes et orientales

Samedi 7 mars **POURIM BAL**

Prière de réserver la table d'avance

TEL P. 1092

« **SATIE** »

Société Anonyme Turque
 d'Installations Electriques

Avis important.
pour les habitants de

Ciné-Théâtre **HALÉ**
 KADIKEUY

A partir de jeudi 5 mars 1925

Messaline

2me et la dernière série
 Le prochain programme

—COLIBRI—

avec OSSI OSVALDA

L'OPINION PUBLIQUE
 était unanime hier soir à l'ALHAMBRA que
Les Ombres qui passent
 est la meilleure création de **IVAN MOSJOUKINE**

Ce soir à 9 h. 30

LOUVERTURE DU CINE IDEAL

avec **RAQUEL MELLER**

Artiste de grande race, celle que Sarah Bernhardt a jugé digne
 de lui succéder, dans sa dernière création

LA TERRE PROMISE

chef-d'œuvre qui se déroule en Russie et à Londres, en 1924
 Orchestre sous la Direction du Mo Capocelli
 Pas d'invitations.— Prix ordinaires,

Réservez vos places pour
La Soirée diplomatique

(Soirée de Gala)

Le Ciné Alhambra organisera ce mercredi soir
 11 mars à la première représentation du film
 magistral

Le Miracle des Loups

un orchestre spécial de 30 musiciens accompagné
 de chœur exécutera la partition que Monsieur
 Henri Raband de l'Institut a spécialement compo-
 sée pour ce film.

بوسنه نك اك بويوك فيلمى

«متر و پوليس» ده بر صحنه

آس بقا بلك « بن هور » بته نظيره اوراق اوزره
 آلمانلرك احضار ابتكارى نيبه لوتفك ده ژيسورى
 (فريش لانغ) ك شاه اثرى

ياقينده

الحمره بيته ماچنده

كوروله جكدر

6 inci Sene No. 31

Mevsim 1931-1932

Telefon Beyoğlu 118

ELHAMRA

SİNEMASI

6 Nisan 1932 Çarşamba akşamından itibaren

- 1 - PARAMOUNT Gazetesi
- 2 - Kongre Eğleniyor

Lilian Harvey - Willy Fritsch

A partir de Mercredi Soir 6 Avril 1932

- 1 - PARAMOUNT Journal
- 2 - Le Congrès s'Amuse

Lilian Harvey - Willy Fritsch

MELEK ve ELHAMRA Sinemaların sesli makina tesisati. Dünyanın en meşhur ve en mükemmel fabrikası olan WESTERN ELEKTRİK şirketi tarafından yapılmıştır

Les projection des films sonores et parlants aux Cines MELEK et ALHAMBRA se font sur les appareils WESTERN ELECTRIC les plus parfaites est les meilleurs qui soient au monde

Seanslar Les Seances 14. 30 - 16. 30 - 18. 30 - ve 21. 45
 Cuma ve Bayram günleri 13 ten itibaren
 Les Vendredi a partir de heures

"His Master's Voice"

2.20. MELEK:

Beyoğlu Yeşilçam sokağı 5 numarada açılmıştır. İnşa tarihi 1924'tür.

Halen Emek Sineması adı altında açıktır. {1} {ek-53}

Sahipleri: Sırası ile Arditi ve Saltiel, sonra İstanbul Belediyesi'dir.

İşletmecisi: İpekçilerdir.

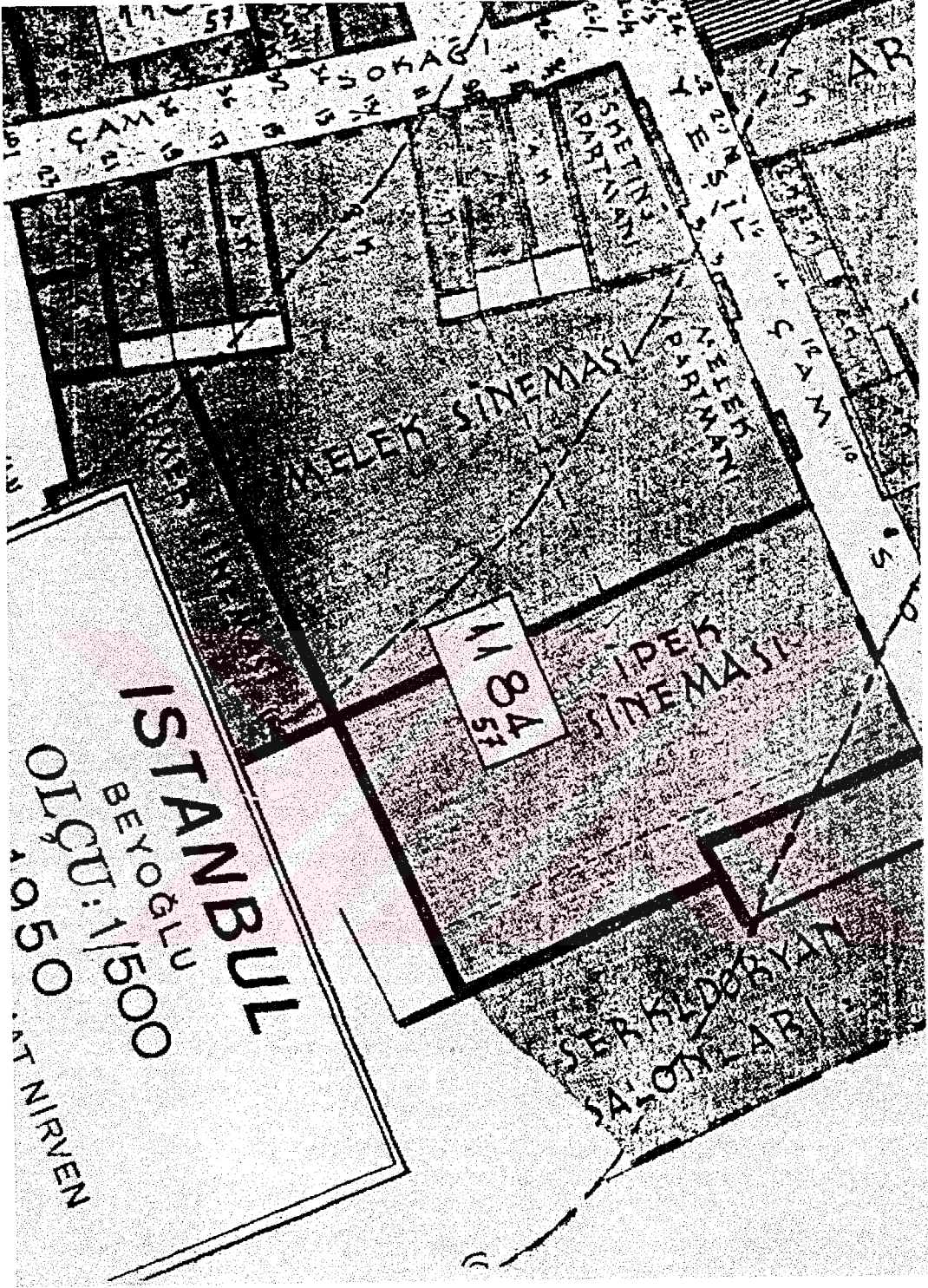
Yukarıda da belirttiğimiz gibi sinema 1924 yılında 'Melek' adı ile açıldı. {ek-54} Sinema adını, sahnenin iki tarafında yer alan sarı-turuncu renkli art nouveau tarzı iki melek tablosundan aldı. {2} Daha sonraları yok olan tabloların yerinde bugün boş nişler bulunmaktadır. Sinemadan daha önce, bu alanda, 'Skating Palace' adıyla bilinen Beyoğlu'nun yegane buz pateni sahası bulunuyordu. (Bkz. 8 numaralı konu) Ara sıra paten sahasının kimi bölümlerinde film gösterileri de yapılıyordu. Melek'in ilk sahibi aynı zamanda İpek ve Sümer sinemalarının da sahibi olan A. Saltiel ile H. Arditi idi. 1945'te iflas edinceye kadar bu sinemanın sahipliğini Türk Tiyatro Umumi Tiyatro Anonim Şirketi adına yaptılar. {ek-55} Daha sonra sinema, İstanbul Belediyesi'ne, ondan da Emekli Sandığı'na geçti. Melek Sineması 1958'e kadar İpekçi kardeşler tarafından işletildi. Bu tarihten sonra, Emekli Sandığı Emek Film'i kurarak sinemanın sahipliği yanısıra işletmeciliğini de üstlendi. Ayrıca sinemanın ismini de 'Emek' olarak değiştirdi (1958). {2}

Barok ve Rokoko bezemelerle donatılmış salon, diğerleri gibi boyuna değil enine, sahneye koşut olarak yapılmıştır. {ek-56} {ek-57}

{1} Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları,

Ekim 1991, İstanbul, syf. 34

{2} Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayımı, 1992, İstanbul, 3. Fasikül, syf. 156

Ek-53 Emek (Melek) Sinemasının vaziyet planındaki yeri

يقته ملك سينه ماسنده
 « پير بنوانك »
 (يعقوبك قيوسي)
 نام اثری
 به تی بلايت طرفدن
 CINE MELEK
 Bientôt
PUITS DE JACOB
 de Pierre BENOIT
 ELYTHE, Mathot, André NOX
 סינימה מיליק
 סירקאמינטי
 איל גראנדי פילמו ג'וד'ין
 איל פוזו די יעקב
 פייר בינואה

Ek-54 Melek Sinemasının ilanı (Türkçe, Fransızca ve Musevice)

Ek-55 Melek Sinemasının 1950-51 sezonu programı

Melek Sineması'nda Amerikan filmleri, 1930'lu yıllarda Fransızca olarak gösterilirdi (Mart 1939).

Bu akşam MELEK sinemasında
 Merikülâde Canlı - Nefis ve Güzel bir film.
 Herkesin sevdiği, beğeneceği bir eser

SATILIK BEBEK
 (Fransızca Sözlü) Baş rollerde :
SPENCER TRACY - JOAN CRAWFORD
 ve yeni Jömpriömiye
ALLAN CURTIS

Programa ilâve olarak :
 Amerikadan hususi surette getirilen Tamamile reakti
KADIN TUVALET - EŞYA - ŞAPKA - KÜRK ve
MANTO MODELLERİ
 ve
 Paramount dünya habadileri gazetesini
 Numaralı koltukların erkekten aldirılman rica olunur. Tel: 40668
 Bu gece için bütün localar satılmıştır.

Bugün yalnız saat 2.30 - 4,30 ve 6,30 seanslarında son defa olarak
BÜYÜK VALS

Senenin en nefis ve en
 çok beğenilen filmi

BU KADIN BENİMDİR

Bu rolünde:
HEDY LAMARR - SPENCER TRACY
 TRAKCESİ Original nüshan
IPEK'te MELEK'te

Sinemalarında görülmemiş bir muvaffakiyetle devam ediyor.
 Bugün saat 11 de tenzilatlı matine

Ek-56 Melek Sinemasının iki ayrı ilanı

Yarı akşam **MELEK** Sinemasında

Dünya filmelliğinin 1 numaralı yıldızı

RITA HAYWORTH'un

Amerikaya geri döndükten sonra çevirdiği ilk film olan

MACERA KADINI

(Affair in Trinidad)

Muazzam bir mevzu — Nefis dans ve şarkılar — Harikulâde sahnelerle «Columbia» şirketinin hazırladığı bu sah-
eserde Rita Hayworthun yanında meşhur yıldız Glenn Ford

Filme ilâve olarak: Yeni FOX JURNAL

Numaralı biletler bugünden satılmaktadır.

1953 mevsiminde bir gazete ilanı.

Ek-58 Emek Sineması 1987 yılında popüler bir film getirerek tekrar hayata dönmüştür. Çoğunluğu genç kuşaktan olan seyirciler Yeşilçam Sokağı'nda görülüyor.

Giovanni Scognamillo bir anısında Melek sinemasının localarından bahsetmektedir; 'Melek sinemasının balkonu iki yana açılırdı. Alt localar ise popüler bir yeri idi ve geçmiş dönem sinemalarının locaları, locada olmanın verdiği ayrıcalıkla, ayrı bir hava kazandırıyordu salonlara'. Bu da bize Melek(Emek) sinemasının localşarı ile de ünlü olduğunu göstermektedir.{1} Özellikle sahneyi çevreleyen çerçeveler ile tavan süslemeleri salona farklı bir görünüm kazandırmaktadır.{ek-58} Uzun bir süre tamir görmeyen salon en son 1993'te aslına uygun olarak restore edilmiştir.{2} TV.'nin yaygınlaşması sonucu sinema salonlarının krize girmesi ile sarsılan Emek, kısa bir süre de olsa karate filmlerine yer verdi.Günümüzde hala aktif olarak kullanılan ve vizyonfilmlerini gösteren bir sinema salonudur.{ek-59}{ek-60}{ek-61}

2.21. OPERA:

Beyoğlu İstiklal Cad. 118 numarada açılmıştır. Sonradan İpek Sineması adını almıştır.{ek-62} İnşaa tarihi 1924'dür. {3}

Sahipleri: Arditi ve Saltiel.

İşletmecisi: Sırası ile Mehmet Rauf Sirman, Cemal Ahmet Pekin, Osman Rauf Sirman, Naim Balcı, Vassilaki Papayonopulos ve İpekçi Kardeşler'dir. Halen kapalıdır.

{1} Scognomillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de Sinema, Metis Yayınları,

Temmuz 1991, İstanbul, syf. 38

{2}Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1992, İstanbul, 3. Fasikül, syf. 156

{3} Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları,

Ekim 1991, İstanbul, syf. 34

Ek-59 Emek Sineması'nın girişi olan Yeşilçam Sokağı ve Lüks Sineması 1970 yılında görünüyor

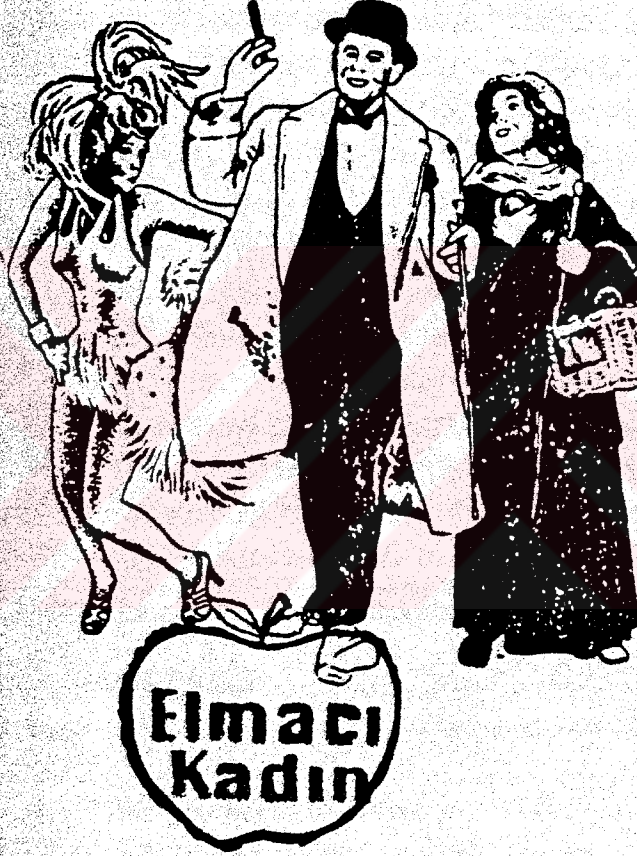

2 Şubat Çarşamba
Suareden İtibaren

Beyoğlu **EMEK** Sinemasında

Büyük Rejisör **FRANK KAPRA**'nın
Seyrine Doyamıyacağınız Bir Şaheseri

BETTE DAVIS GLENN FORD
HOPE LANGE ARTHUR O'CONNELL

(Pocketful of Miracles)

Renkli — İngilizce — Sinemaskop

**Yüreklerinize seslenen, çok eğlendirici
bir duygu filmi**

Ek-60 Emek Sinemasına ait bir ilan

YAY - SY - SHF: *Milliyet 5/7*TARİH: *2. Eylül 1976 (1)*

YER NO:

4506

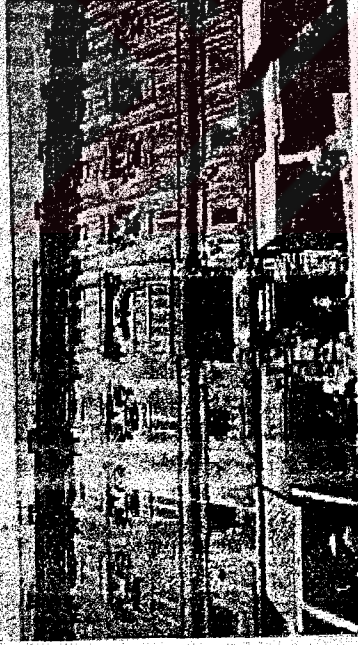
KAYIT NO:

1E

Emek sineması kurtarıldı

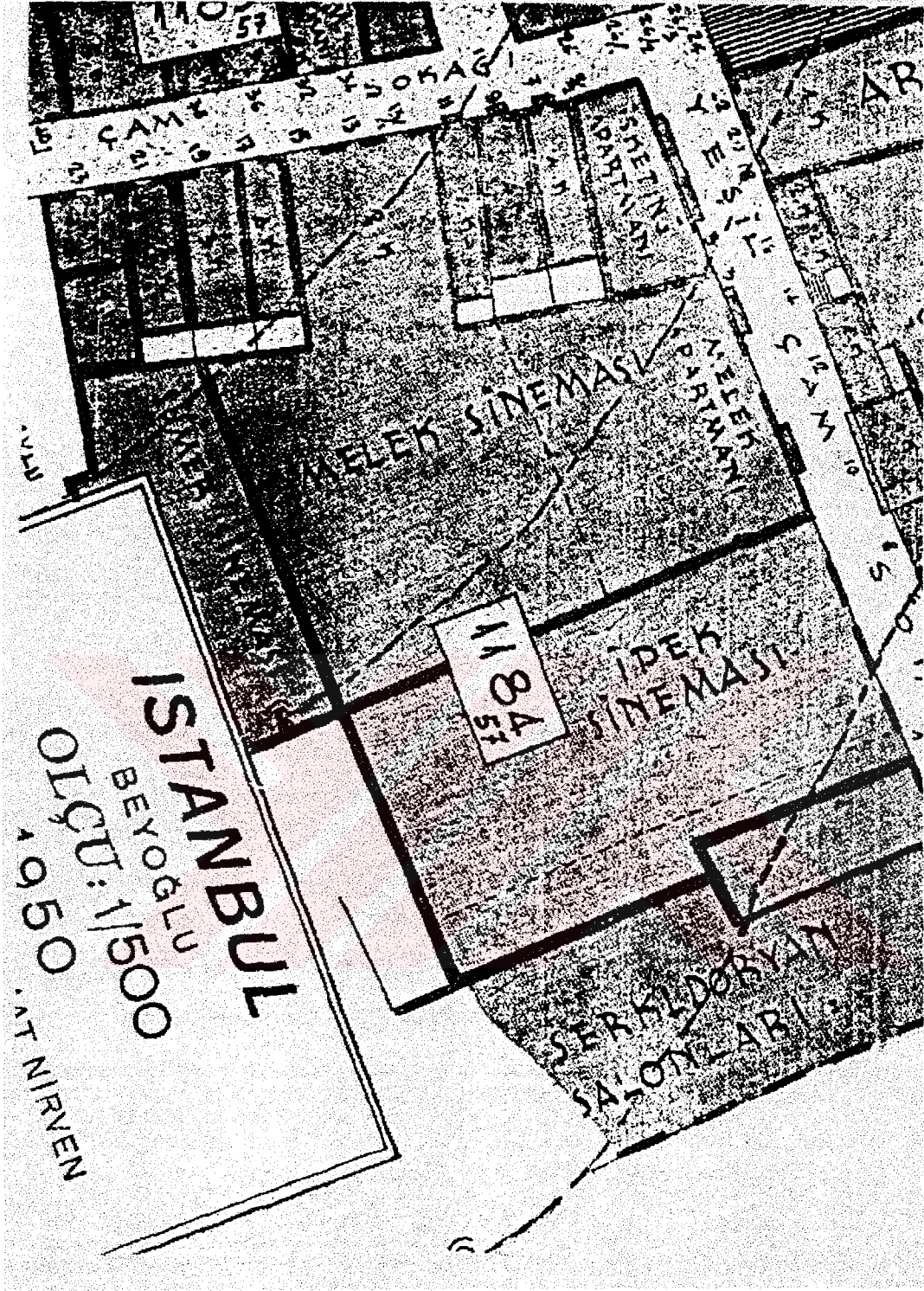
İki yıl önce Yap - İşlet - Devret Modeliyle 25 yıllıkına Kamer Beşar'a kiratlanan İtali Çirçle D'Orient Bölge alıveriş merkezinde olma kararıyla Emek Sineması, Rıza Sireması, İnci Pasanesi, SeSan Bülvesi ve 3 aşırtımdan oluşan bin Kültür Bakanlığı Korunmuş Kültür Varlığı Kurumuyla kurtarıldı.

Binanın saçak altındaki ve iki katları ve mimari görünüşü bozacak her türlü iş emden vazgeçildi. Emek

Sinemasının ve Halkın İlgili Merkezi'nin bodrumlarının ortak olarak kullanılacak olan, yok kaza, çökme ve çökme projeksiyon de hayata geçirilecek.

Karar: Mimarlar Odası, yazılı - görsel insan, boyutlu esazların tutuk savası sonunda alındı. Buna göre Kompleksi in Seğirderleri ve Emek Sineması yapışları diğer bölümlerden ayrılacak. Bu binalara hem de diğer yapıyerleri açısından önem de diğer yapıyerleri açısından dokunulmayacak.

Ek-62 Opera (İpek) Sinemasının vaziyet planındaki yeri

İlk açıldığı yıllarda Opera (İpek) Sineması iç mekan bezemeleri ile ünlüydü. Giovanni Scogamillo bir anısında mekanı aşağıdaki satırlarla tanımlamıştır {1}:

‘Tavanları altın yaldızlı idi, duvarları meşhur Rus ressamı (Naci Kalmukoğlu-Kalmukov) tablolarla süslemişlerdir. Koltuklar çok konforluydu. Biletler o zaman için çok fahiş olan yüzymibeş kuruştı. Amerikanın en pahalı, en lüks filmlerini getirirdi. Çalışanlar hep smokinli ve beyaz eldivenli idi. Kapıda teşrifatçı olarak ilk Türk sinemacılarından Cevat Boyer duruyordu. Film başlamadan önce Amerika’dan getirilen 25-30 kişilik orkestra çalardı. Bu orkestra film boyunca da gerekli yerlerde müzikle eşlik ederdi. Müşteriler baloya gider gibi hazırlanır, kadınlar tuvaletle gelirlerdi. Opera Sinemasının açılışı sinema tarihimizde bir hadise olmuştur.’

Bir başka anısında da Opera Sineması hakkında aşağıdaki satırları yazmıştır:

‘Opera Sineması 1930-1940 yıllarının Beyoğlu’sunun kent soylu ve Levanten zevklerine ve çoğu azınlıklardan oluşan müşterilerin havasına yakışan bir salondur. Sonraki adıyla İpek Sineması’nın bayağı geniş, sokağa bakan, bol masalı bir büfe-pastane salonu vardı.’ {2} İpek Sineması’nın en büyük özelliği, ilk Türk filmlerini yayınlamasıdır. {ek-63} Artistik sinema dergisinin bir ilanına göre, Opera’da senfonik konserler de veriliyor. 22.01.1922’de Prof. İhsan yönetiminde 60 kişilik, Ertuğrul Orkestrası Griegg, Puccini, Schubert, Tchaikovsky’nin yapıtlarından oluşan bir konser sunuyor ve konserle birlikte kısa güldürü filmleri gösteriliyor. İlanda sinema Grand Ciné Opera adıyla geçiyor. {2} {ek-64} {ek-65} Günümüzde İpek Sineması’nın girişinin bulunduğu yerde bir büfe bulunmaktadır. Sinema salonuna girilememektedir. {ek-66}

{1} Scognomillo Giovanni, Cadde-i Kebir’de Sinema, Metis Yayınları,

Temmuz 1991, İstanbul, syf. 37

{2} Scognomillo Giovanni, Bir Levantenin Beyoğlu Anıları, Metis Yayınları, Ağustos 1993, Beşinci Basım, İstanbul, syf. 92

Ek-63 İpek Sinemasının programı

CINÉ-OPERA

The finest largest and most imposing

Cinema of the Near East

Projection of the greatest films produced
in the world.

Grand' Rue de Pera No. 146

TEL. PERA 3088

Ek-65 Opera Sinemasının ilanı

BU AKŞAM
İPEK
akşamında

MÜTHİŞ HADİSELER ve
MÜTHİŞ HEYECANLARLA
dolmuş muazzam bir film

**TAŞ YÜREKLİ
A D A M**

Baş rollerde:
DOLORES DELRIO - WALLACE BERRY

Herkese merak ve heyecandan saracak bir film
Ayrıca: En son FOX DÜNYA havadileri

1941 yılında İpek'te bir film.

GÖNÜL KİMİ SEVERSE
(ANCHORS AWEIGH)
FRANK SINATRA — KATHRYN GRAYSON —
GENE KELLY — JOSE ITURBI

2.20 saat sürecektir olan bu muazzam RENKLI film
BU AKŞAM

İPEK ve MELEK

Sinemalarında biriken en güzel görüntü gösterilecektir.
DİKKAT: Bu film mahrem esastır.
İPEK'te: 11.30 — 13 — 14.30 — 21
MELEK'te: 11.05 — 14.15 — 16.45 — 21.15
Sözün Etilme başlangıcından itibaren bütün sahne
görselleri renk alınır.
Bu akşam için MELEK'te yer tutunuz.

1947 yılında ünlü (ve uzun) bir
müzikal, İpek ve Melek
sinemalarında özel seanslarla,
kesilmeden gösteriliyor.

Ek-66 İpek Sinemasının ilanları

2.22. ARTİSTİK:

Beyoğlu İstiklal Caddesi 126 numarada açılmıştır. {ek-67} Sonradan Sümer sineması olan yerdir. İnşa tarihi 1930'dur. Halen Rüya Sineması adıyla çalışmaktadır.

Sahipleri: Arditi ve Saltiel.

İşletmecileri: M. Rauf Sirman, Cemal Ahmet Pekin ve Osman Sirman'dır. {1}{ek-68}

Giovanni Scognamillo' ya göre Artistik 1930 yılında açılmıştır. 1934' de Sümer {ek-69},1958'de Küçük Emek, en son olarakta Rüya Sineması adını almıştır. 1884 tarihini taşıyan bina Mimar Vallaury'in imzasını taşımaktadır.Açıldığında müdürü Cemal Pekin'dir.{2}

2.23. LALE:

Beyoğlu İstiklal Caddesi 85 numarada açılmıştır. Açılış tarihi 1939' tur. Halen yerinde Lale 1 ve Lale 2 cep sinemaları vardır.{3}{ek-70}{ek-71}

Sahibi: Hüseyin Çeyrekoğlu.

İşletmecisi: Cemal Filmer.

{1} Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları,

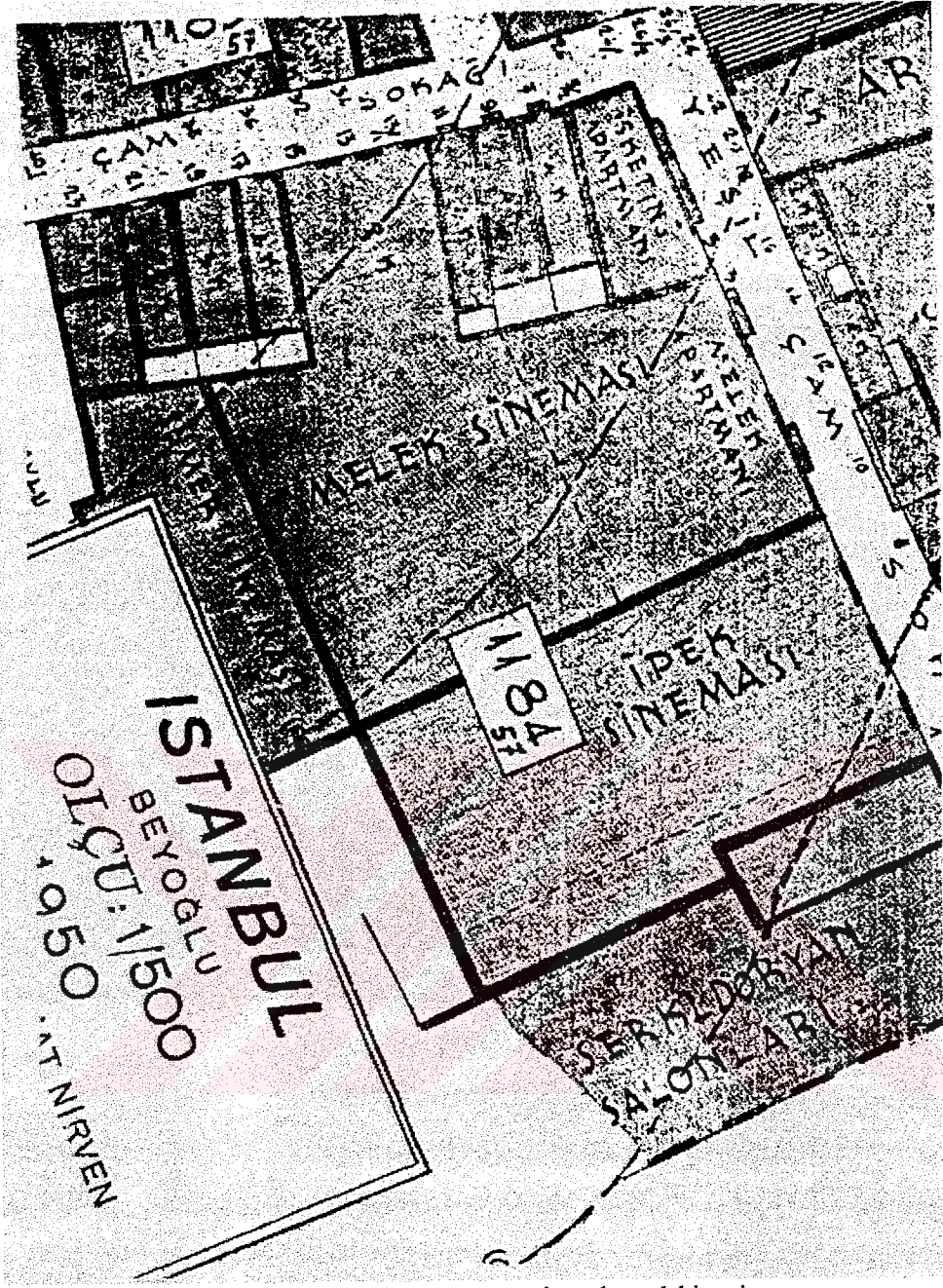
Ekim 1991, İstanbul, syf. 39

{2} Scognomillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de Sinema, Metis Yayınları,

Temmuz 1991, İstanbul, syf. 41

{3} Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları,

Ekim 1991, İstanbul, syf.45

Ek-67 Artistik Sinemasının vaziyet planındaki yeri

SUMER

SİNEMA LİMİT ŞİRKETİ
Sermayesi: 11000 Türk Lirası

Sicilli Ticaret No. 20186

Beyanatta İmtihân Dairesi No. 122

İstanbul

Sinemacılık ve bu gibi işlerle iştigal etmek üzere Onbir bin Türk Lirası sermaye ile

SUMER
SİNEMA LİMİT ŞİRKETİ

unvanı altında 1 Haziran 1934 te işe başlamak üzere tesis etmiş ve 22 Mayıs 1934 tarihinde 20186 numara ile tescil ettirmiş olduğumuz Şirket azasından Bay MEHMET RAUF SİRMAN'ın 1/2/1939 tarihinde vukuu vefatı hesabına Şirketimize mevdu sermayesi ile temettü hissesi kanuni mirasçısı tarafından Şirketimizden defaten ve nakden alınması ve bu suretle eksilen Şirket sermayesinin yeniden ikmal olunması sebebiyle Şirket mukavelesinin baki maddelerinde olan tadilatı mübeyyin beyannamenin 25/12/1939 tarihinde Ticaret Vekâletince tasdik ve Sicilli Ticaret de 5/2/1940 tarihinde tescil edildiğinin 12/2/1940 tarih ve 3958 numaralı Sicilli Ticaret gazetası ile ilân olunduğunu arz ile Şirketimizi ilzam edecek bilimum taahhüdât, evrak ve senedatta unvanı Şirketi havi kâğız altında bizlerden CEMAL PEKİN ve OSMAN SİRMANDAN birinin imzasının bulunması kâfi olduğunu beyan eder ve Şirketimiz hakkındaki teveccühün devamını saygılarıyla dileriz.

Limitet Şirket asaları

Cemal Pekin, Osman Sirman

CEMAL PEKİN şöyle imza edecektir

Cemal Pekin

SUMER

SİNEMA LİMİT ŞİRKETİ.
Sermayesi 11000 Türk Lirası

OSMAN SİRMAN " " "

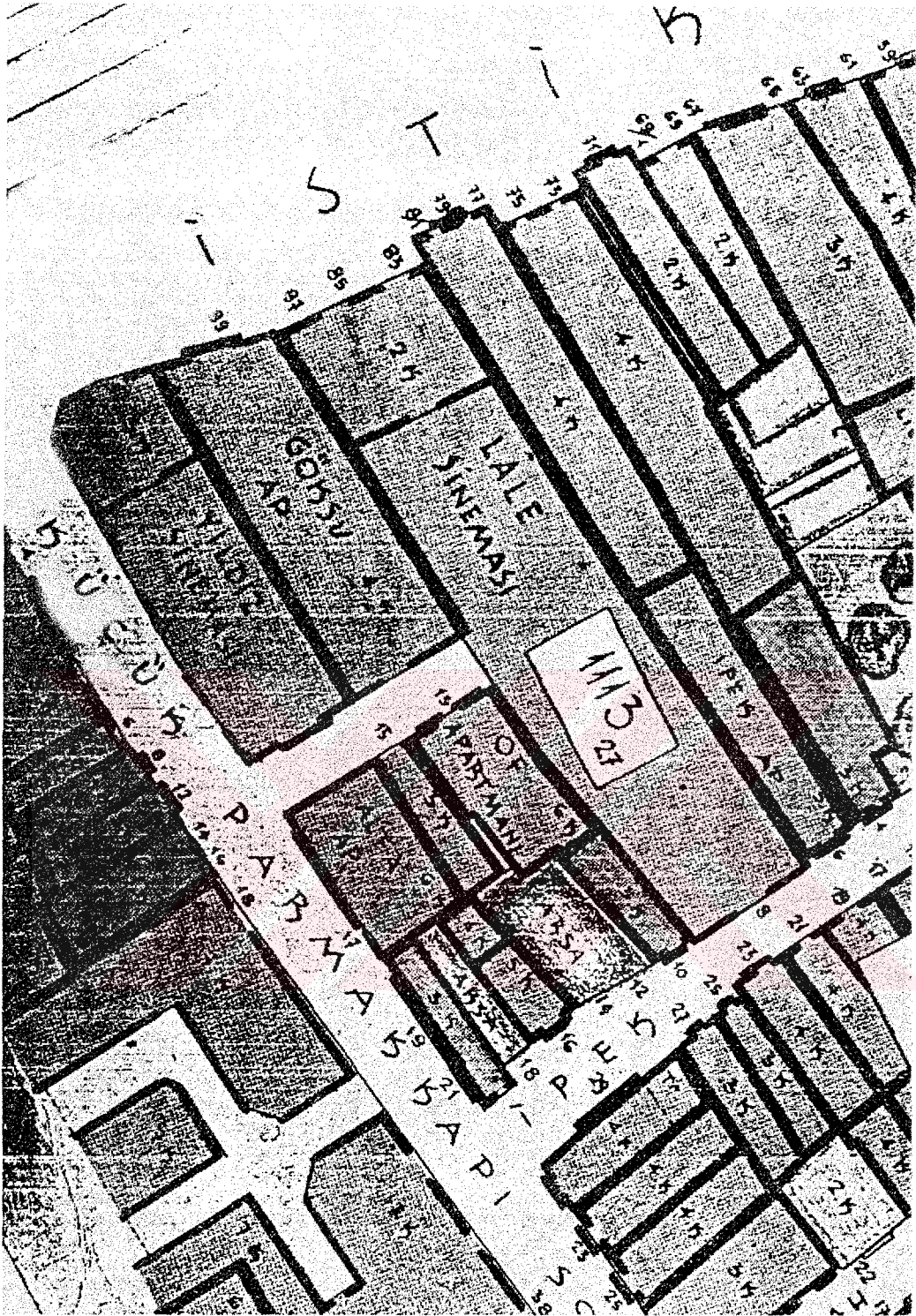
Osman Sirman

Ek-68 Sumer Sinemasına ait bir belge

Rüya Sineması'nda, bir aralar Türk Sineması'nın önemli filmleri de yer almıştı.

Ek-69 Rüya Sinemasının cephe ilan panoları

EK-70 Lale Sinemasının haritadaki yeri

LÂLE FİLM

SİNEMACILIK VE FİLMCİLİK
TÜRK ANONİM ŞİRKETİ

BEYOĞLU-İSTANBUL

LÂLE FİLM SİNEMACILIK VE FİLMCİLİK TÜRK ANONİM ŞİRKETİ ESAS MUKAVELENAMESİ

İkin Kır

Alâeddin Kural basımevi
İstanbul
1941

EK-71 Lale Sineması mukavelemesi

Lale Sineması 1940'lı yılların en şık ve modern salonlarından biriydi. Karaköy'ün ünlü simalarından Safranbolulu Hüseyin Çeyrekoğlu'na ait olan sinema salonunu, açılışından 1959 yılına kadar Cemal Filmer işletti. Filmer, İpekçilere rakip olarak işlettiği bu salonda o yıllara göre en çağdaş reklam ve promosyon {ek-72}{ek-73}{ek-74}{ek-75} olanaklarının tümünü denedi.

1950'lerde Fitaş'a karşı atağa geçen sinemada, sinemaskop filmlere ağırlık verildi. 1958'de Beyoğlu'nun değişiminden nasibini alarak lüks ve modern sinema olma özelliğini kaybetti. Yerli filmlerin en çok gösterildiği sinemaların başında gelmeye başladı. Bir çok Türk filminin galası burada gerçekleştirildi.

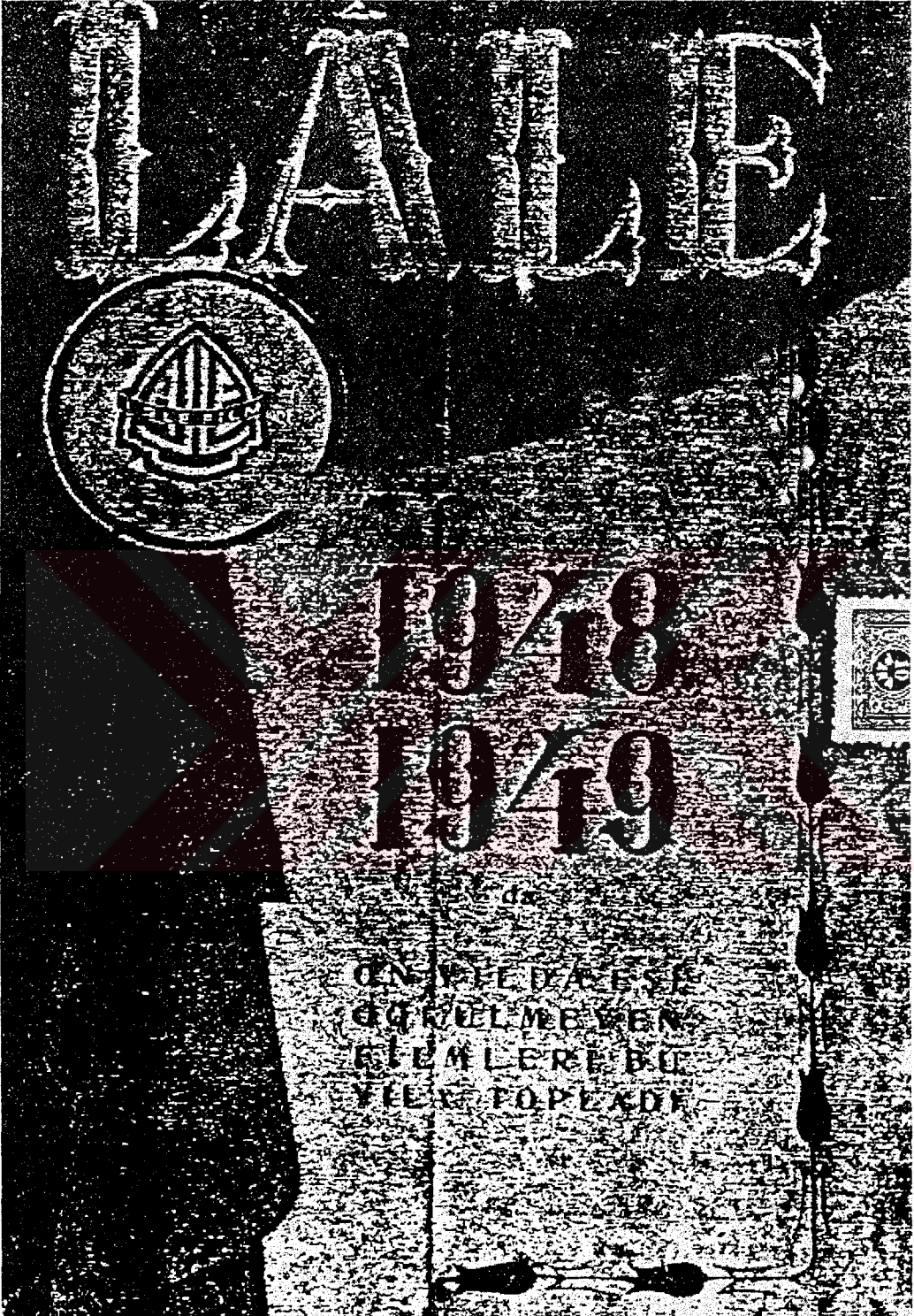
Salon 1980'lerin ortasında kapandı.1987'de salonda tadilat yapılarak sadece 1.balkon kısmı Lale Sineması adı ile tekrar açıldı. Bunu 1988'de yine 2.balkon kısmında oluşturulan Lale 2 salonu izledi.Bu sinemanın promosyon çalışmaları bir çok konuda yenilik getirmiştir. Ressam Hasan Mithat Ağakay'ın yaptığı dev panolar ve dekupajların en özgün örnekleri bu sinemanın önünde sergilendi. Şu anda halen Lale 1 e Lale 2 cep sinemaları adı altında, aynı yerde sinema gösterimleri devam etmektedir. Salon kısmı ise günümüzde Megavizyon müzik market bulunmaktadır. {1}

2.24. GALATASARAY:

Beyoğlu İstiklal Caddesi Galatasaray lisesinin bahçesinde idi.Halen futbol sahası olan yerde (Grand Cour) 1940 yılında açıldı. Kapısı ve bilet gişesi Su Terazisi sokağında idi. İstiklal Caddesi'ndeki tek bahçe sineması idi. {2}

{1} Dorsay Atilla, Benim Beyoğlum, Varlık Yayınları, 1993, İstanbul, syf. 58

{2} Scognamillo Giovanni, Cadde-i Kebir'de Sinema, Metis Yayınları, Temmuz 1991, İstanbul, syf. 49

EK-72 Lale Sineması programı

Aylardır her bir hummalı bir faaliyetle hazırlanan

LÂLE

Pek yakında kapılarını istan-
bul'un yükksek balkona
açacaktır.

Seçtiği 4 müstemsna filmlerden han-
gisi ile kışat yapacağına karar ve-
renmiyen müdiriyet balkon yardım
istiyor ...

Filmler :

1 - Şafağa Dönüş
(Danielle Darrieux)

2 - Keşif Alayı
(Errol Flynn - Olivia de Havilland)

3 - Paris Işıkları
(Tino Rossi - Michèle Alfa)

4 - Uçan Valsler
(Ginger Rogers - Fred Astaire)

Bunlardan en çok rey alan
bu şerefi kazanacak.
Lâle'nin reylerini müdiriyete
bildirmenizi rica ederiz.

LÂLE

Sineması Direktörlüğü;

Künyad tümü intihabında bize
yardım eden halka teşekkür
eder. Bilhassa yüzlerce imzalı
mektuplarla reylerini gönde-
ren üniversite - lîh ve edebi-
yat fakülteleri ve mühendis
mektehi talebeleri ile ilseli-
lerden gördüğü alakayı şük-
ranla kaydeder. Seçilen film

TINO ROSSI

nin

**PARİS
IŞIKLARI**

DIR.

L A L E

Bu akşam büyük gala müsamesesile açılıyor

TINO ROSSI Conchita Montenegro - **MICHEL ALFA**

PARİS IŞIKLARI

Filminde altın sesile bütün gönülleri teshir edecektir.

Programa ilâveten : Her hafta yeni **METRO JURNAL** ve **WALT DISNEY**'in renkli **MÜVİK LERİ**

Not : Yalnız bu akşam için lüks balkon ve localar davetlilere tahsis edilmiştir.

EK-73 Lale Sinemasının açılış ilanı

PARAMOUNT PRESENTS

CECIL B. DE MILLES

REAP THE WILD WIND

STARRING

Ray MILLAND... John WAYNE

Paulette GODDARD

Raymond MASSEY... Robert PRESTON... Susan HAYWARD

and LYNNIE OVERMAN... CHARLES BICKFORD... WALTER HAMPTON... JANEY BEECHER... MARTHA O'DRISCOLL

Produced and Directed by CECIL B. DE MILLE

GREETINGS FROM HOLLYWOOD, LADIES AND GENTLEMEN... WHERE WE'VE JUST COMPLETED THE SAGA OF ONE OF THE MOST COLORFUL EPISODES IN AMERICAN HISTORY! LET'S GO BACK TO THOSE DAYS OF 1840... TO THE SAVAGE GALES OFF THE FLORIDA KEYS... WHERE STORM-RISING MEN AND WOMEN IN FRAIL BOATS... THE SAVAGE MASTERS OF THE NEW WEST... STOOD GUARD BESIDE AMERICA'S LIFE LINE... FOR THE FREEDOM OF THE SEAS THAT WE'RE STILL FIGHTING TO KEEP TODAY!

THROUGH RAGING WINDS AND STORMY SEAS COMES PROUD LADY CLAIRBORNE... RISKING HER ALL TO SAVE LIVES AND CARGOES!

STAND BY! SHE'S THE JUBILEE... AND RILES UP ON THE REEF!

WHERE THOSE MURDEROUS OUTLIER PIRATES SENS'YR MASS LOOK!

CECIL B. DE MILLE

Sinema aleminin en büyük yaratıcısı.....
 CECİL B. DE MİLLE 30 senelik şeref dolu sanat hayatına büyük bir zafer tacı daha kurdu ...
 RENKLİ
 VAHŞİ RÜZGÂRLAR ÖNÜNDE
 REAP THE WILD WIND
 DANS LES VENTS SAUVAGES

2.25. AR:

Beyoğlu Yeşilçam sokağı 22 numarada açılmıştır. Sırası ile Eski Garaj, Yeni Ar (1956) ve Sine-Pop (1973) adlarını almıştır. Halen Sine-Pop adı ile açıktır. {1}{ek-76}

Sahibi: Vahram Arzuyan.

İşletmecileri: Sırası ile Vahram Arzuyan, Cemal Ahmet Pekin, İbrahim Pekin, Osman Rauf Sirman-Asaf Rauf Sirman ve en son olarak da Cemal Filmer'dir. {ek-77}

Bu sinema salonunun en büyük dezavantajı dar ve uzun bir mekan olmasıdır. Bu sebepten dolayı perde boyu kısıtlaması vardır. Hele geniş perdenin yaygınlaştığı yıllarda film seyri için hiç tercih edilmeyen sonuçlara varılmıştır. Mekanın içinde bulunan kolonlarda seyir açısını daraltmaktadır. 1989 yılından bu yana sinemanın girişinde bir kafeterya bulunmaktadır.

2.26. ATLAS:

Beyoğlu İstiklal Caddesi 209 numarada açılmıştır. İnşa tarihi 1870'tir. Günümüzde hala açıktır ve aynı isimde gösterime devam etmektedir.

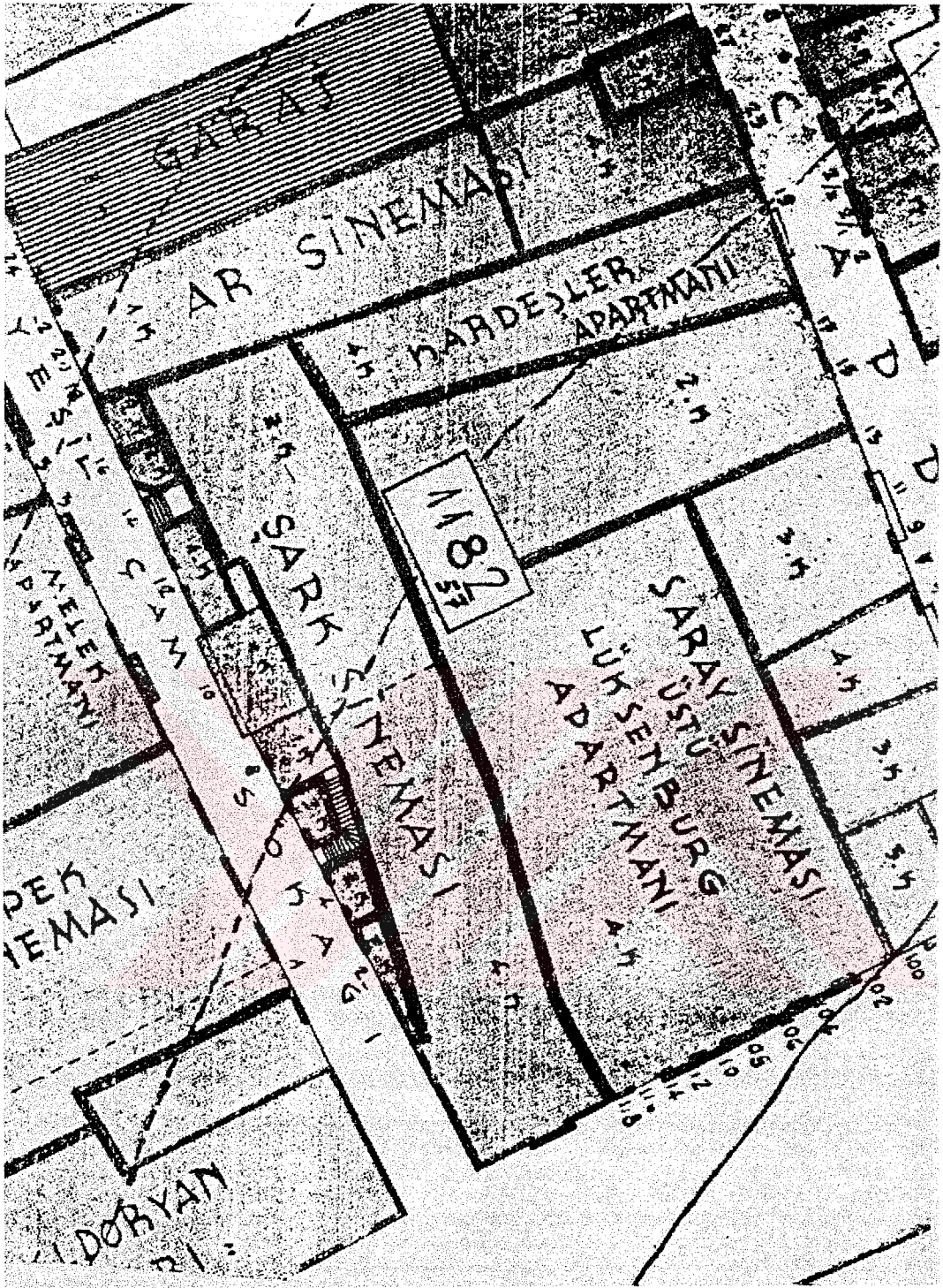
Sahipleri: Sırası ile Mösyö Köçeoğlu, Aziz Borovalı-Ahmet Borovalı. {2}{ek-77}

İşletmecileri: Aziz Borovalı-Ahmet Borovalı.

Bu sinemanın en ilginç özelliği, aynı binanın içinde Sultan Abdülaziz'e ait bir dairenin de bulunmasıdır. Şu anda bu mekan Devlet Resim Heykel sergi salonudur.

{1} Cumhuriyet Gazetesi, 15.12.1943

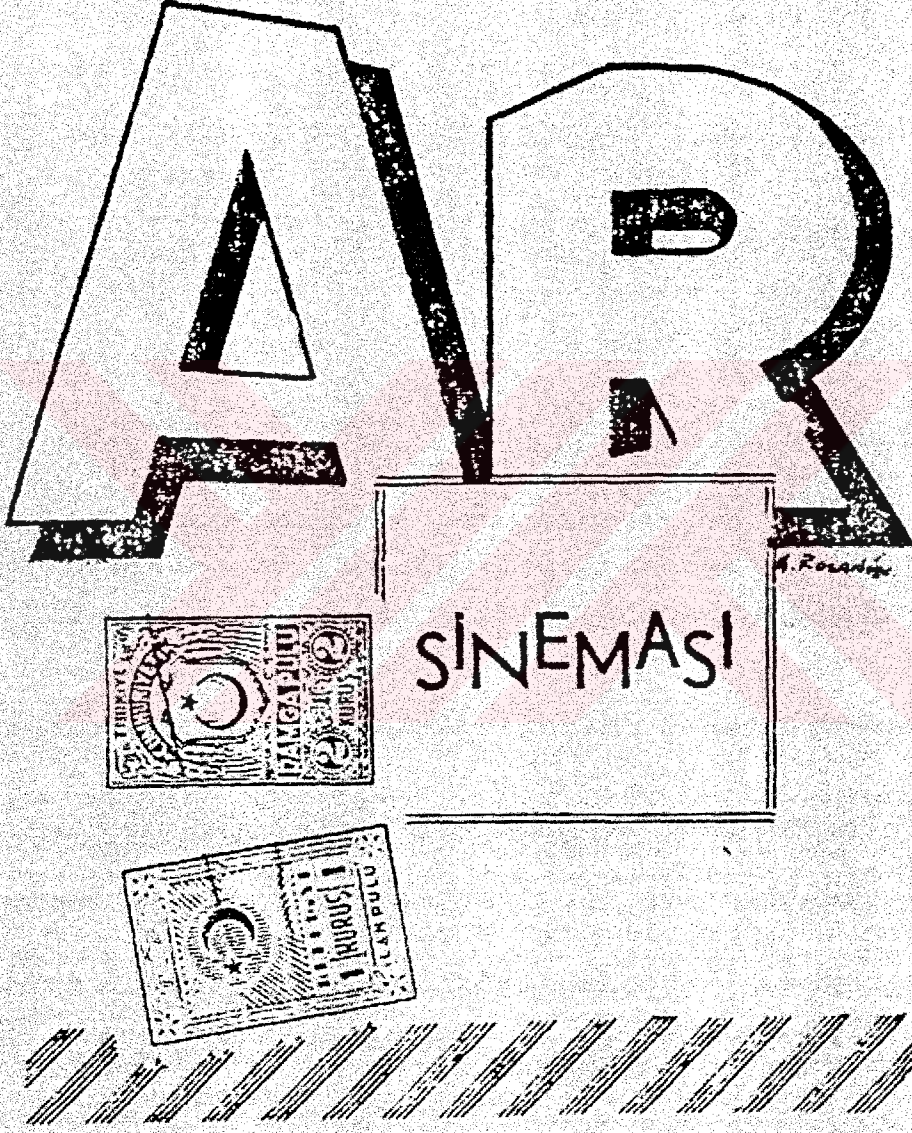
{2} Gökmen Mustafa, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, İstanbul, syf. 54

EK-76 Ar Sinemasının vaziyet planındaki yeri

ATRAKSIYON

SİNEMA VE TIYATRO PROGRAMLARI

EK-77 Ar Sinemasının programı

Kesin açılış tarihi Burçak Evren'e göre 19 Şubat 1948'dir.{1} 1600 koltuk ve 35 locası ile Beyoğlu'nun en büyük sinemaları arasında yer alır. Daha önce aynı yerde, sinema salonunun da ilk sahibi olan Köçeoğlu'nun 1870'te yapılan kışlık evi bulunuyordu.{1} Salon daha sonra Aziz ve Ahmet Borovalı tarafından satın alınıp işletildi. Salonun plan ve kesiti incelendiğinde mevcut olan maksimum eğimin seyri nasıl kolaylaştırdığı ve perdenin gelişime izin vericek şekilde nasıl geniş olduğu görülebilmektedir. 1980 yılların ortalarında alt salonu antikacılar çarşısına dönüştürüldü.Yalnızca balkon kısmı sinemaya dönüştürüldü. Bu da eski sinema salonlarının büyüklüğü hakkında bize fikir vermektedir. 1995 yılında Atlas sinemasında birde cep sineması açılarak Atlas-2 adı verilmiştir.{ek-78}{ek-79}

2.27. FİTAŞ:

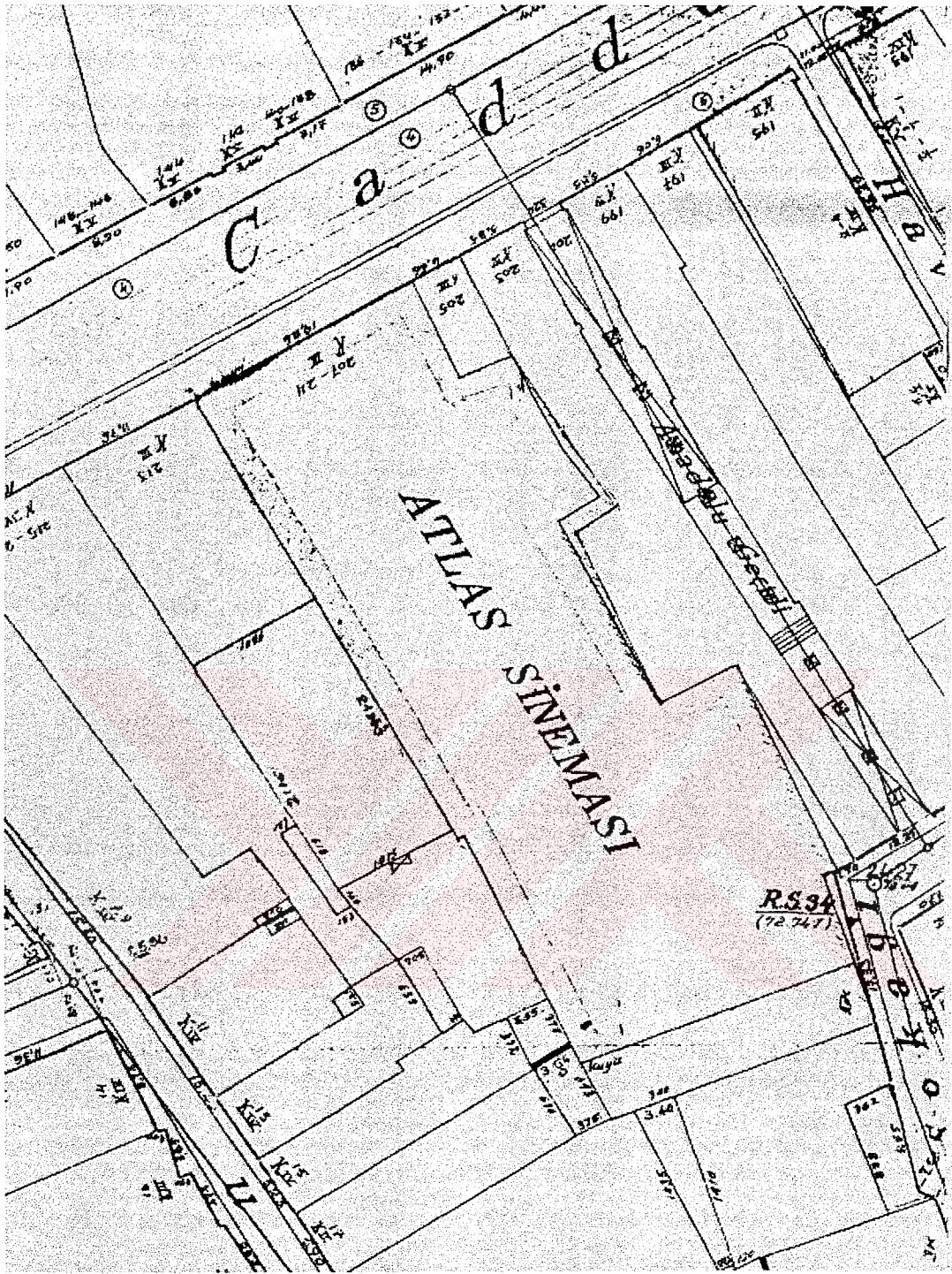
Beyoğlu 8 numarada açılan sinema salonudur. 1965-1966 mevsiminde açılmıştır. Tam açılış tarihi Aralık 1965'tir.

Sahipleri ve işletmecileri: Sırası ile İpekçilerin ortak olduğu Sinema inşa ve İşletme A.Ş., Adnan Demirci, Beyoğlu A.Ş.

Açıldığı zaman Beyoğlu'nun en büyük kapasiteli salonlarından beridir. İlk açıldığında lineer olarak uzun koltukları, görkemli balkonu vardır. Toplam 1200 kişi kapasiteli idi. Teknolojisini zamanında yenilemediği için bir köhneme süreci geçirdi.{2} Şu anda Beyoğlu'nun şahıs malı ender sinema salonlarından biridir. Salon zamanla seyirci ile dolmamaya başlamıştır. Çözüm olara 1990 yılında balkonları teker teker cep sinemaları haline gelmiştir. Zaten bu çözüm 1990'lı yıllarda bir çok sinemanın başvurduğu bir yöntemdir. Halen sinema Fitaş Cep sinemaları gösterime devam etmektedirler.

{1}Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1992, İstanbul, 1. Fasikül, syf. 412

{2}Dorsay Atilla, Benim Beyoğlum, Varlık Yayınları, 1993, İstanbul, syf.55

EK-78 Atlas Sinemasının vaziyet planındaki yeri

Atlas Sineması'nın açılış ilanı (Şubat 1948).

BAYIN İSTANBUL HALKINA MÜJDE:
 Tütün Tiryakileri için. Şarabın ve Orta Avrupa'nın
EN LÜKS — EN GENİŞ — EN RAHAT ve EN BÜYÜK
ATLAS
SİNEMA ve TİYATROSU
19 Şubat Perşembe Akşamı Açılıyor.
 1600 Koltuk, 35 Loca.. En Seçme Filmler
 Her yer rezervasyon — 1 Çiçe — Çiçekle süslenmiş Mükemmel salon.

BU AKŞAM ATLAS SİNEMASINDA
 Seçilen **MUZZAM MUHTESEM ve HARİKALAR FİLMİ**
 Metro Goldwyn - Mayer Şirketinin yarattığı
 SIR WALTER SCOTT — GİMEZ ŞAHESERİ
KARA SÖVALYE
"RENKLI"
 * ROBERT TAYLOR * ELIZABETH TAYLOR
 * JEAN FONTAINE * GEORGE SANDERS * REXLYN WILLIAMS
DİKKATİ: Bu şaheserin RENKLI ve TÜRKÇE Nüshaları
CARSAMBA Matinelelerinden itibaren
İPEK, Şehzadebaşı'nda YENİ ve ÇENBERLİTAŞ Sinemalarında

Ekim 1953'te bir gazete ilanı.

EK-79 Atlas Sinemasının ilanı

2.28. DÜNYA:

Beyoğlu 8 numarada açılan salondur.Eskiden aynı yerde Mulen ruj isimli bir gece kulübü ve sonra kısa bir süre açık kalan bir sinema salonu olduğu çeşitli kaynaklarca belirtilmiştir. Sinema İnşa ve İşletme A.Ş.'nin yaptırdığı bina 1965-66 yılında, Fitaş'la aynı binada fakat daha sonra açılmıştır. {1} Beyoğlu ve İstanbul ilk defa 2 ayrı sinema salonuna sahip olan bir sinema kompleksi ile tanıştı.

1980'li yıllarda, video film çılgınlığından sonra, sinema salonu bir sarsılma dönemi geçirmiştir. Fakat daha sonra İstanbul Sinema Festivali'nin bir mekanı olmaya başlamış ve daha sonra İstanbul'un en seçkin filmlerinin oynatıldığı bir sinema salonu olmuştur. Şu anda Bünyesinde açılan cep sineması ile beraber halen güncelliğini koruyan bir sinema salonudur.

2.29. BEYOĞLU:

Beyoğlu İstiklal Caddesi 140 numara Halep Pasajı içinde açılmıştır.Açılış tarihi 1989-90'dır.

Sahipleri ve işletmecileri: İrfan Demirkol, Pervin Tan, Baha Sertel, Kadir Albaş ve Abdullah Tüzel'dir.(Hepsi ortaktır.)

1980'lerin ikinci yarısında yukarıda adı geçen sinemacılar, bu binanın bodrum katında kiralanmadan duran bir kaç dükkanı satın alıp bir sinema salonu inşa etmeye başladılar. Sonuçta 300 kişilik, ergonomisi kullanıcıya uygun ve çağdaş bir salon ortaya çıkmıştır. Halen açıktır. 1994-95 sezonunda sinemanın yan mekanın da, daha değişik sinema seyircisine hitap etmek amacı ile bir de cep sineması açılmıştır.

{1}Dorsay Atilla, Benim Beyoğlum, Varlık Yayınları, 1993, İstanbul, syf.44

Ek-80 Atlas pasajının 1980'li yıllarda giriş kapısı

Ek-81 Halep İşhanı girişi (Beyoğlu Sineması ilk açıldığı yıllarda)

3. İLK AÇILAN SİNEMA SALONUNDAN 1997 YILINA KADAR SİNEMALARIN AÇILDIKLARI BÖLGELER:

3.1. 1900'LÜ YILLARA KADAR BEYOĞLU'NDAKİ SİNEMA SALONLARI

İlk sinema gösterimi yapılan mekandan 1900'lü yılların başlarına kadar geçen süre içinde İstiklal Caddesi ve yakın çevresinde 8 tane salon devraya girmiştir. Bu sinemalar kronolojik sıraya göre aşağıdaki gibidir:

- 1-) Paté : Tepebaşı Cumhuriyet Caddesi 17 numara
- 2-) Oryanto : Beyoğlu İstiklal Caddesi 150 numara
- 3-) Santral : Beyoğlu İstiklal Caddesi 348 numara
- 4-) İdeal : Beyoğlu İstiklal Caddesi 140 numara
- 5-) Gomon : Beyoğlu İstiklal Caddesi 112 numara
- 6-) Amerikan : Beyoğlu İstiklal Caddesi 101 numara
- 7-) Parlan : Beyoğlu Hammalbaşı Caddesi 4 numara
- 8-) Ekler : Beyoğlu İstiklal Caddesi 116 numara

Ekte bulunan harita incelendiğinde sinemaların ana Paté Sineması dışında, ana aksın çevresinde sıralandığı, fakat birbirleri ile yakınlık derecelerinin yürüme mesafesinde olmasının dışında başka bir sebebe bağlı olmadığı gözlemlenmektedir.

Bu yıllar halkın bu yeni sanatı öğrenmek için geçirdiği merak ve şaşkınlık dönemleridir.

İlk seçilen mekanlar da bu sebepten dolayı hem tiyatro hem de sinema salonu olarak kullanılabilir şekilde çok amaçlı mekanlar olarak tasarlanmışlardır. Yoğun olarak Taksim Meydanı'na yakın olmayı seçmişlerdir. Çünkü Taksim Meydanı halkın yoğun gerek diğer merkezlerden gerekse Beyoğlu bölgesinden geliş gidişlerini yaptıkları büyük bir merkezdir.

Bu salonların kullanıcıları ile ilgili belgeler araştırıldığında şu sonuç ortaya çıkmıştır. 1900'li yılların başlarında, özellikle Avrupa'da milliyetçilik akımları artmaya başlamıştır. Dünya Savaşlarına neden olan fikirlerin ilk tohumları bu dönemde atılmaya başlamıştır. Bu dönemde de Beyoğlu'nda çoğunlukla levanten ve yabancılar yaşamaktadır. Bu dönemde medyanın ilk halka ulaştığı yol olarak, geniş kitlelere ulaşabileceği tespit edilen sinema sanatı propaganda amacıyla ilk defa kullanılmaya başlanmıştır. Bu sebepten dolayı azınlıkların yoğun olarak bir arada buldukları bölgelerde sadece o ulusa hitap eden sinema salonları açılmaya başlamıştır. Bundaki kriter sosyal dini veya konut olarak seçtikleri bölgeye yürüme mesafesinde sinema salonlarının açılmış olmasıdır.

Yukarıda belirtilen sinemaların yerleri bu nedenler çerçevesinde belirlenmiştir. Ardından birçoğunun yerinde yeni adlar altında başka sinemala işletmeleri açılmıştır. Aynı yerde açılmalarının nedenlerinin başında artık halkın o mekanda böyle bir fonksiyona alışmış olmasıdır.

3.2. 1900'LÜ YILLARIN BAŞINDAN 1940'A KADAR BEYOĞLU'NDA AÇILAN SİNEMA SALONLARI :

1900'lü yılların başlarından 1940'a kadar geçen süre içinde İstiklal Caddesi ve yakın çevresinde sinema salonları büyük bir hızla artarak açılmaya devam etmiştir. Bu sinemalar kronolojik sıraya göre aşağıdaki gibidir:

- 1-) Modern : Tepebaşı Meşrutiyet Caddesi 15 numara
- 2-) Ünyon : Kuledibi Büyükhendek Caddesi 87 numara
- 3-) Majik : Beyoğlu Sıraselviler Caddesi 39-47
- 4-) Etval : Beyoğlu İstiklal Caddesi 91 numara
- 5-) Elektra (Alkazar) : Beyoğlu İstiklal Caddesi 179 numara
- 6-) Elhamra : Beyoğlu İstiklal Caddesi 258 numara
- 7-) Melek (Emek) : Beyoğlu Yeşilça Sokağı 5 numara
- 8-) Opera : Beyoğlu İstiklal Caddesi 118 numara
- 9-) Artistik : Beyoğlu İstiklal Caddesi 126 numara

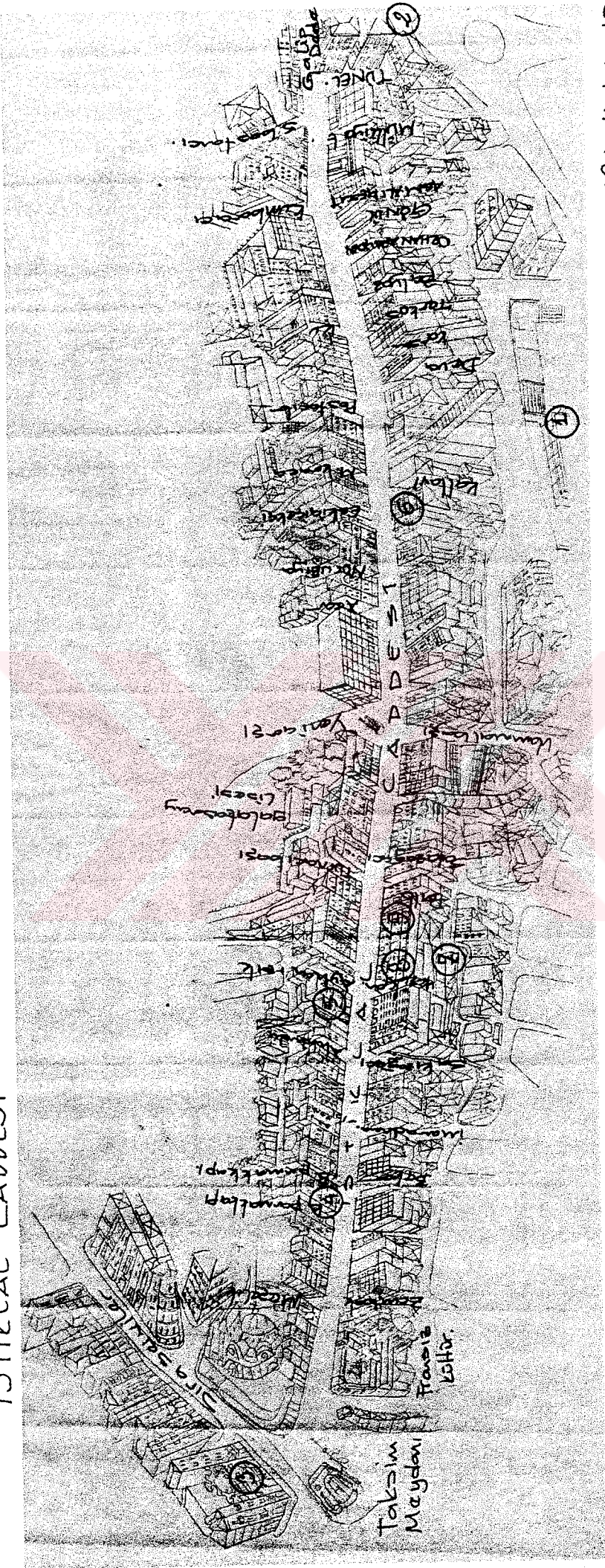
Ekte bulunan harita incelendiğinde sinemaların Taksim Meydanı'na yakın olarak giderek arttıkları gözlemlenmiştir. Bundan daha önceki sinema salonlarının bu bölgelerde, hedefledikleri kitleye ulaşabildikleri için bu bölgeyi daha çok tercih etmeye başladıkları söylenebilir. Aralarında yalnız Ünyon Sineması özellikle Musevi cemmatine hizmet etmeye başlamıştır. Zaten aynı sokakta Neve Şalom Sinegoğu bulunmaktadır. Dahasonra bu salon Musevi cemmatinin sosyal dayanışma derneği olarak hizmet vermeye devam etmiştir. Bu da daha önceki bölümde bahsettiğimiz nedenin bu süreç içinde de geçerli olduğunu göstermiştir.

Bu yıllar iki tane Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşının olduğu, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllardır. Bu sebepten dolayı bu mekanlar bir çok özel anlamı ve görevi de üstlenenen, kentin en büyük sosyal merkezi olan Taksim Meydanı'nda yoğunlaşmışlar ve yine propaganda misyonunu üstlenmişlerdir.

Bu dönem aynı zamanda hırslı sinema işletmecilerinin devreye girmeye başladıkları dönemlerdir. Rekabetin yavaş yavaş oluşmaya başladığı önceki bölümlerde sunulan belgelerde incelenebilmektedir.

İSTİKLAL CADDESİ

1900'LÜ YILLARIN BAŞINDAN 1940'A KADAR

3.3. 1940 YILINDAN 1997 YILINA KADAR BEYOĞLU'NDA AÇILAN SİNEMA SALONLARI :

1940 yılından 1997 yılına kadar geçen süre içinde İstiklal Caddesi ve yakın çevresinde sinema salonları artık daha başka sebeplerin etkisinde, fakat giderek taksim Meydanı'na yaklaşarak açılmaya devam etmişlerdir. Aşağıdaki liste bu sinema salonlarını göstermektedir :

- 1-) Lale : Beyoğlu İstiklal Caddesi 85 numara
- 2-) Galatasaray : Beyoğlu İstiklal Galatasaray Lisesi bahçesi
- 3-) Atlas : Beyoğlu İstiklal Caddesi 209 numara
- 4-) Fitaş : Beyoğlu İstiklal Caddesi 8 numara
- 5-) Dünya : Beyoğlu İstiklal Caddesi 8 numara
- 6-) Beyoğlu : Beyoğlu İstiklal Caddesi 140 numara
- 7-) Ar : Beyoğlu Yeşilçam Sokağı 22 numara

Ekte bulunan harita incelendiğinde sinemaların Taksim Meydanı'na yakın olarak giderek arttıkları gözlemlenmiştir. Bu sebeplerin başında en belirgin olara serbest piyasa ekonomisinin ve dolayısı ile rekabetin işletmeciler arasında artması gösterilebilir. Belirtilen yıllar içinde açılan salonlar rekabetin ortaya çıkmasına sebep olduğu şu sebeplerden dolayı seyirciye açılmışlardır:

- Daha önce halkın gitmeye alıştığı salonları işletme için seçmek onların ayağını alıştırmaya zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır.
- Bu dönemde rekabet etmek zorunda kalan işletmeciler yeni sinema salonlarını, birbirlerinin müşterisini kesecek şekilde yerleştirmeye, birbirine yakın bölgelerde kardeş salonlar açmaya başlamışlardır.

1990 yılından sonra sadece Beyoğlu Sineması açılmıştır. Çünkü günümüzde sinema salonlarının fonksiyon tablolarına otopark zorunluluğuda katılmıştır. Arabası olan seyirci otopark sorunu yaşamak istemediğinden bu bölgeyi kullanmamaya başlamıştır. İleride beşinci bölümde bu sebepler ayrıntılı olarak incelenmiştir.

**4. KRONOLOJİK SIRA İLE TESPİT EDİLE SİNEMA YAPILARININ
YERLERİNİN 1997 YILINDAKİ DURUMLARININ FOTOĞRAFLAR İLE
TESPİTİ :**

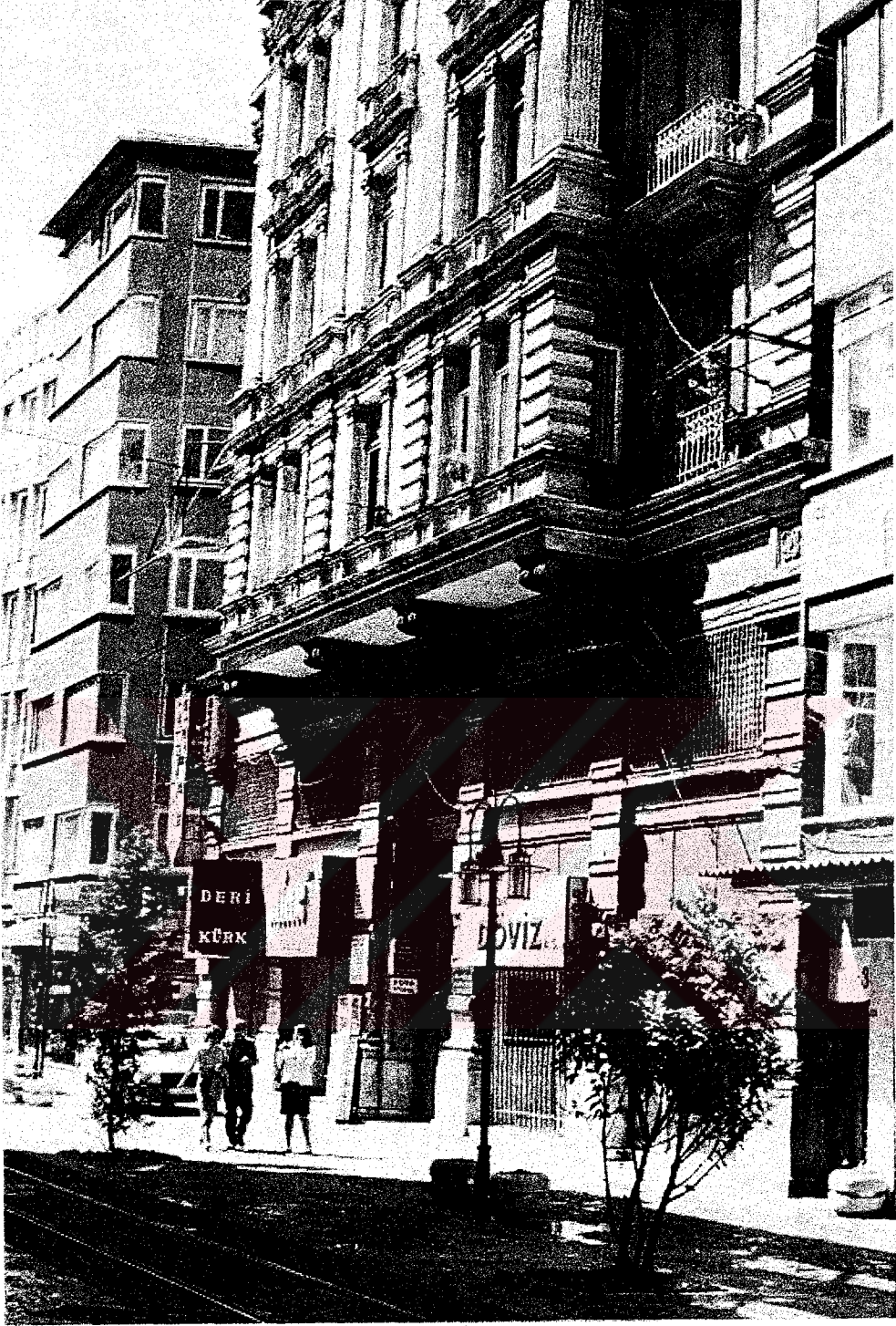
4.1.1. Beyoğlu'na genel bir bakış -Eylül 1997

4.2. Günümüzde Pate ve Modern sinemalarının yerinde İstanbul Sergi Sarayı bulunmaktadır.

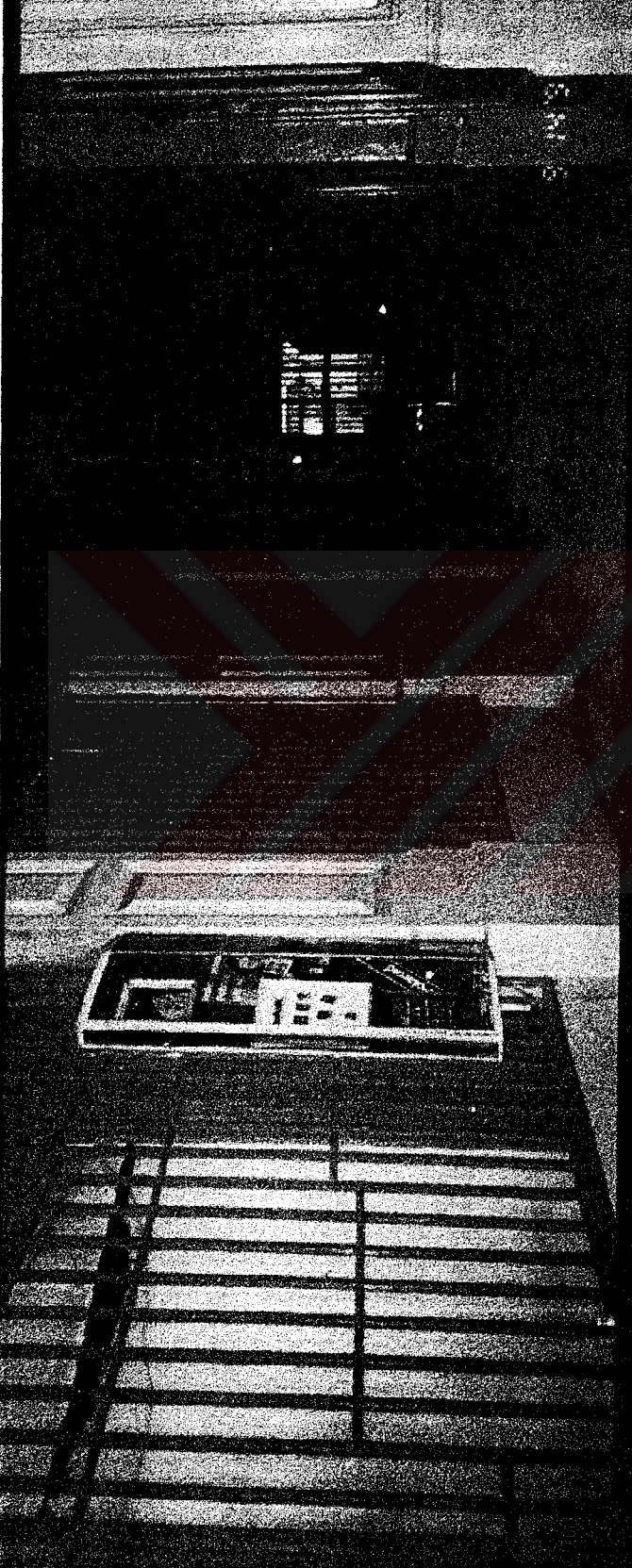
4.3. Oryanto sinemasının olduğu yerde Şu anda hatemoğlu mağazasının inŐaatı var.

P 4.4. Suriye paşjı eski Santral sinemasının ana girişı.

4.5. Suriye pasajına ana giriş.

4.6. Santral sineması şu anda bir konfeksiyon atölyesi.

4.7 Halep iş hanı Beyoğlu sineması ve Ses tiyatrosu ana girişi.

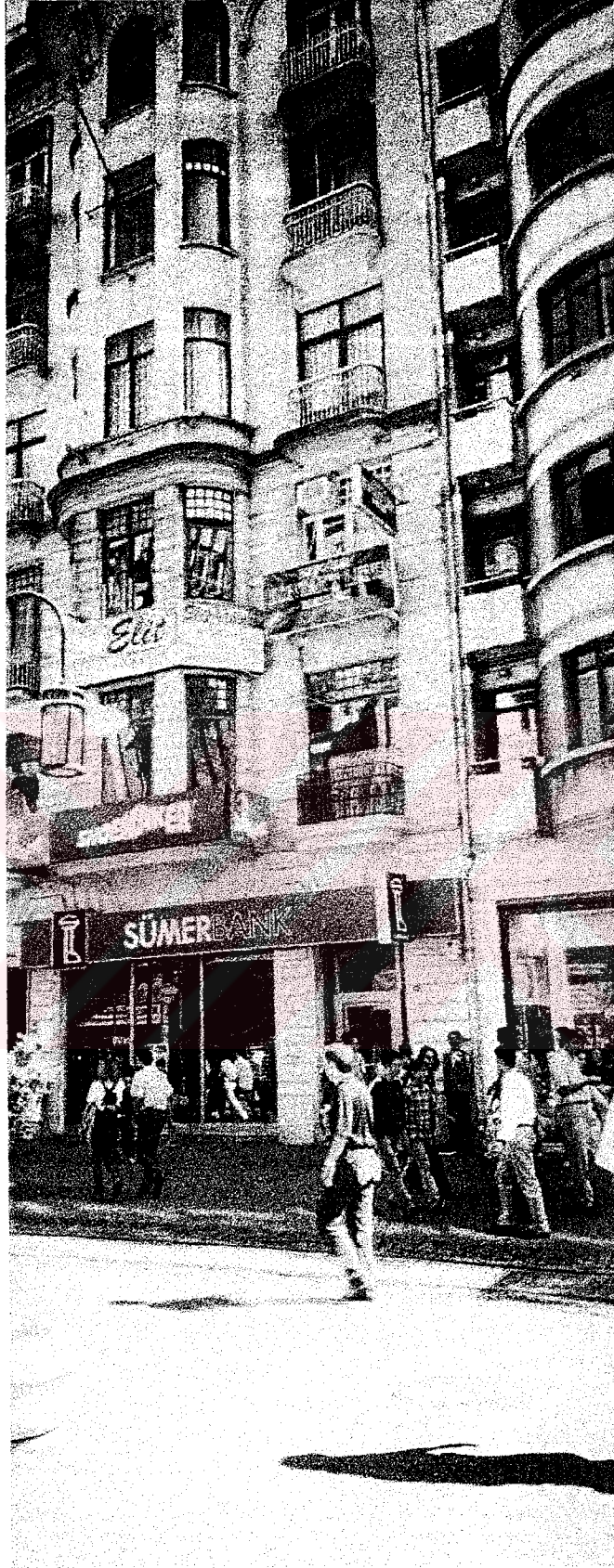
4.8. Ses tiyatrosu pasajı girişı.

4.9. Eski İdeal sineması.

4.10. Saray (Gomon) sinemasının yeri günümüzde kullanılmamaktadır.

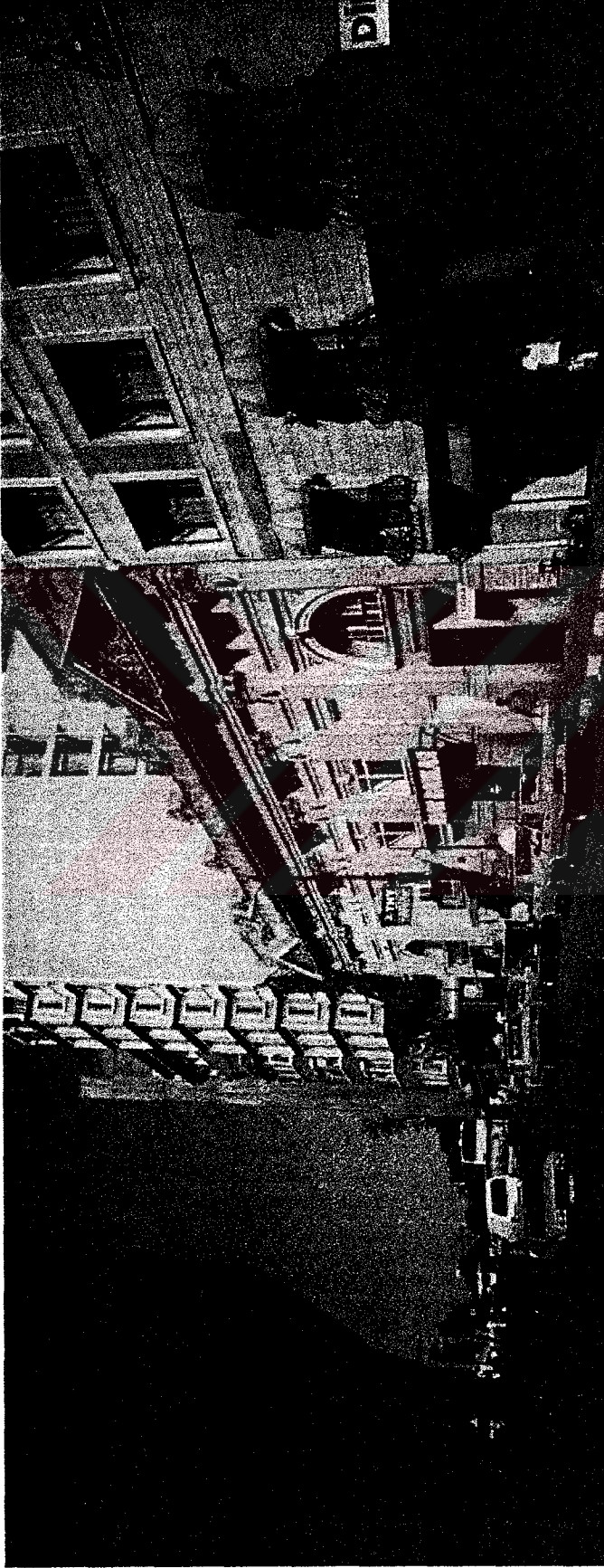
4.11. Amerikan sineması yıkıldıktan sonra yerine yapılan bina

4.12. Amerikan Sinemasının yerinde günümüzde Sumerbank bulunmaktadır.

4.13. Beyoğlu'ndan Yeşilçam Sokağı'na giriş

4.14. Taksim Sinemasının yerinde günümüzde Devlet Tiyatrosu Taksim Sahnesi bulunmaktadır. Mekana ve cepheye köklü hiç bir müdahale yapılmamıştır.

4.15 Eski Etval (Etoile) Sineması yıkıldıktan sonra yerine yukarıdaki bina inşa edilmiştir.

4.16 Eival sinemasının yerinde günümüzde Etibank vardır.

4.17 Alkazar sineması ana girişi.

4.18. Elhamra sineması önünden tünele doğru bakış.

4.19. Elhamra sineması girişı.

4.20. Elhamra işhanı.

4.21. Elhamra işhanından sinema salonuna geçiş koridoru.

4.22 Elhamra işhanının içindeki galeri.

4.23. Eski melek yeni Emek sinemasından İstiklal caddesine doğru bakış.

4.24. Emek sinemasından arka sokaklara doğru görüntü.

4.25. Eski Opera (İpek) Sineması son geçirdiği yangından sonra kullanılmıyor.

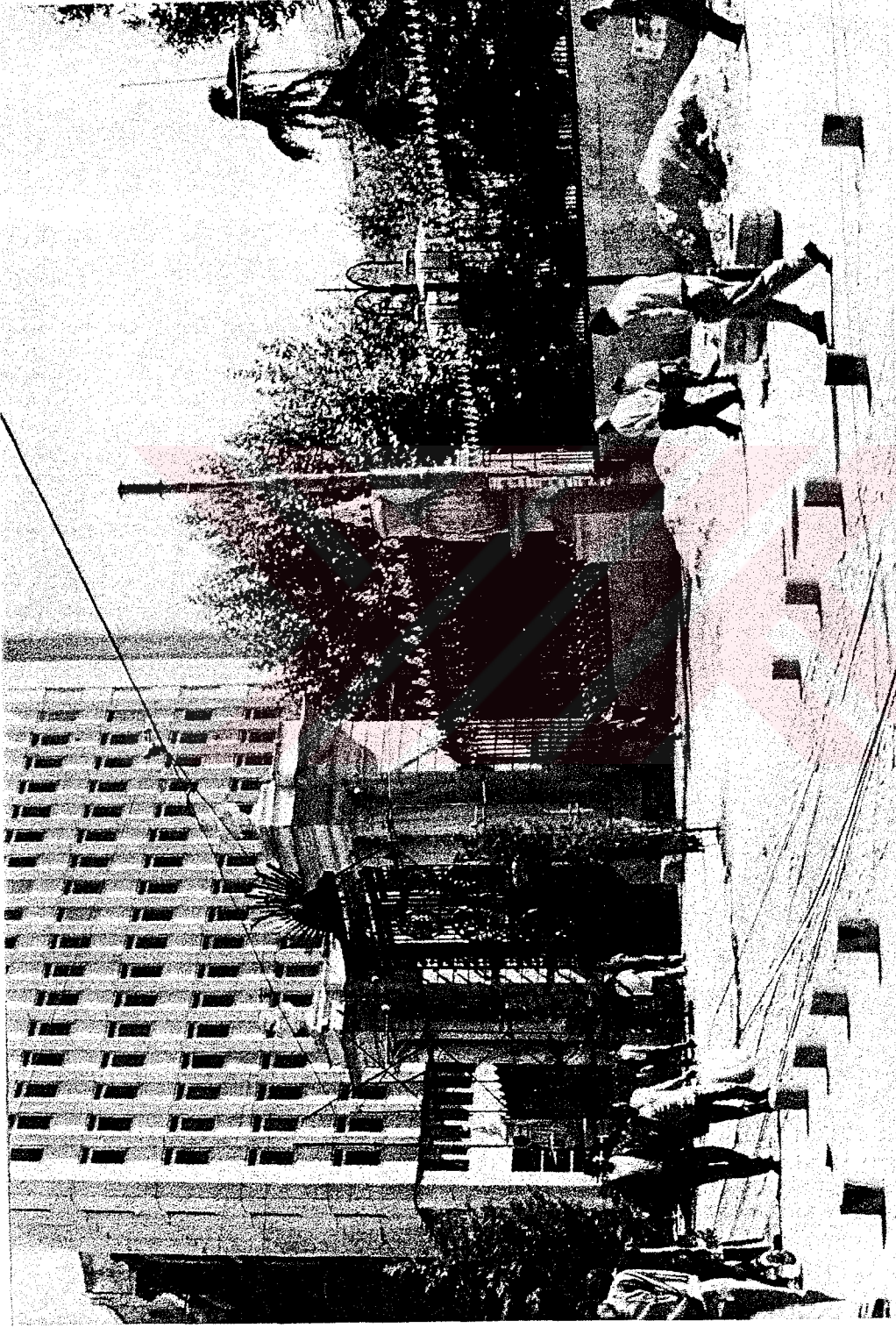
4.26. Cercle d'Orient binası.

4.27. Rüya sinemasının girişi.

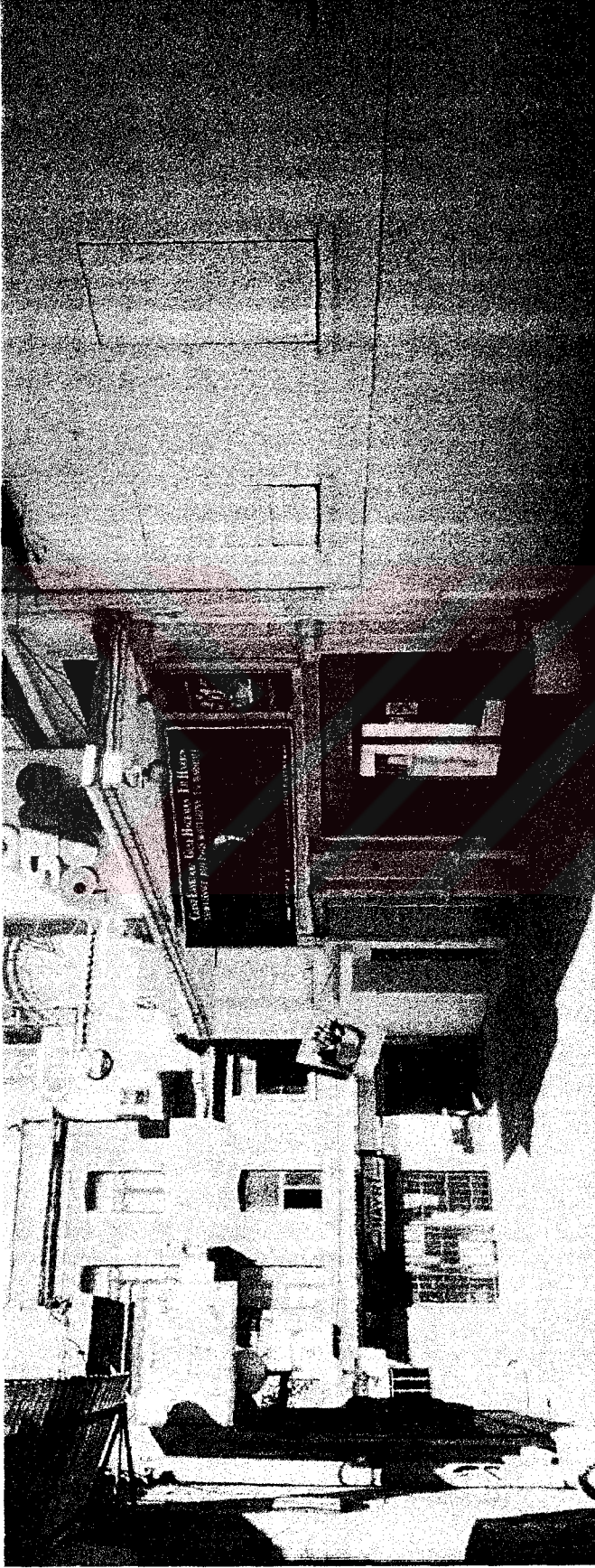

4.28. Lale sineması girişi.

4.29. Galatasaray açık hava sineması Galatasaray lisesi bahçesindeydi.

www.kutubhane.com.tr

4.30. Eski Ar yeni Sinepop sineması.

4.31. Sinepop sineması giriş ve cafeterya bölümü.

4.32. Atlas sineması ana girişi.

4.33. Atlas sineması binası.

4.34. Atlas sineması lobbiesi.

4.35. Atlas sinemasının esas salonunun olduğu yer şu anda antikacılar çarşısı.

4.36. Dünya ve Fitaş sinemalarının ana pasaj girişi.

4.37. Beyoğlu sineması ve Ses tiyatrosu ana girişi.

4.38. Beyoğlu sineması.

5. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SİNEMA SALONLARININ KARŞILAŞTIRMASI

5.1. SİNEMA SALONLARININ TASARIMLARINDA SABİT KALANLAR:

Geçmişten günümüze sinema salonları ve onları içeren binalar incelendiğinde bazı kriterlerin değişmeyip sabit kaldığı görülmüştür. Bu tasarım kriterleri mekan oluşumunda önemli etkenlerdir. Bu sabit etkenleri incelediğimizde aşağıda sonuçlara ulaşılmıştır.

* 1911' de sinema gösterimi amacı için kullanılan ilk mekandan bu yana, günümüzde yeniden inşa edilenlerde dahil olmak üzere bütün salonlar rekreatif mekanlarda toplanmışlardır.

* Sinema gösterimi amacı için kullanılan ilk mekandan bu yana, günümüzde yeniden inşa edilenlerde dahil olmak üzere bütün salonlar ticaret bağlantıları yoğun olacak yerlerde gruplanmışlardır. Çünkü her ikisinde birbirini karşılıklı olarak beslemektedirler.

* Geçmişten günümüze değişmeyen kriterlerin başında da içeri giren müşteriye hizmet verme ve ticaret mantığını beraberinde güden sinema kafeteryalarının hala giriş yapılan ilk lobide yerleşmiş olmasıdır.

* Sinema gösterimindeki bir çok gelişmeye rağmen hala film gösterim aracının yeri perdenin tam karşısında yer almaktadır. Ancak Cep sinemalarında uzaklık daha az olduğu için sinevizyon gösterim tekniği devreye girmiştir.

* Hala Sinema geniş kitlelere ulaşım özeliğine sahip olmayı bir parçada olsa koruyabildiği için, propaganda amacıyla kullanılmaktadır. Bu da halkın bölümlere ayrılıp belli sinemalara gitmesine neden olmaktadır. Örnek vermek gerekirse Beyoğlu'ndaki sinemalar Avrupa-Amerika filmlerine ağırlık verirken, tezin inceleme alanının dışında kalan Fatih, Beyazıt gibi semtlerdeki sinemalar genellikle İslam ülkesi filmlerine kadın

erkek farklı mekanları kullanarak gitmektedirler. Bu da ilk sinema yıllarında azınlıkların belli sinemaları kullanmaları ile aynı sonucu doğurmuştur.

* Sinema salonları günümüzde de reklam panolarına aktif olarak ihtiyaç duymaktadır. Reklam panoları ve açıklama yazılarının olduğu panolar sinema girişinde, izleyicinin girişten kolaylıkla dışarıdan algılayıp içeriye davet edilmesini sağlayabilecek şekilde yer almaktadırlar.

* Geçmişten günümüze sinema salonları hala belli bölgelerde gruplaşmıştır. Bütün sinema yapıları, günümüzde inşa edilenlerde dahil olmak üzere birbirlerine yürüme mesafesinde yer almaktadırlar.

* Sinema salonlarının en belirgin değişmezlerinden biri de büyük kitleleri bir salonda toplama özelliğine sahip olmasıdır. Bu sebepten dolayıdır ki hala ergonomik koltuk ve diğer objelerin kullanımı önemini korumaktadır.

* Sinema salonları hala başka sosyal olaylar içinde kullanılmaktadır. Çeşitli sosyal dernek toplantıları, konserler, festivaller geçmişten günümüze değişmeyen özelliklerden bir tanesidir. Bu sebepten dolayı hala bir sinema salonu (cep sinemaları hariç) bütün bu fonksiyonlara cevap verebilecek çok amaçlı mekanlar olarak kullanılmaktadırlar.

* Sinemaya gitmek hala sosyal bir olay özelliğini koruduğu için, iç mekanda kullanılan malzemeler çağdaş, akustiği göze alan, belli bir sosyal saygıyı sağlayan ve dayanıklı olma şartları göz önüne alınarak seçilmektedir.

* Sinema salonlarının girişleri hala ana akstan yapılmaktadır. giriş ve çıkışların karışmaması için, çıkışlar ise arka (tali) akstan yapılmaktadır. Bunun sonucu dışarı çıkan kalabalık grup kimseyi rahatsız etmeden dağılmaktadır.

5.2. SİNEMA SALONLARININ TASARIMLARINDA DEĞİŞENLER:

Geçmişten günümüze sinema salonları ve onları içeren binalar incelendiğinde bazı kriterlerin değiştiği saptanmıştır. Bu tasarım kriterleri mekan oluşumunda ki yeni ve önemli etkenlerdir. Bu değişkenleri incelediğimizde aşağıda sonuçlara ulaşılmıştır.

* Sessiz sinemadan sesli sinemaya geçişle beraber, mekanlardaki orkestrasyon alanları kalkmış, onun yerine koltuklar arttırılmıştır. Yeni planlarda kriter olarak kabul edilmemeye başlamıştır.

* Eskiden İstanbul’ da trafik ve dolayısı ile otopark problemi olmadığından, sinema salonlarının yerleri bu ihtiyaç göz önüne alınmadan seçilmekte idi. Günümüzde bu İstanbul halkının en büyük günlük problemlerinden biridir. Bu sebepten dolayısı ki yeni sinema salonlarının yer seçiminde Beyoğlu bulunmamaktadır.

* Sinemaya gitmek eski dönemlerde bir sosyal ve siyasal ayrıcalığı beraberinde getirmekteydi. Bu sebepten dolayı loca, balkon ve sınıflara ayrılan koltuklar başka anlamlar içermekteydi. Fakat toplumda yaşanan çeşitli ekonomik ve sosyal olaylar sonucu loca, balkon ve koltuklar arasındaki sosyal ve buna bağlı olarak fiyat farklılıkları ortadan kalkmıştır. Bundan dolayı yeni inşa edilen veya düzenlenen sinema salonlarında loca ve balkona yer verilmemektedir. Çünkü ekonomik rahatlığa sahip olan bir çok kişi sinema seyretmek için Akmerkez, Capitol veya bunun gibi yeni yerleşim bölgelerine yakın olan lüks ve yeni sinemaları seçmektedirler.

* Toplumda yaşanan ekonomik bunalım sonucu halkın büyük bir kısmı sinemayı tercih etmemektedirler. Eskiden 1600-2000 kişinin doldurduğu sinema salonları günümüzde dolmayıp zarar etmektedirler.

- * Televizyon kanallarının artması ile gelişen televizyon seyretme alışkanlığı sonucu halk bir çok sosyal olaydan vazgeçtiği gibi sinemayı sinema salonlarında seyretme alışkanlığından da vazgeçmeye başlamıştır.
- * Özellikle İstanbul şehrindeki yaşam zorlukları (trafik, iş hayatı vb.) insanın kişisel süresini kısaltmaya başlamıştır. Bu sebepten dolayı ekonomik problemi olmayan kişilerde zamanları yeterli olmadığından, sinemaya gidememektedirler. Bu kitleyi hedef olan bir çok mekan bir takım revüzyonlar yapmaya yönelmişlerdir. Bunlar gerek seansları iş çıkışına göre ayarlamak, gerek koltuk aralarını daha rahatlatmak, gerekse kafeterya anlayışını geliştirmek gibi kararlarla karşımıza çıkmaktadırlar.
- * Sinemaların eskiye nazaran dallara ayrılması sonucu kişilerin beğenileri de dallara ayrılmıştır. Belli filmleri mekanların da oynatan salonlar devreye girmiştir.
- * Anadoludan İstanbul'a gelen yeni İstanbullular sinema sanatını tanımadıkları için bu mekanları kullanmamaktadırlar.

6. SONUÇ

6.1. BEYOĞLU'NDAKİ CEP SİNEMALARI

Şimdiye kadar saptanan veriler araştırmayı cep sinemaların oluşumuna getirmiştir. Beyoğlu'nda mevcut olan bazı sinemalar bünyelerinde, her biri yaklaşık 60 m2 olan küçük salonlar açmaya başlamışlardır. Bu sinemalar Fitaş, Atlas, Lale, Beyoğlu, Alkazar sinemalarıdır.

Fitaş Sineması, Aynı işmerkezinde Dünya Sineması ile beraber açıldığı için ilk sinema kompleksinin oluşumuna neden olmuştur. Ardından balkon kısımları cep sinemaları haline dönüştürülmüştür.

Atlas Sineması esas salonunu antikacılar pasajına dönüştürmüş, daha sonra da 2. cep sinemasını hizmete sokmuştur. Eski Atlas sineması hakkında belgeler incelendiğinde 1600 koltuk, 36 loca olduğu görülmektedir. Ancak günümüzde bu kapasite yarıya inmiştir. Eskiden sinemanın sadece 1.balkonunu oluşturan bölüm günümüzde esas salon olarak hizmet vermektedir. Ancak buna rağmen salon tam dolmadan seanslar yapılmaktadır.

Lale Sineması'nın esas salon olan yeri şu anda Megavizyon müzik market olarak çalışmaktadır. Eskiden 1. balkon olan yer Lale 1 Sineması, 2. balkon olan yer ise Lale 2 sineması olarak sinema gösterilerine devam etmektedir. Alkazar sineması da ilk tasarımında tek salon iken yine aynı tadilat mantığı ile 3 salon haline dönmüştür. Beyoğlu Sineması en son açılan ve en küçük tasarlanan Beyoğlu sineması olmasına rağmen aynı akıbetten kurtulamamıştır. Kendi bünyesinde küçük bir salon açmıştır.

Yukarı da belirtilen sinemalar dışındaki Emek, Sinepop gibi Sinema'ların mekan verileri bu tasarım için uygun olmadığından halen böyle bir mekan değişikliğine uğramamıştır.

6.2. CEP SİNEMALARININ GENEL ANALİZİ

Günümüzde mevcut sinema binaları ve yeni tasarlananlar farklı bir sürece girmişlerdir. Salon boyutları gerek seyirci kapasiteleri, gerekse kapladıkları alan olarak giderek küçülmeye başlamıştır. Ayrıca bu cep sinemaları bir bütünü parçaları olarak tasarlanmaya veya revüze edilmeye başlamıştır. Çünkü Cep sinemaları gerek boyut olarak, gerekse bulunmaları zorunlu olan yerler yüzünden ancak bir bütünü alt parçası olarak yaşayabileceklerdir.

Cep sinemaları yeni bir fonksiyon şemasını beraberinde getirmiştir. Tasarımları için seçilen yerler incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır ;

- Bir cep sineması ancak halkın kullanmaya alışık olduğu bir büyük salonun altında beslenebilir.
- Sinema kompleksleri gündeme gelmiş, bir çok küçük sinema salonunun bünyesinde barındıran sinema yapıları tasarlanmaya başlamıştır.
- Cep sinemaları bir büyük alışveriş merkezlerinde yeterli seyirci kapasitesine ulaşmaktadır. Bir önceki maddede belirtildiği üzere bünyesinde bir çok küçük salonu barındıran işletmeler, her türlü seyirciyi hedef aldıkları için her salonda başka tarz filmler gösterime sunmaktadırlar.

Cep Sinemalarının kullanıcı tarafından nasıl karşılandığı sorusu 30 kişilik bir gruba sorulmuştur. Bu kişiler sinema seyircileri arasından, çeşitli yaş gruplarından seçilmiştir. Alınan sonuç oynayan film sadece o sinemada mevcut olduğu için veya seans saatinin uygun olması dolayısıyla bu sinemayı seçtikleridir. Seyirciler gerek eski sinema imajına bağlılıkları, gerek ise ses düzeni, koltuk perde ilişkisi veya gösterim kalitesi açısından, ayrıca da büyük mekanlı salonların ancak çok amaçlı salon olarak kabul edilmesinden dolayı büyük salonları %85 gibi bir çoğunlukla kabul etmektedirler. Diğer kişilerin ise bu konu hakkındaki görüşleri belirgin değildir.

Bundan da anlaşılacağı üzere mekanın kullanıcıları yeni mekan kriterlerini yadırgamıştır. Sonuç olarak da cep sinemalarını benimsememektedir. Ancak işletmecilerin salonları işletebilmek için küçük kapasiteli bu sinema salonlarına ihtiyaçları vardır.

KAYNAKÇA :

- 1- **And Metin**, Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu, Türkiye, İş Bankası Kültür Yayınları, 1973, Birinci basım, İstanbul
- 2- **Akçura Gökhan**, İstanbul Ansiklopedisi, Tarih ve Kültür Vakfı Yayınları, 1994, İstanbul, 7. Fasikül, syf. 539
- 3- **Cezar Mustafa**, XIX. Yüzyıl Beyoğlu'su, Akbank Ak Yayınları, Eylül 1991 Birinci basım, İstanbul
- 4- **Cumhuriyet Gazetesi Arşivi**, 15.12.1943 sayılı gazete
- 5- **Cumhuriyet Gazetesi Arşivi**, 17.12.1933 sayılı gazete
- 6- **Dorsay Atilla Benim Beyoğlum**, Varlık Yayınları, 1993, İstanbul
- 7- **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1992, İstanbul, 1. Fasikül
- 8- **Gökmen Mustafa**, Eski İstanbul Sinemaları, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Ekim 1991, İstanbul
- 9- **Özön Nijat**, Türk Sinema Tarihi, İstanbul Kitaplığı Yayınları, Kasım 1985
- 10- **Scognamillo Giovanni**, Cadde-i Kebir'de Sinema, Metis Yayınları, Temmuz 1991, İstanbul
- 11- **Scognomillo Giovanni**, Bir Levantenin Beyoğlu Anıları, Metis Yayınları, Ağustos 1993, Beşinci Basım, İstanbul
- 12- **Sinema Postası**, Yıl 1923, sayı 2.

ÖZGEÇMİŞ :

Ad : Berna

Soyadı : Karadoğan

Doğum tarihi : 03 Kasım 1971

Doğum yeri : Nazilli

Eğitim : 1977-1979 Nevşehir Cumhuriyet İlkokulu

1979-1982 Kahramanmaraş Atatürk İlkokulu

1982-1985 İzmir Güzelyalı Ortaokulu

1985-1987 Hakkari Lisesi

1987-1988 Adapazarı Atatürk Lisesi

1988-1994 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

1994-..... Yıldız Teknik Üniversitesi F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Mimari
Tasarım Bölümü

Mesleki çalışmalar :

1991-1992 Mimar Kubilay Soyak ile birlikte Suadiye Prenses Oteli
dekorasyon şantiyesi

1992-1993 Değerlendirme Tahhüt Grubu

Tekne iç-dış dizaynı, Caddebostan Balıkadamlar Kulübü revizyonu

1993-1994 Y.Mimar Haydar Dışbudak-MH Mimarlık

İstanbul Ticaret Odası Kandilli Cemile Sultan Tesisleri

1994-1995 M&N Butler Mimarlık

Kemer Country Golf Kulübü, Çengelköy'de eski yapı restorasyonu

1995-1996 Eren Talu Mimarlık

Çesitli ev ve ofis dizaynları

1997-..... Mustafa Toner-Mustafa Öney / Proarch

Çesitli ev, ofis ve banka şube dizaynları